

10–11 april

Debatter m. m.

Onsdagen den 11 april

Sid.

Anslag under femte huvudtiteln:

Mödrahjälp m. m.	6
Avlöande av hemvårdarinnor	9
Anstalter för halvöppen barnavård	11
Utbildning av personal inom den halvöppna barnavården	16
Ferieresor för barn	17
Ferieresor för husmödrar	20
Ungdomsvårdsskolorna	21
Anordnande av vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.	26
Länkrörelsen	28
Arbetsmarknadsstyrelsen	29
Den offentliga arbetsförmedlingen	32
Utrustning m. m. av vissa samlingslokaler	35
Sjukkasor m. m.	37
Social upplysningsfilm	39
Direktiv för den parlamentariska försvarsberedningen	40
Pensionsförhållandena vid förstatligade trafikföretag	41
Statstjänstemännens löner under år 1956 m. m.	45
Höjning av de allmänna barnbidragen	57
Förordningsförslag om kontroll å ädelmetallarbeten	76
Utredning om svenska privatkapitalisters engagemang i andra länder	79
Enhetliga bestämmelser för kommunal upphandling m. m.	82
Interpellation av herr Pålsson ang. systemet med s. k. delade telefonledningar	86

Samtliga avgjorda ärenden

	Sid.
Onsdagen den 11 april	
Statsutskottets utlåtande nr 5, ang. utgifterna under femte huvudtiteln (socialdepartementet)	6
— nr 59, ang. direktiv för den s. k. parlamentariska försvarsberedningen	40
— nr 60, ang. beredskapsstat för försvarsväsendet	41
— nr 62, ang. vissa anslag under sjunde huvudtiteln	41
— nr 63, ang. pensionsförhållandena vid förstatligade trafikföretag	41
— nr 68, ang. statstjänstemännens löner under år 1956 m. m.	45
Bankoutskottets utlåtande nr 8, ang. ändring i förordningen om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar m. m.	56
— nr 9, ang. anskaffande av en samling porträtt i olja av svenska statsministrar	56
— nr 10, om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen ang. postsparbanken	57
— nr 11, ang. ändrad lydelse av 57 och 60 §§ lagen om bankrörelse m. m.	57
— nr 12, ang. fortsatt giltighet av valutalagen	57
— memorial nr 14, ang. användning av riksbankens vinst för år 1955	57
Andra lagutskottets utlåtande nr 20, ang. höjning av de allmänna barnbidragen	57
— nr 21, ang. förslag till förordning om kontroll å ädelmetallarbeten	76
Tredje lagutskottets utlåtande nr 9, ang. fördelningen av kostnader för anordningar i korsningar av järnväg och väg m. m.	79
— nr 10, ang. avdragsrätten vid uppskattning av normalavkastning vid ecklesiastikt boställe	79
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 15, ang. rätten att företaga installationer inom televerkets arbetsområde	79
— nr 16, ang. utredning om svenska privatkapitalisters engagemang i andra länder	79
— nr 17, om utredning ang. enhetliga bestämmelser för kommunal upphandling m. m.	82
— nr 18, ang. utredning av frågan om den andliga vården vid sjukhusen m. m.	85
— nr 19, ang. kartläggning av de lägsta inkomstgrupperna och deras ekonomiska läge	86
— nr 20, ang. behovet av omnibusförbindelser på landsbygden m. m.	86
— nr 21, ang. ersättning till bilägare för skada eller förlust genom trafikolyckor	86

Tisdagen den 10 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 4 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare

Undertecknad anhåller om fortsatt ledighet från riksdagsarbetet enligt bifogat läkarintyg.

Ringarum den 7 april 1956

Ivar Nilzon

Att ledamoten av riksdagens första kammare herr *Ivar Nilzon*, Ringarum, på grund av hjärt- och kärllaffektion är i behov av fortsatt ledighet från riksdagsarbetet under tiden från och med den 16 april till och med den 31 maj 1956 intygas härmed i tjänsten.

Gusum den 31/3 1956

W. Cederberg

Provinsialläkare

Den begärda ledigheten beviljades.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades vidare herr *Hagberg* för tiden den 4—den 12 innevarande månad för beivrande av Interparlamentariska unionens rådsmöte i Dubrovnik, Jugoslavien, samt herr *De Geer* för tiden från och med den 13 till och med den 22 april och herr *Elmgren* för tiden den 14—den 25 april, de båda sistnämnda för deltagande i sammanträde med Europarådets rådgivande församling i Strasbourg.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 154, till Konungen i anledning av väckta motioner om underlättande av

arrendatorers friköp av arrendegårdar under större gods m. m.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1956/57, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1956/57 till rasbiologiska institutet, farmaceutiska institutet m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående avlöningar till regeringsrätten; och

nr 158, i anledning av väckta motioner om stöd åt produktionen av svensk barnfilm.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 144, med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick förordningsförslagen, till behandling av lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 145, med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1955 vid dess sjunde ordinarie möte fattade beslut.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 149, angående riktlinjer för sjöräddningsväsendet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 153, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

- nr 542, av herr *Ollén* m. fl.;
- nr 543, av herr *Hansson* m. fl.;
- nr 544, av herr *Domö* m. fl.;
- nr 545, av herr *Mannerskantz* m. fl.;
- nr 546, av herr *Sunne* m. fl.;
- nr 547, av herr *Olsson, Erik*, m. fl.;
- nr 548, av herrar *Velander* och *Arrhén*;
- nr 549, av herrar *Strandler* och *Damström*;
- nr 550, av herr *Ohlon* m. fl.;
- nr 551, av herrar *Ohlon* och *Sundelin*.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 5, 59—63 och 68, bankoutskottets utlåtanden nr 8—12 och memorial nr 14, andra lagutskottets utlåtanden nr 20 och 21, tredje lagutskottets utlåtanden nr 9 och 10 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 15—21.

På framställning av herr talmannen beslöts att statsutskottets utlåtande nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1956/57, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde, skulle uppföras sist bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 147, med förslag till allmän prisregleringslag, m. m.;

nr 148, med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 september 1953 (nr 603) om motverkande i vissa fall av

konkurrensbegränsning inom näringslivet m. m.;

nr 150, med förslag till taxeringsförordning, m. m.;

nr 152, med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § lagen den 19 november 1886 (nr 84 s. 14) angående skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada;

nr 155, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o, 4:o och 17:o lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

nr 156, med förslag till lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.; och

nr 160, angående tjänstgöringstiden för tandläkare inom folktandvården.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under tionde huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1956/57 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1956/57;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1956/57, i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1956/57, i vad avser

inrikesdepartementets verksamhetsområde;

bankoutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckta motioner angående placeringen av prästlönefondsmedel; samt

nr 12, i anledning av väckt motion om viss ändring av 14 § folkbokföringsförordningen; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av statens lantbrukskemiska kontrollanstalt samt kemiska analyslaboratoriet vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök m. m.; samt

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Fiskerilånefonden jämte i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.10.

In fidem

G. H. Berggren

Onsdagen den 11 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 147, med förslag till allmän prisregleringslag, m. m.; och

nr 148, med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 september 1953 (nr 603) om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 150, med förslag till taxeringsförordning, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 152, med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § lagen den 19 november 1886 (nr 84 s. 14) angående skyldighet för utländsk man att i rättegång vid svensk domstol mot inländsk man ställa borgen för kostnad och skada;

nr 155, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o), 4:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt; samt

nr 156, med förslag till lag angående ändring i lagen den 21 december 1945 (nr 872) om verkställighet av frihetsstraff m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 160, angående tjänstgöringstiden för tandläkare inom folktandvården.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 10 och 64—67, bankoutskottets utlåtande nr 13, tredje lagutskottets utlåtanden nr 11 och 12 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 14 och 15.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1956/57 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—12

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13 och i sammanhang därmed punkten 14

Anslag till mödrahjälp m. m.

I punkten 13 hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionen II: 491 ävensom motionerna I: 182 och II: 351, i vad de berörde förevarande anslag, till Mödrahjälp för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 4 500 000 kronor.

I punkten 14 hade hemställts, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 182 och II: 351, såvitt nu vore i fråga, till Mödrahjälpnämnderna för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 140 000 kronor.

I motionen II: 491, av fru *Löjquist* och fru *Holmqvist*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att mödrahjälp skulle utgå med högst 900 kronor vid ettbarnsfödelse och med 1 200 kronor vid flerbarnsbörd samt att anslaget till mödrahjälp skulle uppräknas till 6 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 182, av herrar *Magnusson* och *Arrhén*, samt II: 351, av herr *Hagård* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte dels till mödrahjälp för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kronor,

Anslag till mödrahjälp m. m.

dels beakta de synpunkter beträffande mödrahjälpens handhavande, som i motionerna anförts, dels och till mödrahjälpsnämnderna för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

Vid punkten 13 hade reservation avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Staxång*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 491 ävensom med bifall till motionerna I: 182 och II: 351, i vad de berörde förevarande anslag, till Mödrahjälp för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kronor.

Enligt en vid punkten 14 avgiven reservation hade samma reservanter ansett, att utskottets yttrande under nämnda punkt bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under punkten hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 182 och II: 351, såvitt nu vore i fråga, till Mödrahjälpsnämnderna för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! Mitt namn har knutits till några vid detta utskottsutlåtande fogade reservationer, som alla har det gemensamt att de innebär en minskning av statens utgifter på punkter, där en nedskärning efter min mening inte kan medföra några påtagliga olägenheter.

Vad nu först beträffar punkterna 13 och 14, så är de såvitt jag förstår ett par exempel, bland många andra i femte huvudtiteln, på att anslagsposter hänger med under oförändrade rubriker, fastän förutsättningarna är helt annorlunda än då de första gången fördes upp i budgeten. Sedan anslaget om mödrahjälp, under den nu förevarande punkten 13, först upptogs i huvudtiteln har det hänt två i detta sammanhang ganska väsentliga ting: vi har fått nya lagar dels om

socialhjälp och dels om moderskaps-hjälp, bägge två av den beskaffenheten att de otvivelaktigt måste påverka medelsförbrukningen då det gäller mödrahjälpsanslaget och även anslaget till mödrahjälpsnämnderna.

Nu skriver man i propositionen, att medelsbehovet inte kan överblickas, eftersom lagen om moderskaps-hjälp är så pass ny, och därför uppföres anslaget, liksom i fjol, med 4,5 miljoner.

Då nya hjälpformer här har tillkommit, måste konsekvensen enligt min mening bli att man kan minska bägge dessa anslag, och reservationerna innehåller i det avseendet, att anslaget till mödrahjälp skulle sättas ned från 4,5 till 2 miljoner kronor och anslaget till mödrahjälpsnämnderna från begärda 140 000 till 100 000 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till de bägge reservationerna.

Herr **KARLSSON, GUSTAF**, (s):

Herr talman! Herr Bergh inledde sitt anförande med att säga, att punkterna 13 och 14 i statsutskottets förevarande utlåtande är exempel på hur anslag hänger med fastän förutsättningarna har ändrats. Det går så schablonmässigt till, menade han, att man inte närmare kontrollerar det verkliga anslagsbehovet.

I anledning av detta vill jag erinra om att anslaget till mödrahjälp — alltså punkt 13 i utskottets utlåtande om årets femte huvudtitel — var upptaget till 10 miljoner kronor budgetåret 1953/54 och att det budgetåret 1954/55, med hänsyn till belastningen året före, sattes ned till 6 miljoner kronor. För innevarande budgetår utgör anslaget 4,5 miljoner, och samma belopp är nu föreslaget och tillstyrkt för nästa budgetår.

Att man har stannat för samma förslag i år som föregående år beror på det faktiska förhållandet, att man inte kan bedöma hur det blir med sjukförsäkringshjälpen och den särskilda hjälpen enligt moderskapsförsäkringen i sjukkas-severksamheten. Detta är orsaken till att utskottet för sin del har tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag. Försiktigheten bjuder det-

Anslag till mödrahjälp m. m.

ta; det finns ingen anledning att handla annorlunda.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! I år liksom i fjol har högerreservanter gått till attack mot mödrahjälpen, som de tycks ha ett gott öga till — eller skall vi kanske hellre säga ett ont öga till.

Utskottet har, såsom vi hörde nyss av herr Karlsson i Munkedal, yrkat avslag på den föreslagna nedprutningen av anslaget med 2 miljoner kronor, liksom utskottet också avvisat ett socialdemokratiskt motionsyrkande om en höjning av samma anslag med 1,5 miljoner kronor. Det har skett med hänvisning till den pågående utredningen på familjepolitikens område.

Vi har i alla fall hört herr Bergh säga här, att man oberoende av detta bör kunna pruta ned anslaget med nära hälften. Till stöd för sitt yrkande anför han i reservationen, att detta bör kunna gå, om reglerna för mödrahjälpen tillämpas så att endast mödrar, som är i verkligt behov av stöd, får sådant. För närvarande utnyttjas detta anslag helt. Under andra halvåret 1955 förbrukades således litet mer än hälften av det för helt budgetår upptagna anslaget på 4,5 miljoner kronor. Anslaget är således redan ansträngt, och ingenting talar för att det kommer att bli mindre ansträngt under nästa budgetår.

Behovet av mödrahjälp är alltför stort, trots levnadsstandardförbättringarna. Det visar erfarenheten och behovsprövningen, som är allt annat än generös. För att erhålla det högsta mödrahjälpbeloppet, 600 kronor, får således en mor, som får sitt första barn — jag vet inte om herr Bergh känner till detta — inte ha högre årsinkomst än 1 900 kronor i ortsgrupp 2 och 2 200 kronor i ortsgrupp 5. I förrgår kväll talade jag på ett möte i Göteborg, där en sjubarnsmamma steg upp och berättade, att hon inte kunnat få någon som helst mödrahjälp därför att familjen hade en

inkomst av 900 kronor i månaden. Nio hundra kronor att mäta nio minnar med är en inkomst — jag har kontrollerat hennes uppgift efteråt, och den är riktig — som alltså är för stor för att erhålla mödrahjälp enligt socialstyrelsens normer för behovsprövningen, som omfattar barnantal, inkomst, dyrort m. m. Någon anledning att skärpa den stränga behovsprövningen finns sannoligen inte.

År 1952 var ännu 33 000 mödrar, en tredjedel av alla barnbördsfall i landet, berättigade till mödrahjälp enligt dessa normer, och under det sista året har av 32 000 mödrar, som sökt mödrahjälp, endast 19 000, eller 60 procent, kunnat få sådan hjälp. Frekvensen är sjunkande — så långt har herr Bergh rätt — men olikheterna i fråga om ekonomisk standard i olika delar av landet är mycket stora, och man kan inte bedöma, hur mycket behovet kommer att avta från det ena året till det andra på grund av förbättrade inkomstförhållanden. Med en hårdare behovsprövning kan man naturligtvis minska »behovet» efter behag. Om man lugger av häl och tå, kan man klämma in foten i en liten askungesko! Men vår sociala omvårdnad bör ändå inte ha formen av en sådan alltför trång sko.

Jag vill därför rekommendera kammaren att bestämt avvisa denna attack mot mödrahjälpen och rösta med utskottet.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag har begärt ordet, herr talman, för att reagera mot statsrådets Lindströms sätt att uttrycka sig. Både i början och i slutet av hennes anförande använde hon så olämpliga uttryck som att denna reservation skulle innebära en »attack mot mödrahjälpen». Jag hade trott, att man skulle slippa höra sådana yttranden från statsrådsbänken. Det kan omöjligt kallas en attack mot mödrahjälpen att — som jag försökt göra i min motivering — försöka hyfsa anslagspunkterna en smula. Jag vill påpeka att när vi har nya lagar om social-

hjälp och om moderskapshjälp, som otvivelaktigt bör påverka anslagsbehovet, borde man inte behöva höra sådana uttryck som att det här skulle vara fråga om en »attack mot mödranhjälpen».

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Jag vidhåller, att det är en attack mot mödranhjälpen om man försöker skära ned den med 50 procent.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i de nu föredragna punkterna hemställt samt vidare på antagande av de förslag, som innefattades i de vid dessa punkter avgivna reservationerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övertvägande ja besvarad.

Punkten 15

Anslag till avlönande av hemvårdarinnor

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till avlönande av hemvårdarinnor för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 3 600 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Sjöström-Bengtsson* och herr *Bergman* (I: 65) och den andra inom andra kammaren av fru *Johansson* i Skövde m. fl. (II: 124), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att från och med kalenderåret 1957 statsbidrag skulle utgå till socialhemhjälpverksamhet i överensstämmelse med vad i motionerna anförts och till högst 3 500 heltidsanställda eller ett däremot svarande antal deltidanställda hemvårdarinnor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Jacobsson* och fru *Hamrin-Thorell* (I: 66) och den andra inom andra kammaren av fru *Sjöstrand* m. fl. (II: 127);

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru

Anslag till avlönande av hemvårdarinnor

Svenson m. fl. (I: 67) och den andra andra kammaren av herr *Carlsson* i Bakeröd (II: 143);

dels ock en inom andra kammaren av fröken *Wetterström* och fru *Ewerlöf* väckt motion (II: 562).

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

I. beträffande statsbidragsbestämmelserna till den sociala hemhjälpverksamheten med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna II: 562, I: 65 och II: 124, I: 66 och II: 127, I: 67 och II: 143, sistnämnda fyra motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet under punkten anfört;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 67 och II: 143, i vad de berörde anslagsberäkningen, till Bidrag till avlönande av hemvårdarinnor för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 3 600 000 kronor.

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON (s):

Herr talman! När man läser igenom statsutskottets utlåtande angående femte huvudtiteln finner man, att det i en mängd frågor hänvisar till den av statsrådet Lindström tillsatta kommittén, som skall utreda och — som jag förmodar — komma med förslag till åtgärder i familjevårdande syfte. Jag tror att denna kommitté säkert får påsen full, och jag funderar på hur det skall ske, helst som man tycks mena att utredningen bör företas ganska skyndsamt.

Det finns dock en och annan punkt, som man tycker att riksdagen direkt skulle kunna besluta om. Dit hör den om hemvårdarinnor, anser jag. Jag är naturligtvis tacksam för att frågan hänskjutits till kommittén, men jag tycker ändå, att man kunde ha förelagt riksdagen ett förslag i denna fråga, helst i samma anda som kommit till uttryck i de av oss motionärer i första och andra kamrarna väckta motionerna. När hemvårdarinneinstitutionen infördes, ställde man upp

Anslag till avlöning av hemvårdarinnor

vissa villkor för statsbidrag. För en heltidsanställd hemvårdarinna eller däremot svarande deltidсанställd skulle statsbidrag utgå till en hemvårdarinna per 4 000 invånare i städer och tätbebyggda samhällen och en per 2 000 invånare på landsbygden. Motiveringen för den strängare regeln för städerna än för landsbygden var för det första, att avstånden där är längre och att man därför behöver fler hemvårdarinnor. Den andra motiveringen var, att det är lättare att i städer och tätbebyggda samhällen skaffa annan hemhjälp än dessa hemvårdarinnor. Det sista tror jag inte längre kan anföras som skäl.

Vi har med våra motioner angående höjda bidrag till socialhemhjälpsverksamheten avsett, att hemvårdarinnornas antal skulle ökas även för de tätbebyggda samhällenas del. Regeln om det högre antalet invånare i tätorterna i förhållande till landsbygden kan leda till verkliga absurditeter. Man har funnit att det i Huddinge, som har 22 800 invånare, finns sex hemvårdarinnor. Det blir en hemvårdarinna på 3 800 invånare. I t. ex. Burträsk däremot har man en hemvårdarinna per 1 042 invånare.

Jag ber om ursäkt för att jag här återger vad som står i motionen II: 124, men det finns kanske någon här i kammaren som inte har trängt så djupt in i siffrorna.

Vad vi således har begärt är att en omräkning skall ske så att maximibestämmelserna i förhållande till folkmängden helt slopas och att statsbidrag på 1 400 kronor utgår till varje heltidsanställd hemvårdarinna respektive fyra kronor per timme till deltidсанställd hemvårdarinna. Då statsbidraget ändå är maximerat, behöver man inte frukta att kommunerna, som själva får stå för 70 procent av avlöningen, skulle skaffa sig fler hemvårdarinnor än de har användning för.

Herr talman! Eftersom det inte finns någon reservation fogad till utskottets utlåtande på denna punkt, är det inte någon mening att nu yrka bifall till motionen, även om jag skulle önska, att jag kunde göra det. Jag har intet yrkande.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! På denna punkt föreligger om jag minns rätt fyra motioner, som utskottet har avstyrkt med hänvisning till den utredning på familjepolitikens område som fru Sjöström-Bengtsson omnämnde. Jag kan förstå, att motionärerna inte tycker om ett sådant uppskov. Det ligger åtskilligt av förnuft i yrkandena i tre av dessa motioner, bl. a. den av fru Sjöström-Bengtsson, vilken innebär att man skulle avlägsna de nuvarande bestämmelserna om invånarantal i fråga om statsbidrag till hemvårdarinnor. Man kan såsom fru Sjöström-Bengtsson tycka, att detta borde kunna ske omgående utan vidare utredning. Statsbidraget är, som hon här nämnde, knutet till befolkningsunderlaget så att det utgår statsbidrag till en hemvårdarinna per 2 000 invånare på landet och per 4 000 invånare i stad. Statsbidraget är vidare maximerat till 1 400 kronor om året. Efter dessa normer uppbrär kommunerna för närvarande statsbidrag till 2 881 heltidsanställda och 189 deltidсанställda hemvårdarinnor. Det är ett rätt blygsamt antal, och önskemålen om att hemmen får tillgång till flera hemvårdarinnor är mycket starka.

Hemvårdarinnorna är också mycket ojämnt fördelade över landet, beroende på det större eller mindre kommunala intresset för verksamheten. Det finns — fru Sjöström-Bengtsson var inne på detta — städer, som skulle kunna erhålla statsbidrag till flera hemvårdarinnor än de har, liksom det finns städer som har utbyggt verksamheten till det dubbla antalet mot vad de kan erhålla statsbidrag för. Samma sak gäller även på landsbygden.

Hur man skall stimulera de kommuner, som ännu inte byggt ut denna verksamhet i den omfattning, som statsbidraget vill uppmuntra till, kan det råda flera meningar om. Det har framlagts flera förslag i de motioner, som föreligger i denna fråga. Det finns en motion, där man tror sig kunna lösa frågan genom att räkna upp statsbidraget per hemvårdarinna och därmed ge kommunerna ett

större finansiellt stöd. Jag är litet tveksam om huruvida en sådan höjning av statsbidragsbeloppet skulle kunna få fram fler hemvårdarinnetjänster — det ur allmänhetens synpunkt angelägnaste önskemålet.

Den väg, som fru Sjöström-Bengtsson förordar och som innebär att man skulle ta bort bestämmelserna om det antal invånare, för vilket statsbidrag utgår till hemvårdarinna, är kanske mer sporrande, om man vill ha organisationen utbyggd. Det skulle innebära, att kommunerna själva fick bedöma behovet av tjänster och tävlade med varandra om de statsbidragsutrymmen för utbyggnad av verksamheten, som varje år kom att ställas till förfogande. Ur statens synpunkt skulle nog riskerna inte vara så stora. Jag instämmer nämligen med fru Sjöström-Bengtsson i att kommunernas andel av hemvårdarinnekostnaderna är så pass stora, att man inte behöver räkna med att de skulle inrätta okynnestjänster härvidlag.

Vilken väg man bör gå i detta fall är ännu inte fullt klarlagt. Jag vill erinra om att statsbidragsutredningen i sitt betänkande, som nu är ute på remiss, har förordat ett slopande helt och hållet av statsbidrag till den sociala hemhjälpen. Det finns också en del andra frågor, som kommer in i sammanhanget, frågan om ambulerande hemvårdarinnor — på detta område pågår försöksverksamhet — frågan om deltidstjänster för hemvårdarinnor och frågan hur man skall ta vara på den elastiska arbetskraften över huvud taget, inte minst för åldringsvården.

Detta är stora uppgifter för den sociala hemhjälpen i framtiden, och det finns allt skäl att låta den pågående familjepolitiska beredningen arbeta igenom dessa frågor ordentligt, även om motionärerna gärna skulle ha sett en ändring omedelbart i den ena eller andra riktningen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 16—27

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28

Anslag till anstalter för halvöppen barnavård

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till driften av anstalter för halvöppen barnavård för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 3 650 000 kronor.

I en inom andra kammaren av herrar *Malmberg* i Skövde och *Dahlén* väckt motion (II: 492) hade, såvitt nu var i fråga, hemställts, att anslaget till Bidrag till driften av anstalter för halvöppen barnavård måtte höjas från av Kungl. Maj:t föreslagna 3 650 000 kronor till 4 210 000 kronor.

Utskottet, som i förevarande sammanhang till behandling förehaft jämväl en redogörelse för iakttagelser rörande ifrågavarande bidragsverksamhet, vilken riksdagens år 1955 församlade revisorer lämnat under § 11 i sin berättelse, hade i den nu föredragna punkten hemställt, att riksdagen måtte

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 492, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till driften av anstalter för halvöppen barnavård för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 3 650 000 kronor;

II. i anledning av riksdagens revisorers förevarande uttalande i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet under punkten anfört.

Reservation hade anmälts av herrar *Ohlson*, *Sundelin* och *Jacobsson*, fröken *Elmén*, herr *Löfroth*, fröken *Ager* samt herr *Nelander*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 492, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till driften av anstalter för halvöppen barnavård anvisa ett reservationsanslag av 4 210 000 kronor.

Herr **JACOBSSON** (fp):

Herr talman! När det gäller anstalter för den halvöppna barnavården, alltså

Anslag till anstalter för halvöppen barnavård

daghem, lekskolor, eftermiddagshem, jordbrukardaghem o. s. v., redovisar ju de föreliggande utredningarna en oerhört stor platsbrist. De barn som anmäls har till 50 % ej kunnat beredas plats. De organ, som har haft tillfälle att yttra sig i dessa frågor, har också enstämmt vitsordat det stora behov, som här föreligger och det värde och den betydelse som dessa anstalter för den halvöppna barnavården har.

Familjeutredningen exempelvis har rekommenderat olika åtgärder beträffande ifrågavarande verksamhet, bl. a. ökat statligt stöd för att stimulera kommunerna till fortsatt utbyggnad av dessa anstalter. Socialstyrelsen har också i olika sammanhang begärt ökat statsbidrag till dessa institutioner. Men dessa framställningar har i olika sammanhang avvisats, bl. a. med hänvisning till att man bör avvakta resultatet av den allmänna statsbidragsutredningens arbete.

Statsrevisorerna har också i sitt yttrande sagt bl. a. följande: »Enligt revisorernas mening har den halvöppna barnavården en viktig funktion att fylla i olika hänseenden. Här må allenast erinras om betydelsen av att mödrar kunna frigöras från hemmen för att tillgodose den allmänna arbetsmarknadens behov av arbetskraft. Vad lekskolorna angår giva dessa barnen tillfälle till utvecklingsfrämjande lek och sysselsättning.»

Det är alltså en allmän mening, att dessa institutioner har en utomordentlig betydelse, och det är väl inte heller någonting som motsäger den uppfattningen, att behovet på detta område kommer att ständigt öka. Antalet förvärvsarbetande mödrar stiger ju hastigt — mellan de båda senaste folkräkningarna har antalet gifta förvärvsarbetande kvinnor ökat med 55 procent. Det är alltså uppenbart, att här föreligger ett mycket stort och ständigt växande behov av anstalter av ifrågavarande slag.

Utskottet har i sitt utlåtande sagt, att utskottet inte anser sig kunna biträda det motionsvis framförda yrkandet om en allmän höjning av statsbidragen av den halvöppna vården, och motiverar detta med att man vill avvakta resultatet av

det pågående utredningsarbetet på familjepolitikens område och av statsbidragsutredningens arbete.

Jag vill avslutningsvis säga, att alldeles oavsett vilket resultat den fortsatta utredningen på familjepolitikens område kan komma till finns det väl ingen anledning att tro, att man inte kommer att anvisa ytterligare åtgärder just på detta speciella område. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr HUSS (fp):

Herr talman! Såsom en »biprodukt» till den föreliggande frågan har utskottet tagit upp statsrevisorernas anmärkning om att socialstyrelsen upprätthåller alltför stränga krav på lokaler för den halvöppna vården. Man apostroferar också i detta sammanhang ett beslut av mig att godkänna några utrymmen för halvöppen vård i Malmö, trots att golven i lokalerna befunnit sig på lägre nivå än markytan, vilken anordning på den grunden inte vunnit godkännande av socialstyrelsen.

Med anledning av att jag sålunda har indragits i denna fråga vill jag till en början hänvisa till att utskottet för sin del framhåller, att det är av vikt att »bestämmelserna underkastas en fortlöpande översyn med hänsyn till utvecklingen bl. a. på det byggnadstekniska området». Jag tror, att utskottet här har träffat kärnpunkten i frågan. På den tid, då medicinalstyrelsens och socialstyrelsens föreskrifter beträffande lokaler av detta slag tillkom, hade utvecklingen på det byggnadstekniska området inte hunnit så långt som i dag. Vi har för närvarande möjligheter att genomföra fullständig isolering mot kyla och fukt och att få till stånd fullgod dager och fullgod ventilation även i utrymmen som befinner sig under markytan. Det förhåller sig säkerligen så att medicinalstyrelsens ståndpunkt från början har varit begränsad till att gälla lokaler i äldre fastigheter, där man inte har kunnat tillfredsställande tillgodose de hygieniska villkor som jag nu har nämnt. Jag tror att det är full-

Anslag till anstalter för halvöppen barnvård

komligt riktigt, såsom utskottet säger, att man här måste på ett annat sätt än hittills följa med den byggnadstekniska utvecklingen. Såvitt jag förstår måste detta uttalande anses vara en pekpinne riktad mot socialstyrelsen.

Herr SVENSSON, AXEL, (s):

Herr talman! Alla parter är säkerligen besjälade av en vilja att få fram goda lokaler för det ändamål, som avses i utlåtandets p. 28. Att jag här tagit till orda beror på att jag har en mycket lång erfarenhet av de svårigheter som föreligger när man skall anskaffa lokaler av denna typ. Bestämmelserna har ju varit sådana, att barndaghemmen och lekskolorna helst skulle förläggas i separata, friliggande fastigheter. Det har vållat kommunalmännen i våra kommuner icke så litet huvudbry. Dels är det svårt att för sådant ändamål få fram en tomt, som är så väl anpassad till bostadsbyggelsen som man önskar, dels är det ju betydligt dyrare att lösa lokalfrågan genom en friliggande byggnad.

När man sedan försöker få in dylika lokaler i det allmänna bostadsbeståndet, träffar man också på åtskilliga svårigheter. Bestämmelserna innebär, att golvytan helst bör ligga över marken, och då kommer man in på frågan hur man skall kunna anordna lokalerna på ett sådant sätt, att man inte binder utrymmet för framtiden och sålunda inte får möjlighet att längre fram använda det för andra ändamål. I min hemstad har man haft ett sådant bekymmer. Man har byggt ett mycket modernt och författningenslignat barnhem för 13 år sedan. Nu har utvecklingen gått därhän, att det inom stadsdelen inte längre finns några som behöver detta barnhem. Resultatet har också blivit, att barnhemmet har måst upphöra. Staden har därför måst utnyttja byggnaden för annat ändamål, vilket enligt mitt förmenande inte i alla avseenden är lyckat. Man har nämligen där placerat barn som är mer eller mindre imbecilla, och detta i en stadsdel där det finns omkring 1500 hushåll i de närmaste kvarteren.

Det skulle således vara önskvärt, herr talman, om socialstyrelsen på ett eller annat sätt kunde tillämpa bestämmelserna litet mera generöst. Alla de villkor som nu är uppsatta är det svårt att fylla, dels med hänsyn till placeringen av lokalerna, dels med hänsyn till att man vet så litet om hur längre de kan komma att användas för sitt ändamål. Dessutom har man att ta hänsyn till kostnaderna, när lokalerna skall upphöra att användas.

Jag kan nog säga att det härvidlag föreligger ett önskemål från kommunernas sida om större frihet, och jag tror att man kan vara tacksam mot statsrevisorerna, som har fört fram frågan genom sin skrivelse. Det är märkvärdigt att man kunnat godkänna en lokal i Lund, som är av ungefär samma beskaffenhet som de lokaler i Malmö vilka man underkänner. Det kan tyckas att det är mer än märkligt att två sådana ståndpunkter kan intagas av socialstyrelsen.

Jag hemställer således till dem det vederbör att här noga beakta de svårigheter, som föreligger för att genomföra det program som finns på detta område på ett sådant sätt, att det blir något lättare för kommunerna.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Utskottets utlåtande i denna punkt är, som debatten i dag har visat, uppdelat på två avdelningar. Det gäller först anslagsfrågan, och därefter kommer yttrandet över revisorernas förslag.

Jag har ingen anledning här att för utskottets del ge mig in på några kommentarer till vad som har skrivits om revisorernas uttalanden. De debattinlägg som har gjorts ger mig ingen anledning till några kommentarer alls.

Vad jag vill med några ord beröra är reservationen vid denna punkt. Föredragande statsrådet har ju beaktat socialstyrelsens beräkningar av att kostnadsstegringen för barndaghemmen och lekskoleverksamheten efter 1943 har steg-

Anslag till anstalter för halvöppen barnavård

rats med omkring 40 procent. Föredragande statsrådet har med beaktande härav föreslagit en höjning av statsbidraget till helbarndaghemmen, alltså de daghem dit förvärvsarbetande mödrar kan få lämna sina barn under dagen. Detta betraktas utan tvivel som det viktigaste avsnittet i denna verksamhet, och det har krävt ett starkare stöd från statens sida redan nu. Denna ståndpunkt har utskottet funnit vara riktig och därför tillstyrkt detta förslag. Reservanterna vill i anslutning till väckta motioner att man skall gå längre, så att det ökade stödet också lämnas lekskolorna. Utskottet har ansett att man i denna del bör avvakta den översyn av familjeutredningens förslag, som pågår i kanslihuset, och har därför inte kunnat tillstyrka motionernas yrkanden.

Med dessa få ord, herr talman, tillåter jag mig sålunda yrka bifall till utskottets förslag.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Först några ord till reservanten herr Jacobsson, som här talat till förmån för folkpartimotionen med dess hemställan om 40 procents höjning även av anslaget till förskolorna. Utskottet har ju, som vi nyss hörde herr Karlsson i Munkedal säga, avvisat detta med hänsyn till den familjepolitiska utredning som arbetar. Själv har jag i statsverkspropositionen, innan denna beredning var vare sig tillstätt eller planerad — ty familjeutredningens betänkande var då ute på remiss, och man visste inte vad som skulle komma ut av remissbehandlingen — i denna punkt gjort ett första och enda avsteg från det principiella status quo, som hänsynen till statsbidragsutredningens då väntade principförslag ansetts kräva under de senaste åren och som för övrigt gällt praktiskt taget alla de verksamhetsområden vartill statsbidrag utgår. Avvikelsen innebär att man med 40 procent återställer realvärdet från år 1943 vad statsbidragen till daghemmen beträffar, och detta har motiverats med de akuta svårigheter som fullsysselsättningsamhället skapat. Herr Jacobsson

anförde själv den statistik, som visar hur de förvärvsarbetande gifta kvinnornas antal ökat, och den därmed följande stegrade köbildningen vid daghemmen. Det är förhållanden, som utgjorde anledningen till att bryta igenom det principiella »status quo», som jag nyss talade om. Den föreslagna ökningen av statsbidragen är också avsedd att litet mer inrikta det kommunala intresset på inrättande av daghem än av förskolor, vilka hittills tycks ha haft en större andel i kommunernas intresse. Förskoleverksamheten är av utomordentligt värde, det är jag angelägen att slå fast, men med sina tre—fyra timmars tillsyn av barnen dagligen kan den inte rädda familjerna från det inkomstbortfall, som blir följderna om en förvärvsarbetande mor inte skulle kunna ordna heldagsvård för sina barn. Det må vara, att det innebär en utomordentlig avlastning för en hemarbetande mor att kunna ha barnen några timmar i en förskola, men man kan inte komma ifrån att detta ändå är mera en åtgärd för att tillgodose en högre standard än vad de åtgärder är, som rycker familjerna till undsättning, när de inte själva kan ta hand om sina barn under dagen.

Detta har varit skälet till att vi tagit daghemmen först, så mycket mer som regeringen varit tvungen att hålla utgifterna nere för det kommande budgetåret och anslagslyftningar endast beviljats efter sträng behovsprövning. Man har då velat lägga det ökade statsstöd, som man kunnat ge, helt och odelat på de institutioner, som erbjuder barnen heldagsvård.

Sedan också några ord, herr talman, med anledning vad herrar Huss och Svensson här anförde. De tog upp det tvistefall mellan socialstyrelsen och Malmö kommunala bostadsaktiebolag om godkännande av och statsbidrag till vissa lekskolelokaler. Statsrevisorerna hade framställt vissa anmärkningar mot socialstyrelsen, som ligger i linje med dem de bägge talarna här framfört. Dessa anmärkningar har — förutom till den berörda myndigheten själv — remitterats till medicinalstyrelsen och statskontoret,

Anslag till anstalter för halvöppen barnavård

och sedan båda sidor därmed fått yttra sig, har statsutskottet avgivit ett opartiskt domslut, som jag för min del inte har några invändningar mot och jag förmodar inte heller de herrar som yttrat sig i frågan.

Utskottet fastslår, att den princip är riktig, efter vilken socialstyrelsen arbetat, och jag är angelägen om att fastslå detsamma: lekskolelokaler bör *principiellt* uppfylla samma minimikrav i fråga om hygien som gäller för skollokaler. Men om detta är regeln, bör den dock, i likhet med alla andra regler, kunna ha sina undantag. Som skäl till dispenser har statsutskottet anfört det allmänna ekonomiska läget och omständigheterna i de särskilda fallen, t. ex. behovet av fler lekskoleplatser. Hur långt man kan gå med sådana medgivanden är naturligtvis en omdömessak. Det måste göras med restriktivitet, så att inte regeln blir underminerad genom för många undantag. Å andra sidan får inte heller tillsynsmyndigheten uppträda alltför »renlärigt». När det i en del fall, såsom i det här åberopade, har kärvat till sig mellan socialstyrelsen och kommunen, kan det bero på att handlaget inte varit helt gott från någondera sidan. Sådant händer då och då, när en stor verksamhet skall skötas och olika intressen skall pusslas ihop. Det är mänskligt. Både socialstyrelsen och, som jag tror, det kommunala bostadsbolaget i Malmö är hårt arbetsbelastade. Man bör då främst se till uppsåtet i verksamheten, även om ett och annat missgrepp kan begås. Socialstyrelsens uppsåt är inte byråkratens uppsåt, där paragrafer är självändamål. Vi vet alla, att dess uppsåt är att bevaka barnens intressen, och det gör den med en lidelse, som någon gång slår över men som är en stor tillgång i sig själv.

Herr JACOBSSON (fp):

Herr talman! Jag har ingen anledning att inte med tillfredsställelse notera det positiva intresse, som statsrådet visat i denna fråga, även om vi reservanter beklagar, att detta intresse inte kommit att omfatta förskoleverksamheten på samma sätt som daghemsverksamheten.

Anledningen till att vi anser, att förskolor och lekskolor i detta avseende har en utomordentlig betydelse är bl. a. också, att det bland de förvärvsarbetande gifta kvinnorna säkerligen finns en mycket stor procent deltidsarbetande kvinnor, som skulle vara betjänta av att lämna in sina barn till dessa förskolor och lekskolor. Det är alltså även ur ren arbetsmarknadssynpunkt som vi ansett det angeläget, att också denna form av halvöppen barnavård hade beretts det stöd som vi i reservationen avser.

Herr HUSS (fp):

Herr talman! Med anledning av statsrådets uttalande om lokalernas hygieniska förhållanden och den parallell som statsrådet drog upp — och som även utskottet tagit upp — mellan fordringar på lokaler av detta slag och vanliga skollokaler, vill jag framhålla, att man redan länge tvingats släppa kravet även i fråga om skollokaler, därför att ett stort antal skollokaler finns i hus som byggts på en sluttning, så att ena hälften ligger under och andra hälften ligger ovanför markens yta.

Jag vill också erinra om att när man på sin tid började bygga bergsrum, mötte man till en början mycket stora betänkligheter både från arbetarskyddsstyrelsens och från medicinalstyrelsens sida. Sedan emellertid undersökningar hade utförts av försvarets forskningsanstalt och man hade funnit, att det gick att upprätthålla samma hygieniska förhållanden i dessa bergsrum som i byggnader belägna utomhus, har man helt och hållet givit upp motståndet mot dessa lokaler.

Om man alltså skall i fortsättningen hålla på kravet även beträffande skollokaler, finns enligt min mening all anledning att uppta frågan om dessa fordringar till översyn.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vardera momentet av utskot-

Anslag till utbildning av personal inom den halvöppna barnavården

tets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan.

Sedermera gjordes enligt de i fråga om mom. I förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. II hemställt.

*Punkten 29***Anslag till utbildning av personal inom den halvöppna barnavården**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till utbildning av personal inom den halvöppna barnavården m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 381 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels den under föregående punkt nämnda, av herrar *Malmberg* i Skövde och *Dahlén* väckta motionen II:492, vari, såvitt nu var i fråga, hemstälts, att anslaget till Bidrag till utbildning av personal inom den halvöppna barnavården m. m. måtte höjas från av Kungl. Maj:t föreslagna 381 000 kronor till 573 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sunne* (I:103) och den andra inom andra kammaren av fru *Andrén* och fru *Sjöstrand* (II:101), i vilka motioner hemstälts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning angående förskoleseminariernas förstatligande.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II:492, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till utbildning av personal

inom den halvöppna barnavården m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 381 000 kronor;

II. att motionerna I:103 och II:101 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **SUNNE** (fp):

Herr talman! Eftersom jag vid denna punkt har avgivit en motion skulle jag vilja säga några ord.

Det glädde mig att statsrådet Lindström nyss talade om att förskoleverksamheten var av utomordentligt värde. Denna punkt sammanhänger intimt med den föregående. Här gäller det utbildning av personal, som skall tjänstgöra vid förskolor.

Statsrådet betonade att hon satte daghemmen först. Jag för min del skulle gärna vilja sätta lekskolorna först. I lekskolorna kan man ju ta emot barn under en del av dagen — i regel tre timmar — och det finns många pensionärer, mormödrar och farmödrar och andra, som skulle kunna ta hand om barnen under den andra delen av dagen men som inte står ut med att ha dem hela dagen. På detta sätt skulle alltså denna arbetskraft kunna tas i anspråk, som annars inte bleve utnyttjad, och det skulle bli betydligt billigare med lekskolorna än med daghemmen.

Åtskilliga av förskoleseminarierna är rätt så gamla. Det har varit en verklig lidandets historia för dem, därigenom att både seminarierna och deras personal i tjugo års tid har funnit sig i att avvakta olika statliga utredningars resultat och låtit sig undan för undan tystas av förhoppningar om en positiv lösning av problemet.

Ser man på vad utskottet här har skrivit är skillnaden i år mellan utgifter och inkomster cirka 220 000 kronor. Nu har man sökt att på olika sätt täcka underskotten, men det sägs dock att för seminariet i Uppsala har underskottet inte kunnat täckas i sin helhet, vilket har lett till att seminariet häftar i skuld till personal för löner med cirka 4 500 kronor. Det är alldeles tydligt att det inte

kan få fortgå på detta sätt. Just nu, när det råder en sådan väldig brist på lärarinnor i daghem och lekskolor, står dessa förskoleseminarier inför — jag vågar nästan säga — ekonomisk ruin. Visserligen föreslås det nu att man tillfälligt skall täcka underskottet så att seminariet kan hanka sig fram. Det sågs i utskottets utlåtande att socialstyrelsen har föreslagit höjningar av statsbidraget i avvaktan på en av styrelsen förebådad utredning om förskoleseminariernas förstatligande och då räknat med ett ökat medelsbehov av 284 000 kronor.

Utskottet har ju i viss mån behjärtat detta, men jag tror inte att man kan vänta hur länge som helst med att ta upp frågan om förskoleseminariernas förstatligande. Det statsfinansiella läget har alltid använts som motiv för uppskov när det har begärts effektiv hjälp. Jag tror inte att det nu går att vänta längre.

Herr talman! Tyvärr finns det inte någon reservation att hänga upp något yrkande på, varför jag inte ställer något förslag. Jag har endast velat få detta mitt anförande antecknat i protokollet till den kraft och verkan det hava kan.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Kungl. Maj:ts förslag beträffande förskoleseminarierna, som herr Sunne här berörde, innebär ju en bidragshöjning med totalt 93 000 kronor. Den tillgodoser i huvudsak socialstyrelsens förslag i denna del när det gäller att förbättra seminariernas ekonomi.

Att det är mycket ojämnt mellan de olika seminarierna i fråga om ekonomin, vet vi. Den nu föreslagna höjningen ger i alla fall möjlighet för de sämst ställda, där något kommunalt bidrag inte utgår — som fallet är t. ex. i Uppsala, som herr Sunne här nämnde — att få finanserna att gå ungefär ihop. Det ytterligare bidrag som motionärerna påyrkar förbättrar i stort sett inte seminariernas ekonomiska ställning, eftersom höjningen i huvudsak skulle komma att gå till ersättning för terminsavgifter, som ju då skulle slopas,

Anslag till ferieresor för barn
och till anordnande av kurser och konferenser. Sådana åtgärder föreligger ju inget akut behov av, även om de kan vara mycket önskvärda i sig själva. Det förefaller därför lämpligt att avvakta den av socialstyrelsen bebadade utredningen om förstatligande av seminarier eller eventuellt någon annan omorganisation, varmed man kan uppnå en större fasthet, enhetlighet och trygghet för seminariernas ekonomi.

När socialstyrelsen anmält att den tänker ta itu med detta problem har jag ingen anledning att skjuta detta initiativ åt sidan och tillsätta någon ytterligare utredning, en parlamentarisk utredning, som motionärerna föreslår. Skulle socialstyrelsen av någon anledning inte hinna med den uppgift, som den anmält sitt intresse för, får vi väl ta upp frågan till omprövning.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkten 30

Anslag till ferieresor för barn

Kungl. Maj:tt hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1956 förordad ändring i bestämmelserna rörande ferieresor för barn, dels ock till Ferieresor för barn för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 400 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ragnar Bergh* (I: 183) och den andra inom andra kammaren av herr *Dickson* (II: 353), i vilka motioner, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte avslå föredragandens förslag om ändring i statsbidragsbestämmelserna rörande ferieresor för barn samt till ferieresor för barn för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor;

Anslag till ferieresor för barn

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Andersson* (I: 184) och den andra inom andra kammaren av fru *Boman* och fröken *Karlsson* (II: 350), i vilka motioner, såvitt nu var i fråga, hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en allmän översyn av bestämmelserna för erhållande av bidrag till fria resor för barn.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

I. avslå i motionerna I: 184 och II: 350 framställt yrkande om översyn av bestämmelserna rörande ferieresor för barn;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 183 och II: 353, såvitt nu vore i fråga, godkänna i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1956 förordad ändring i bestämmelserna rörande ferieresor för barn;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 183 och II: 353, såvitt de berörde anslagsberäkningen, till Ferieresor för barn för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 400 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under II och III hemställa, att riksdagen måtte

II. med bifall till motionerna I: 183 och II: 353, såvitt nu vore i fråga, avslå i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1956 förordad ändring i bestämmelserna rörande ferieresor för barn;

III. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 183 och II: 353, såvitt de berörde anslagsberäkningen, till Ferieresor för barn för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! I den reservation som är fogad till denna punkt av utskottets utlåtande föreslås en nedsättning av anslaget med 400 000 kronor från 2,4 till jämnt 2 miljoner kronor. Två skäl åberopas för denna nedsättning.

För det första konstateras, att det föreligger en nedåtgående tendens i fråga om antalet resor, vilket ju också redovisas i propositionen, där det framgår att det skett en påtaglig nedgång i antalet resor vid en jämförelse mellan åren 1953 och 1954. Socialstyrelsen anför visserligen att det varit litet fler resor under år 1955 än under 1954. Härav drar socialstyrelsen den slutsatsen, att man egentligen bör räkna med ett något högre anslag för dessa resor. Kungl. Maj:t har dock stannat vid att föreslå oförändrat belopp. Såvitt jag förstår är läget faktiskt sådant att en nedsättning kan göras.

Härtill kommer ytterligare ett skäl, som jag något skall uppehålla mig vid. Föredragande statsrådet föreslår att inkomstgränsen höjes från 5 200 till 5 700 kronor. Det gäller här inte den uppburna inkomsten och inte heller taxerat belopp utan beskattningsbar inkomst, varför man får räkna med att vederbörandes egentliga inkomst ligger ungefär dubbelt så högt. Det är ganska märkligt att man nu föreslår att höja taket från 5 200 till 5 700 kronor. I olika sammanhang har det ju här i riksdagen annonserats att det pågår en utredning av hela familjepolitiken. Att medan en sådan utredning pågår ändra grunderna för ett bidrag av denna art är något ganska ovanligt i detta hus.

Med denna motivering, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr **KARLSSON, GUSTAF**, (s):

Herr talman! Jag kan ge herr Bergh rätt i att det är en god princip att icke under pågående utredning föreslå eller besluta ändrade grunder för de bidrag som är föremål för utredningen. Utskottet betraktar dock den justering, som

föredragande statsrådet här förordar av det beskattningsbara beloppet för att kunna komma i åtnjutande av dessa resebidrag, som så välgrundad, att utskottet ansett sig kunna tillstyrka statsrådets förslag. Den enda ändring som Kungl. Maj:t föreslår är ju att gränsen för den beskattningsbara inkomsten skall höjas från 5 200 till 5 700 kronor, således med 500 kronor, vilket utskottet som sagt för sin del kunnat tillstyrka.

Jag vill inte ingå på någon närmare argumentation mot reservanternas förslag och herr Berghs yrkande. Jag tycker det talar för sig självt. Enligt vår uppfattning är det nödvändigt att hålla fast vid den sociala linjen sådan den är utstakad och således göra denna lilla justering intill dess att vi får den översyn verkställd som nu pågår. Det är, såsom vi betonat från utskottets sida, angeläget att denna översyn går i familjevänlig riktning, men samtidigt måste vi naturligtvis självfallet ta hänsyn till vad våra ekonomiska resurser medger.

Med dessa få ord, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Statsrådet fru **LINDSTRÖM:**

Herr talman! Här föreligger två olika högermotioner om anslaget till ferieresor för barn, och dessa motioner har samlat tre reservanter i statsutskottet. Den ena motionen är väckt av fru Boman och fröken Karlsson, och i den hemställes, att riksdagen måtte begära en allmän översyn av bestämmelserna för erhållande av bidrag till fria resor för barn. Det är en motion, som ju är besvarad i och med att en sådan översyn för närvarande pågår. Familjeutredningen yrkade redan i sitt betänkande i höstas på att en översyn skulle företas av hela problemkomplexet om fria resor. Familjeutredningens utgångspunkt var emellertid en helt annan än motionärernas. Syftet med den nu pågående utredningen är icke heller att försöka ytterligare snåla in på en reform, som visserligen redan har förlorat en del av sitt värde genom inkomstutvecklingen, men som dock alljämt spelar en roll för cirka 50 000 barn här i landet.

Anslag till ferieresor för barn

Förslaget att nu omedelbart amputera 400 000 kronor från ett anslag på 2,4 miljoner kronor är med förlov sagt lättvindigt tillyxat. Det är sant att resefrekvensen har nedgått successivt. Reservanterna åberopar siffrorna från 1954. Men under 1955 tycks antalet ferieresor ha stigit igen enligt socialstyrelsens uppgifter. Därtill kommer att biljettkostnaderna har ökat med 13 procent från och med den 1 juni 1955. Detta gjorde, att socialstyrelsen hade velat ha en höjning av anslaget med 300 000 kronor. Kungl. Maj:t har stannat vid oförändrat anslagsbelopp, närmast med hänsyn till en å anslaget förefintlig reservation. Vi har räknat med att anslaget ändå skulle ge utrymme för en liten jämkning uppåt av den inkomstgräns, som utgör stoppgräns för fria ferieresor.

När dessa resor infördes 1946, var det meningen att den som hade en inkomst, vilken låg något över den genomsnittliga industriarbetarlönen i högsta ortsgrupp, skulle kunna få del av denna reseförmån. Vi har sedan försökt följa penningvärdeförändringen något så när; fyra gånger sedan 1946 har det beskattningsbara maximiinkomstbeloppet höjts. Nu föreslår Kungl. Maj:t en femte sådan justering med 500 kronor uppåt. Det är ingenting märkvärdigt, som herr Bergh vill göra det till.

Allvarligt talat är jag rätt så chockerad över den inställning till ferieresorna, som högersns motionärer och reservanter här ådagalagt. Två av de drivande krafterna härvidlag, vilka återkommer år efter år, är representanter för det fattiga och barnrika Norrland, där dessa resor är en anlitad social förmån. Den omtanke om statens finanser, som herr Berghs och fru Bomans parti ådagalägger, må vara aktningvärd i allmänhet, men i detta fall har man valt ett sällsynt olämpligt objekt.

Det är sedan klart, att man bör eftersträva en god planering av ferieresorna liksom av all annan verksamhet. Motionärerna och reservanterna har föreslagit en hel del åtgärder, som de menar skulle kunna medföra en bättre planering, men

Anslag till ferieresor för husmödrar

eftersom herr Bergh inte nu gick in på dessa i motionen framförda något dubiösa förslag, skall inte heller jag befatta mig med dem, utan vill bara uttrycka min förhoppning om att kammaren följer utskottet.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Det förefaller mig lämpligt att börja med att påpeka, att reservationen i likhet med utskottets förslag innefattar ett avstyrkande av motionerna I: 184 och II: 350, med hänvisning till att de frågor, som beröres i dessa motioner och som gäller de allmänna grunderna, är föremål för utredning. Det avsnitt av statsrådet Lindströms inlägg, som har att göra med den frågan, saknar jag följaktligen anledning att uppehålla mig vid.

Jag skall emellertid ta upp ett par andra punkter i statsrådet Lindströms anförande.

Diskussionen håller sig inte längre till saken, utan efter folkmötesmönster använder statsrådet personliga argumentationer. Som ett argument mot reservationernas inställning anföres sålunda, att det inte borde vara lämpligt för mig och en kammaren icke tillhörande motionär att såsom representanter för Norrland, där det finns mycket barn, tala för en nedsättning av anslaget. Det är ett slags argumentation, som det räcker för mig att referera för att den i en diskussion i denna kammare bör anses vara bemött.

Sedan vill jag ta upp en punkt till. Statsrådet Lindström karakteriserade vårt förslag som ett »lättvindigt tillyxande» och höll det för sällsynt olämpligt. Det lättvindiga tillyxandet skulle bestå i att vi under hänvisning till det minskade behovet föreslår en prutning med 400 000 kronor och att vi håller på att under en pågående utredning bidragsgrunderna inte skall ändras. Redan detta konstaterande torde innefatta ett bemötande från min sida.

Jag har, herr talman, inget ytterligare att tillägga.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av de därunder förekomna yrkandena propositioner komme att framställas särskilt beträffande mom. I av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan samt särskilt rörande mom. II och III.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I hemställt.

Därefter gjordes enligt de i fråga om mom. II och III förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställanden samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 31

Anslag till ferieresor för husmödrar

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1956 förordad ändring i bestämmelserna rörande ferieresor för husmödrar, dels ock till Ferieresor för husmödrar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 140 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft jämväl de under föregående punkt nämnda motionerna, nämligen

dels de likalydande motionerna I: 183 och II: 353, i vilka motioner, såvitt nu var i fråga, hemstälts, att riksdagen måtte avslå föredragandens förslag om ändring i statsbidragsbestämmelserna rörande ferieresor för husmödrar;

dels ock de likalydande motionerna I: 184 och II: 350, i vilka motioner, såvitt nu var i fråga, hemstälts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en allmän översyn av bestämmelserna för erhållande av bidrag till fria resor för husmödrar.

Anslag till ungdomsvårdsskolorna

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

I. avslå i motionerna I: 184 och II: 350 framställt yrkande om översyn av bestämmelserna rörande ferieresor för husmödrar;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 183 och II: 353, såvitt nu vore i fråga, godkänna i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1956 förordad ändring i bestämmelserna rörande ferieresor för husmödrar;

III. till Ferieresor för husmödrar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 140 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp* och *Staxäng* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 183 och II: 353, såvitt nu vore i fråga, avslå i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1956 förordad ändring i bestämmelserna rörande ferieresor för husmödrar.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! I denna reservation yrkas ingen förändring av anslagsbeloppet utan allenast att vi i avvaktan på den utredning som pågår icke skall ändra bidragsgrunderna.

Jag tillåter mig anse att detta är tillräckligt som argument i denna fråga och ber alltså att få yrka bifall till reservationen.

Herr **KARLSSON, GUSTAF**, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring,

som förordats i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 32—34

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 35

Anslag till ungdomsvårdsskolorna

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1956 förordat, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57, dels ock till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 5 290 000 kronor.

I syfte att minska rektorernas arbete med räkenskapsgöröml hade socialstyrelsen föreslagit, att fem bokhållar- och två kanslibiträdesbefattningar skulle inrättas inom ungdomsvårdsskoleorganisationen. Departementschefen hade i detta hänseende föreslagit, att medel skulle anvisas för att i första hand pröva möjligheterna att uppnå lättnad i rektorernas administrativa arbetsbörda genom att mot arvode anlita någon bokföringskunnig person i orten eller eljest i skolans närhet för sådana räkenskapsgöröml, som rektorerna lämpligen kunde lämna ifrån sig, och förordat, att för angivna ändamål skulle för nästa budgetår beräknas ett belopp av 30 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Wallentheim* m. fl. (I: 406) och den andra inom andra kammaren av fru *Torbrink* m. fl. (II: 487), i vilka motioner

Anslag till ungdomsvårdsskolorna

hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till socialstyrelsens framställning om fem bokhållartjänster i Ce 21 och två kanslibiträdestjänster i Ce 11, för ändamålet, utöver av Kungl. Maj:t begärda 30 000 kronor, anvisa ytterligare 52 980 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Sehlstedt* och *Andersson* i Dunker väckt motion (II: 490), vari hemställt, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte besluta, att för skolhemmet på Lövsta skulle införas i motionen angiven personalorganisation med husföreståndarinor och vårdare i respektive 13 och 12 lönegraden.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 406 och II: 487 ävensom II: 490, sistnämnda motion såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1956 förordat;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57;

c) till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 5 290 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Hesselbom*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **HESSELBOM** (s):

Herr talman! Socialstyrelsen har i sina *petita* i avseende å ungdomsvårdsskolorna begärt att få inrätta fem nya bokhållar- och två nya kanslibiträdesbefattningar vid statens ungdomsvårdsskolor. Syftet med detta förslag är ju att avlasta rektorerna från räkenskapsgörömmål och andra administrativa arbetsuppgifter.

Dessa av staten inrättade skolor är ju ganska dyrbara anstalter. Jag vill erinra om att under denna och de två följande punkterna i utskottets utlåtande äskas sammanlagt cirka 10 miljoner kronor för denna verksamhet. Det måste därför vara angeläget att dessa skolor utnyttjas så effektivt som möjligt, men för att detta skall kunna ske måste rektorerna och assistenterna kunna ägna sin arbetstid åt eleverna och hjälpa dem till rätta i olika avseenden. Detta kan de nu många gånger inte göra, då de är bundna vid skrivbordet, ofta med mera rutinartade arbetsuppgifter. Det finns, herr talman, skolor, där rektorn inte ens har ett skrivbiträde till sitt förfogande utan får sköta allt detta rutinarbete på bekostnad av den verksamhet som rektorn egentligen är avsedd att utöva.

Det råder inga delade meningar mellan socialstyrelsen, departementschefen, motionärerna och utskottet om att denna ordning inte är tillfredsställande, då ju det av utskottet tillstyrkta departementschefsuttalandet har observerat dessa förhållanden och även föreslagit vissa åtgärder. Däremot råder det delade meningar om hur man skall få till stånd en god ordning. Socialstyrelsens förslag, som har upptagits i ett motionspar, skulle medföra en kostnadsökning av ca 83 000 kronor, och det är, herr talman, givetvis en summa som man måste ha respekt för, ty tillsammans med andra summor av denna storleksordning blir det ju dock pengar, men i detta speciella fall vågar jag säga att dessa 83 000 kronor vore mycket väl använda pengar och att de i realiteten kommer att innebära en besparing.

Nu har departementschefen inte ansett sig kunna acceptera socialstyrelsens förslag, men han har velat anvisa 30 000 kronor för att »mot arvode anlita någon bokföringskunnig person i orten eller eljest i skolans närhet för sådana räkenskapsgörömmål som rektorerna lämpligen kan lämna ifrån sig». Utskottet har tillstyrkt denna medelsanvisning, då det delar departementschefens mening, att man i första hand bör pröva möjligheterna att förutom tillgänglig biträdesperso-

nal utnyttja arvodesanställda personer med kunnighet i bokföring.

Ja, jag förmodar att det där låter mycket bra i departementet, men hur är det ute vid skolorna? Många av dessa skolor är belägna på landsbygden ganska långt från någon tätort på platser där det inte inom räckhåll finns någon bokföringskunnig person med de kvalifikationer som man dock måste ställa på en sådan arbetskraft.

Det är också en annan sak, som jag tror kommer att vålla svårigheter, om man skall följa det av utskottet förordade förslaget. Rektorer på de större skolorna har ju ett kanslibitråde till sitt förfogande, och hon deltar givetvis i bokföringsarbetet, men rektorn är dock alltjämt den ansvarige redogöraren för skolan, och med de mycket invecklade författningar vi har och då inte minst avlösningsförfattningarna ger dessa mycket arbete för rektorn i hans egenskap av redogörare. Man kan fråga sig om det är möjligt att få en arvodesanställd person, som också är så pass inne i de statliga avlösningsförfattningarna och andra författningar, att han kan vara ansvarig redogörare. Kan han inte detta, har man inte vunnit mycket med den anordning som departementschefen har tänkt sig och som utskottet har tillstyrkt.

Jag anser därför, att det förslag som utskottet har tillstyrkt inte kommer att innebära någon lösning av detta problem, och trots, herr talman, att ett bifall till motionerna skulle innebära en ytterligare kostnadsökning på 53 000 kronor, vågar jag ändå yrka bifall till motionerna nr 406 i första kammaren och 487 i andra kammaren.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Herr Hesselbom har ju givit ett riktigt referat av den fråga det gäller, och jag har ingen anledning att upprepa detta. Jag vill, herr talman, bara göra det tillägget, att om den utväg inte skulle lyckas, som departementschefen föreslagit och utskottet förordat, nämligen att försöka få tag i arvodesanställda biträden i orterna för dessa skolor, utan

Anslog till ungdomsvårdsskolorna

det måste bli en annan ordning, så skulle jag tro att departementschefen är villig att ta upp frågan efter andra linjer för att förstärka biträdesarbetskrifterna, och jag tror att han i så fall skulle få utskottets bistånd i det hänseendet.

Något annat är inte att säga, men jag tror att man ändå får försöka denna väg, innan man slår in på att anställa biträden på heltid. Kan man på någon punkt förenkla och förbilliga, bör man åtminstone pröva de möjligheterna. Det är utskottets inställning.

Jag yrkar, herr talman, således bifall till utskottets föreliggande förslag.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Det råder på alla håll en allvarlig, naturlig oro, utan några psykosinslag, inför den stigande ungdomskriminaliteten och andra former av svåra missanpassningsbeteenden. Denna oro avspeglar sig bl. a. i att ett flertal motioner har väckts i båda kammarna, motioner som tagit upp olika sidor och anmält olika önskemål när det gäller ungdomsproblemen.

Det är sålunda inte på något sätt märkvärdigt att pressen på ungdomsvårdssko-
leorganisationen och dess personal har ökat. Läget är detta: behovet av platserna ökar, någonting som man försöker möta genom att avkorta vårdtiderna, vilket enligt min mening är högst beklagligt. Man kan genomgående konstatera en försämring av elevmaterialet. På kortare vårdtid skall alltså en otillräcklig personal nu försöka åstadkomma det arbetsresultat som alla ropar efter. Vissa personalförstärkningar har även i år genomförts, men de gäller egentligen inte kontorssidan av verksamheten. De, som känner litet till arbetet inom en ungdomsvårdsskola, vet att den personalförstärkning, som skolorna har fått, behövs, men de vet också att man inte bara med personal på den pedagogiska och vårdnadssidan — personal som är i knappaste laget, ty mera får man inte — kan lösa de arbetsuppgifter på ett rationellt och vettigt sätt, som åligger ungdomsvårdsskolorna, nämligen att på

Anslag till ungdomsvårdsskolorna

bästa möjliga sätt ta hand om ungdomarna. Detta vågar jag säga, herr talman, efter åtta års erfarenhet som ordförande i styrelsen för en ungdomsvårdsskola för flickor.

Kontorsarbetet innebär en alldeles orimlig belastning speciellt på rektorerna. I föreskrifterna i ungdomsvårdsskolestadgan finns upptagna de skyldigheter som åligger vederbörande. Rektor skall granska utgiftsverifikationer och ansvara för att debiterat belopp är till siffran riktig, tillse att verifikationerna har försetts med vederbörlig attest, o. s. v., i överensstämmelse med gällande föreskrifter upprätta avlöningslistor för skolans personal, räkna ut sjukförmåner och obekvämhettstillägg, verkställa beslutade utbetalningar, sköta skolans postgirokonto enligt riksräkenskapsverkets detaljerade anvisningar och i samtliga andra avseenden fullgöra de räkenskapsåligganden som styrelsen bestämmer, d. v. s. föra böckerna på ett överskådligt sätt, göra upp rapporter och översikter, verkställa utredningar, besvara skrivelser och allt möjligt annat — ett arbete, vars nödvändighet jag inte ett ögonblick ifrågasätter och som i varje fall är ganska betydande till sin omfattning. Åtminstone på de skolor, där rektor inte har någon som helst arbetskraft till sin hjälp för detta ändamål, tvingas rektorerna att sitta uppe på kvällar och nätter för att utföra detta arbete.

Jag frågar: Är detta rimligt och är det ekonomiskt försvarligt? Ungdomsvårdsskoleutredningen, som avlämnade sitt betänkande år 1954, var enig om att detta var ett orimligt förhållande och att man snarast möjligt måste rusta upp på den ekonomiska sidan. Den begäran, som socialstyrelsen i år återkommit med, gäller de tjänster som utredningen hade föreslagit. Framställningen har nu på nytt avslagits. Jag är fullständigt överens med herr Hesselbom om att det inte råder någon meningsskiljaktighet om att förhållandena inte är bra som de är och att de behöva ordnas upp. Men icke förty har departementschefen och utskottet helt kort avfärdat behovet med att

säga att kontorsarbetskraften, där sådan finns, får räcka till och att övriga skolor genom att anlita någon person mot arvode får försöka skaffa sig den erforderliga arbetskraften. Mina försök att argumentera mot detta genom att peka på svårigheterna, för att inte säga omöjligheten för många skolor att i praktiken följa den rekommendationen, har inte ens haft den ringa effekten att de föranlett ett enda ord i utskottets utlåtande. Men min argumentation baserar sig på erfarenhet. Att anställa en person, som kan plita ned några siffror på ett papper, medför ju ingen arbetsavlastning. Något sådant har heller inte förutsatts, utan man har sagt att skolorna skall skaffa sig en bokföringskunnig arbetskraft. Att skolor, som är belägna mittals från en tätort, skulle få tag på en sådan bokföringskunnig person, som är villig att hjälpa till, måste bero på en mirakulös tur. Jag vet av erfarenheten, att man inte ofta hittar sådana pärlor. Då återstår för skolorna att konkurrera om den arbetskraft, som finns i den intilliggande staden. Såvitt jag vet finns det inte någon uppsjö av kontorskunnigt folk, och tror någon verkligen att skolornas konkurrenskraft om denna arbetskraftstillgång med de långa avstånden, de långa restiderna och en ersättning, som inte ligger i överkant, är särskilt stor?

Nej, med departementschefens och statsutskottets ståndpunkt blir allt vid det gamla. Jag vet mycket väl att man inte kan få allt vad man vill och att resurserna tvingar till en avvägning mellan det som behövs och det man vill. Det är ju mycket man vill i detta hus, och jag avundas inte departementschefen, som tvingas göra denna avvägning. Men man kan ju ha olika meningar om vad som ger en sparsamhetseffekt och vad som inte gör det. Det är ju självklart att om man inte medger någon upprustning på kontorssidan, betyder det minskade utgifter i år, men enligt min mening är det inte uttryck för någon verklig sparsamhet, vare sig i år eller ännu mindre på längre sikt, utan tvärtom är det uttryck för ett slöseri

med pengar och ett felaktigt användande av kvalificerad arbetskraft. Jag tror att vi har en viss benägenhet att offra en hel del när det gäller det yttre skalet i vissa sammanhang, men när vi sedan kommer till bemanningssidan sätter vi in en sparsamhet, med påföljd att vi inte får någon riktig fason på någon-ting.

För att komma till rätta med ungdomsbrottsligheten måste vi acceptera de högre driftskostnader, som erfordras för att få till stånd en personaluppryckning, säger man i en högermotion, och den meningen delar jag också.

När jag därför, herr talman, vågar yrka bifall till motionerna, gör jag det i full övertygelse om att jag därmed främjar samhällsekonomiska intressen och att därigenom framför allt större möjligheter skapas för den kvalificerade personal, som vi har, att maximalt sätta in sina krafter på den uppgift, som ändå är viktigast och som vi alla är överens om är angelägnare i dag än någonsin, nämligen att göra folk av ungdomarna.

Häri instämde fru *Sjöström-Bengtsson* (s).

Herr statsrådet **ERICSSON**:

Herr talman! Herr Hesselbom började sitt anförande med en erinran om att dessa skolor kostar pengar och mycket pengar. När han ändå hade ett säryrkande, ville han betona att alla är överens om att man bör få till stånd en mera tillfredsställande ordning när det gäller visst administrativt arbete. Jag vill bara här betyga, att det inte råder några delade meningar om att i den mån man kan bör man avlasta tyngande arbetsuppgifter av kontorsgöromåls karaktär från kvalificerad personal. Om man emellertid ställs inför en serie av olika önskemål och tvingas till en avvägning, måste man ändå alltid på någon punkt säga: Här kommer vi inte längre.

Jag har då sagt mig: Vi kan väl försöka utröna möjligheterna att finna personer som mot ett arvode skulle kunna klara dessa arbetsuppgifter. En sådan ordning tillämpas redan nu på någon

Anslag till ungdomsvårdsskolorna
skola, och jag tror inte att man har gjort något allvarligt försök att lösa hela frågan på det sättet. Jag hyser inte uppfattningen, att det är absolut nödvändigt att anlita någon person som bor precis på orten. Med nuvarande kommunikationsmedel borde det vara möjligt att få arbetsuppgifterna utförda utan att vederbörande bor just på den plats där skolan ligger.

Nu är jag inte alls sakkunnig rörande dessa ting, medan fru Wallentheim har personlig erfarenhet av arbetet vid en sådan här skola. Det är klart att jag beaktar hennes argument, men jag tror ändå att det kan vara skäl att pröva denna utväg. Jag betraktar det som ett försök, och skulle det misslyckas, får vi ta upp frågan vid ett annat tillfälle.

Fru **WALLENTHEIM** (s):

Herr talman! Till detta skulle jag först och främst vilja säga, att många av dessa skolor ligger så till att kommunikationerna närmast får betecknas såsom ganska miserabla, med två bussturer dagligen, en i vardera riktningen.

Vid Hornö — den skola som jag tidigare har företrätt och som ligger 14 km från Enköping — gjordes under flera år försök att lösa frågan på den väg som man här rekommenderar, men med misslyckat resultat. Folk stod ut en månad eller två, men sedan tog vederbörande något annat arbete som var bekvämare och bättre. Vi gjorde också ett försök, då vi hade fått kontakt med en bankman, att låta honom ta med sig en del lämpligt arbetsmaterial till staden. Följden blev, att när vi sedan behövde papperen så fanns de inte. — Vi har alltså gjort försök.

Men jag får väl nöja mig med vad herr statsrådet nu säger och ta fasta på hans förklaring, att om det visar sig att denna väg inte är framkomlig — och det är jag övertygad om — så har man att vänta förslag i ärendet.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde proposi-

Anslag till anordnande av vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.

tioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen I: 406; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hesselbom* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given vassel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 35, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionen I: 406.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 36—53

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 54**Anslag till anordnande av vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft åtskilliga i ämnet väckta motioner.

I vissa av dessa motioner hade påyrkats en skyndsam utredning rörande provisoriska anordningar för avhjälpan av rådande brist på vårdplatser för alkoholskadade.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

I. i anledning av i motionerna I: 177 och II: 439, I: 178 och II: 441 samt I: 179 och II: 440 framställa utredningsyrkanden i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet under punkten anfört;

II. avslå motionerna I: 180 och II: 438;

III. med bifall till Kungl. Maj:t förslag ävensom med avslag å motionerna II: 130, I: 178 och II: 441 samt I: 179 och II: 440, sistnämnda fyra motioner i vad de berörde denna fråga, till Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

Herr ENGLUND (fp):

Herr talman! Hur oktoberreformen i fråga om nykterhetslagstiftningen har utfallit är tills vidare på många punkter omstritt. På en punkt råder emellertid redan nu ganska stor klarhet: det ökade missbruk som kommit till stånd beror praktiskt taget uteslutande på ökning av missbruket bland de gamla missbrukarna. Någon nyrekrytering av missbrukare äger icke rum. Antalet förstagångsfyllerister — som är en tämligen pålitlig mätare när det gäller nyrekrytering av missbrukare — har icke ökat efter den 1 oktober.

Den ansvällning som sålunda ägt rum, beror i hög grad på den administrativa miljö, om jag så får säga, i vilken missbruket sker. Första veckan i oktober gjorde jag en undersökning i Maria polisdistrikt här i Stockholm — där Högalids vårdhem och ett antal ungarshotell ligger — och den visade att av 48 fylleriförseelser inom distriktet kom 14 på vårdhemmet och 7 på ungarshotellen. Nästan halva antalet fylleriförseelser berodde alltså på personer, som tillhörde det lägsta bottenkiktet i fråga om missbruk på detta område. Vid ett senare tillfälle begicks tre fylleriförseelser på lika många dagar av en man, som

Anslag till anordnande av vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.
saknade fast bostad. Denna siffra, tre fylleriförseelser på tre dagar, kan lämpligen jämföras med alkoholistlagens rekvisit för internering av missbrukare utslutande på grund av begångna fylleriförseelser. I nämnda lag förutsattes ett minimum av tre fylleriförseelser under två år. Det är således en frapperande ansvallning av inslagen från de grova missbrukarna. Man skulle kunna plocka ut ett begränsat antal missbrukare, som svarar för en mycket betydande del av den fylleriökning som ägt rum efter den 1 oktober. Det innebär med andra ord, att man genom att ur storstadsmiljön plocka ut ett antal av de grövsta missbrukarna har möjlighet att helt och hållet förändra bilden av det missbruk som har ägt rum och fortfarande äger rum efter 1 oktober.

Det var en förutsättning vid reformens genomförande att nykterhetsvården skulle upprustas för att kunna möta den väntade anstormningen. Man sköt fram reformens genomförande 16 månader från beslutet, för att en sådan förberedelse skulle komma till stånd. Den har tydligen inte fått tillräcklig omfattning. I och för sig skulle det vara frestande att presentera bakgrunden till den bristande tillförlitligheten hos nykterhetsvården, framför allt uttryckt i avsaknaden av tillräckligt antal vårdplatser för dem man behöver internera. Den kritik som jag i det hänseendet skulle vara benägen att rikta gäller icke regeringen. De föreskrifter som finns i § 90 regeringsformen hindrar mig att gå in på en analys av de omständigheter i administrationen, som enligt min mening ligger bakom denna bristande beredskap. Men så mycket tror jag, herr talman, att jag vågar säga att jag drar slutsatser av dessa överväganden. Det har anslutning till vad som sägs i förevarande punkt av utskottets utlåtande, där det berättas att socialstyrelsen har hemställt att få i uppdrag att utreda möjligheterna att försätta anstaltsvården i ett bättre läge. Den slutsats, som jag således är benägen att dra, är att socialstyrelsen icke bör få det uppdraget.

Det har nämnts, att det här ifrågasät-

tes en utredning, och jag hemställer således, att, i den mån en sådan utredning kommer till stånd, det blir en från den hittillsvarande administrationen fristående utredning. Vad utredningens inriktning beträffar skulle jag mot bakgrunden av vad som har inträffat och den bedömning jag vill göra av den sannolika utvecklingen på detta område vilja uttala det önskemålet, att utredningens uppdrag klyves i två etapper: att den som en första etapp får i uppdrag att utröna möjligheten att av det bestånd av byggnader som finnes tillgängliga i det svenska samhället inrätta ett antal provisoriska anordningar som genast eller så snabbt som möjligt kan ställa till förfogande de anstaltsplatser som just nu behöves. Det är den fullkomligt centrala uppgiften i detta sammanhang. Utifrån mitt sätt att se på den kommande utvecklingen är jag benägen att intaga den ståndpunkten, att jag inte är alls säker på att vi under någon längre tid kommer att vara i behov av ett större anstaltsbestånd på detta område. Jag tror tvärtom att tillbakagången kommer att bli så pass snabb att det vore ytterst oändamålsenligt, om det svenska samhället nu skulle inrikta sig på att skapa ett platsbestånd av den storleksordning som betingas av dagens läge.

I själva verket är det platsbehov, som för närvarande yppar sig, enormt högt. Man har ungefär 1 200 platser. Man har räknat med att det skulle erfordras en ökning till ungefär 2 000 platser. Mot bakgrunden av det behov som yppat sig i andra länder är det en mycket hög siffra. Då man vid en jämförelse måste erinra sig, att olikheterna i många hänseenden är betydande, skulle jag inte göra en sådan jämförelse, om inte siffrorna vore så frapperande olika. Danmark, som saknar obligatorisk alkoholistvård men som på grund av vissa domstolsbeslut och enskilda organisationers intresse ändå har en alkoholistvård, har inte mer än 100 platser å de inom landet tillgängliga alkoholistanstalterna. Därtill kommer att dessa platser inte alltid är fullbelagda. Man kan alltså ställa det stora behovet i Sverige av 2 000

Anslag till länskrörelsen

platser mot ett behov av 100 platser i Danmark.

Mot denna bakgrund, herr talman, hoppas jag att vi i enlighet med ett av yrkandena i motionerna på detta fält snabbt skall få en utredning till stånd. Då det finns ekonomiska möjligheter — utan att avvakta ett riksdagsbeslut om särskilt anslag för ändamålet — att vidtaga provisoriska anordningar, har jag, herr talman, intet särskilt yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 55—62

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 63***Anslag till länskrörelsen**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till Länskrörelsen för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 25 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft följande motioner, nämligen

dels en inom första kammaren av herr Thun väckt motion (I: 181), vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta om ett anslag för budgetåret 1956/57 av 100 000 kronor för ändamålet;

dels ock en inom andra kammaren av herrar Hamrin och Rimmerfors väckt motion (II: 26), vari hemställdes, att riksdagen måtte för budgetåret 1956/57 som bidrag till länskrörelsen anvisa ett anslag av 50 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anfört:

»Utskottet är utan att underskatta betydelsen av länskrörelsen icke berett tillstyrka större anslagshöjning än Kungl. Maj:t föreslagit och avstyrker sålunda förevarande motionsyrkanden. Utskottet hemställer alltså, att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 181 och II: 26 till Bidrag till Länskrörelsen för budget-

året 1956/57 anvisa ett anslag av 25 000 kronor.»

Reservation hade anmälts av herr Thun, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr THUN (s):

Herr talman! Under ifrågavarande punkt som gäller bidrag till Länskrörelsen har jag vid utskottsbehandlingen avgivit en blank reservation.

Då jag läser igenom ärendet, finner jag att departementschefen varit vänlig nog att föreslå en höjning av detta anslag för kommande budgetår med 10 000 kronor till 25 000 kronor. Jag har ansett att man härutöver borde räkna upp anslaget ytterligare till 100 000 kronor. Att jag väckt motion om en sådan anslagshöjning, bottnar i att jag i olika sammanhang haft möjlighet att bilda mig en uppfattning om hur Länskrörelsen arbetar och till vilka resultat den genom sitt arbete lyckats komma. Det har närmast varit möjligt för mig att över det kommunala planet få en inblick i verksamheten.

Det är numera känt, att såväl lands- ting som primärkommuner lämnar betydande anslag till Länskrörelsen. Speciellt gäller det bidragen till rörelsen för att ge den möjlighet att ordna sina lokalproblem i de olika städerna och tätorterna, där Länskrörelsen bedrivs. Det förhåller sig ändå så, att det viktigaste för Länskrörelsen är att den inte får alltför stora ekonomiska bekymmer så att den inte kan sköta sin medlemsvårdande verksamhet på ett tillfredsställande sätt. Och då kommer jag närmast in på frågorna om lokalerna, som kostar rörelsen betydande belopp. Städerna har ju ofta ställt sig relativt välvilliga och lämnat anslag till eller försökt skaffa lokaler på något sätt för att verksamheten skall kunna arbeta. Utan tillfredsställande lokaler, relativt centralt belägna, skulle det vara otänkbart för rörelsen att verka på ett effektivt sätt.

Det gäller för rörelsen att ta hand om medlemmarna under veckan efter slutade arbetsdagar för att de inte skall dras ned i sitt gamla elände. Man samlas där-

för i de lokaler, som står till buds och där man försöker uppbygga varandra i syfte att kunna undgå ett fortsatt alkoholmissbruk. Man försöker också här intressera Länkrörelsernas fruar, att delta i verksamheten på visst sätt. Enligt vad jag erfarit har det lyckats mycket bra, och i åtskilliga fall har männen lyckats komma över sitt alkoholbegär genom att hustrun via Länkrörelsen fått möjligheter att sätta sig in i alkoholproblemet såsom sådant och lärt sig bedöma möjligheterna för en människa att över huvud taget komma ifrån alkoholbegäret.

Länkrörelsen har inte någon fast huvudorganisation, och därför är det givetvis svårt att i detta fall ställa mera betydande anslag till rörelsens förfogande. Men det är givet, att en sådan fråga borde kunna ordnas genom socialstyrelsens försorg över de städer och tätorter, där Länkrörelsen bedrivs. Jag förstår att det inte finns några möjligheter att i dag pressa fram mera pengar till Länkrörelsen, utan det är väl en fråga som man får sträva efter på längre sikt. Men jag skulle vara mycket tacksam, om socialministern i samband med förmodar jag — ett beslut om utredning beträffande vidgad anstaltsvård för alkoholsjuka ville vara vänlig och se till att frågan om stöd till Länkrörelsen blir föremål för närmare utredning. Jag tror nämligen att man genom att ge Länkrörelsen det stöd den behöver skulle i åtskilliga fall kunna förskona människor från anstaltsvård. Jag har själv erfarenhet av att detta har skett i min hemort. Där har jag konstaterat, huru som nykterhetsnämnden i avvaktan på Länkrörelsens försök att rädda någon alkoholsjuk människa väntat med beslutet om internering eller inplacering på alkoholistanstalt. Jag vet bestämt, att en hel del människor på detta sätt räddats och nu är i fullt arbete i produktionen. De betalar sina skatter och fullgör sina övriga skyldigheter mot samhället på ett fullt tillfredsställande sätt.

Jag vill än en gång uttala den förhoppningen, att socialministern så långt möjligt ser till att de av mig anförda syn-

Anslag till arbetsmarknadsstyrelsen
punkterna tas upp till prövning av den blivande utredningen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölles vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkten 64

Anslag till arbetsmarknadsstyrelsen

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för arbetsmarknadsstyrelsens permanenta organisation, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1956 förordad, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för arbetsmarknadsstyrelsens permanenta organisation, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57, dels ock till Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 4 672 800 kronor.

I en inom andra kammaren av herr *Dahlén* m. fl. väckt motion (II: 114) hade, såvitt nu var i fråga, yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att en samarbetsnämnd för planläggningen av den högre undervisningen, särskilt yrkesundervisningen och den vetenskapliga fackutbildningen, måtte tillsättas i huvudsaklig överensstämmelse med vad 1949 års arbetskraftsutredning i ett den 8 september 1955 avgivet betänkande föreslagit.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt

I. att motionen II: 114, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för arbetsmarknadsstyrelsens permanenta organisation, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 4 januari 1956 förordad;

Anslag till arbetsmarknadsstyrelsen

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för arbetsmarknadsstyrelsens permanenta organisation, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57;

c) till Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 4 672 800 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Ohlon*, *Sundelin* och *Jacobsson*, fröken *Elmén*, herr *Löfroth*, fröken *Ager* samt herr *Nelander* ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionen II: 114, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att en samarbetsnämnd för planläggningen av den högre undervisningen, särskilt yrkesundervisningen och den vetenskapliga fackutbildningen, måtte tillsättas i huvudsaklig överensstämmelse med vad arbetskraftsutredningen föreslagit.

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! Under 1940-talet kunde man konstatera en bristande balans i fråga om arbetskraften här i landet. På vissa områden spårades brist på arbetskraft, under det att på andra områden ett visst överskott förelåg. Med anledning därav motionerade vid 1949 års riksdag den grupp, som jag tillhör, om en utredning rörande dessa förhållanden. Kungl. Maj:t tillsatte också längre fram under riksdagen en utredning i motionens syfte, och motionen kunde därför avslås av riksdagen.

I berättelsen till 1950 års riksdag om vad sig i riket tilldragit utlovades, att den ifrågavarande utredningen — 1949 års arbetskraftsutredning — skulle vara färdig år 1950. Motsvarande löfte gavs 1951 och, vill jag minnas, 1952. År 1953 sades ingenting, men i berättelserna till riksdagarna 1954 och 1955 utlovades, att arbetskraftsutredningen skulle slutföra sitt arbete under året. Utredningen blev verkligen färdig förra året. Men under den tid som utredningen har ar-

betat har förhållandet på arbetsmarknaden, särskilt beträffande mera kvalificerad personal, förändrats från ont till värre.

Arbetskraftsutredningen föreslog efter en vidlyftig statistisk undersökning bl. a., att det skulle inrättas en samarbetsnämnd för planläggningen av den högre undervisningen och i samband därmed en utredningssektion inom arbetsmarknadsstyrelsen. Härom säger departementschefen, att den centrala samarbetsnämnden har blivit föremål för kritik vid remissbehandlingen och att denna fråga därför får anstå. I själva verket förhåller det sig så, att flertalet av de remissinstanser, som har yttrat sig i ärendet, har tillstyrkt arbetskraftsutredningens förslag om en central samarbetsnämnd. Huruvida sedan samarbetsnämnden skall förläggas till arbetsmarknadsstyrelsen eller direkt kopplas till Kungl. Maj:ts kansli — den senare tanken skyntar i statsverkspropositionen — torde vara ganska likgiltigt.

Ett annat skäl, som departementschefen anför för att inte ta upp frågan om den centrala samarbetsnämnden, är att vi har fått en ny universitetsberedning och att det arbete, som denna har sig förelagt, har nära anknytning till arbetsmarknadsfrågorna. Detta är nog att pressa universitetsberedningens uppgift litet för hårt. Beredningen skall ju bara syssla med en del av den arbetsmarknad, som det här gäller, och dessutom har beredningen så stora uppgifter i övrigt, att den säkert endast kan ägna ett ringa intresse åt denna sak.

Det förvånar mig, att ärendet om den centrala samarbetsnämnden har uppskjutits efter samråd med eklestiastikministern. Jag tycker att eklestiastikministern borde vara den förste som skulle inse betydelsen av att det verkligen göres någonting på detta område. På 1930-talet hade vi inom läroverkslärarkåren en svår arbetslöshet, som gick så långt, att inom vissa ämnesgrupper hela årskadrer nyutbildade filosofie magistrar ställdes utan arbete. På 1940-talet förändrades situationen, och då blev det brist på lärare vid de högre skolorna,

en brist som består ännu den dag som i dag är. I en tidningsnotis kunde man häromdagen läsa, att under detta år inte mindre än närmare 400 adjunks- och lektorstjänster i naturvetenskapliga ämnen, som varit ledigförklarade, icke fått någon sökande. Vi förstår, vilka följer detta kommer att få för undervisningens kvalitet i de nyckelämnen, som naturvetenskaperna för närvarande utgör — man ropar ju på många olika områden inom samhället efter naturvetenskapligt utbildad arbetskraft. Samtidigt som det råder en så svår brist på naturvetare, föreligger enligt vad omdömesgilla iakttagare sagt risk för att vi återigen kommer att få ett arbetskraftsöverskott och arbetslöshet i fråga om humanister. Staten har sällan visat sin oförmåga att driva en planhushållning så tydligt som skett i detta fall.

Nu säger departementschefen, att han är intresserad av att följa tendenserna i fråga om tillgång och efterfrågan på fackutbildad arbetskraft, inte bara när det gäller tjänster inom den offentliga sfären, utan även inom den enskilda verksamheten. Departementschefen håller före, att de undersökningar, som arbetskraftsutredningen utfört, bör fullföljas i mera permanent form, och därför föreslås — i enlighet med utredningens förslag — inrättande av nya tjänster inom arbetsmarknadsstyrelsen.

Så långt är allt gott och väl. Men när det gäller att bedöma utvecklingen på dessa områden, speciellt i fråga om de intellektuella yrkena, räcker det inte med kalla siffror. Det räcker inte med bara statistik, det behövs också en bedömning av framtidsutsikterna med hänsyn till förändringar som kommer att ske antingen direkt beroende av statsmakternas beslut eller indirekt beroende på hur den vetenskapliga inriktningen gestaltar sig. Jag vill här nämna ett exempel. Atomenergiverksamheten har krävt en massa naturvetare, något som man nog hade kunnat förutse, men som man inte har räknat med vid utbyggnaden av våra naturvetenskapliga och tekniska utbildningsanstalter.

I den samarbetsnämnd, som förr eller

Anslag till arbetsmarknadsstyrelsen

senare måste komma till stånd, bör man sätta in sådana personer, som har erfarenhet av den intellektuella arbetsmarknaden och som med ledning av utvecklingstendenserna kan ge bidrag till prognoser.

Jag beklagar, att departementschefen inte har tagit upp denna fråga. Så ont om folk som vi har är det ett fundamentalt krav att vi hushållar med de knappa resurserna och ser till, att det inte inom vissa fack blir överflöd på arbetskraft med lång utbildning, medan det samtidigt är underskott på utbildad arbetskraft inom andra områden. Vid årets riksdag har herr Dahlnén i andra kammaren motionerat om att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att en samarbetsnämnd av denna typ tillsättes, och detta yrkas också i den reservation som är fogad till föreliggande punkt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Den samarbetsnämnd, som herr Ohlson nu förordar, skall bestå av nio ledamöter. Enligt utredningens betänkande, som reservanterna i huvudsak följer, skall chefen för arbetsmarknadsstyrelsen vara ordförande. Universitetskanslern eller någon av honom föreslagna universitetsman skall vara med. I övrigt föreslås följande ledamöter: en företrädare för de fackhögskolor, som inte hör under universitets kanslersämbete, chefen för skolöverstyrelsen, chefen för överstyrelsen för yrkesutbildning, en företrädare för den offentliga förvaltningen, en företrädare för det enskilda näringslivet och två företrädare för den utbildade eller under utbildning varande arbetskraften. Detta organ skall till sitt förfogande ha följande tjänstestab: en byrådirektör i lönegrad Ca 33, en förste aktuarie i lägst Ca 27, två amanuenser, en kansliskrivare i lönegrad Ca 15, ett kanslibitråde och två kontorsbiträden. Dessutom föreslås, att arbetsmarknadsstyrelsens statistiska sektion

Anslag till den offentliga arbetsförmedlingen

förstärkes med en amanuens och ett kanslibitråde. Det är nu det organ som skall åstadkomma att alla de svårigheter, som herr Ohlon här har påpekat och som nog i viktiga avsnitt föreligger, det vill jag inte bestrida, skall försvinna. Det finns visserligen en hel del remissinstanser, som i princip har tillstyrkt förslaget om detta organ, men andra har verkligen sagt att detta får vi nog titta på närmare. Det är fråga om huruvida inte det samarbete och den samordning, som denna nämnd skall ha hand om, ändå lika bra kunde skötas i kanslihuset. De som har avstyrkt är statskontoret, kanslern för rikets universitet, överstyrelsen för de tekniska högskolorna och Sveriges industriförbund. Flera av dessa avstyrkande instanser har sagt att det är skäl i att vänta med avgörandet, om en sådan nämnd skall till sättas, tills man får se vad universitetsutredningen kan komma fram till för förslag. Detta har departementschefen gått på, och utskottet har vid prövningen av detta ärende funnit det vara välbe tänkt.

Jag har ingen anledning att gå in på herr Ohlons historieskrivning här, som han inledde sitt anförande med, utan jag vill inskränka mig till detta, herr talman, och yrkar bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vartdera momentet av utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan.

Sedermera gjordes enligt de i fråga om mom. I förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. II hemställt.

Punkterna 65 och 66

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 67

Anslag till den offentliga arbetsförmedlingen

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 190 och II: 498, såvitt nu vore i fråga,

a) besluta, att i personalförteckningen för den offentliga arbetsförmedlingens permanenta organisation antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 skulle ökas med tio;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för den offentliga arbetsförmedlingens permanenta organisation, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57;

c) till Den offentliga arbetsförmedlingen: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 28 089 000 kronor.

I punkten 68 hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts därom framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 190 och II: 498, såvitt nu vore i fråga till Den offentliga arbetsförmedlingen: Omkostnader för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 5 455 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 190, av herrar *Mannerskantz* och *Ragnar Bergh*, samt II: 498, av herr *von Seth*, hade hemställts, att riksdagen måtte, utom annat, dels till Den offentliga arbetsförmedlingen: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 19 289 000 kronor, dels ock till Den offentliga arbetsförmedlingen: Omkostnader för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 5 085 000 kronor.

Vid punkten 67 hade reservation anförts av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i *Doverstorp* och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen an

Anslag till den offentliga arbetsförmedlingen

givits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 190 och II: 498, såvitt nu vore i fråga,

a) besluta, att i personalförteckningen för den offentliga arbetsförmedlingens permanenta organisation antalet kontorsbiträden i lönegrad Ca 8 skulle ökas med tio;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för den offentliga arbetsförmedlingens permanenta organisation, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57;

c) till Den offentliga arbetsförmedlingen: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 19 289 000 kronor.

Enligt en vid punkten 68 avgiven reservation hade samma reservanter ansett, att utskottets yttrande under nämnda punkt bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under punkten hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 190 och II: 498, såvitt nu vore i fråga, till Den offentliga arbetsförmedlingen: Omkostnader för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 5 085 000 kronor.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! I propositionen om anslag till avlöningar inom den offentliga arbetsförmedlingen har Kungl. Maj:t nu begärt 20 089 000 kronor emot 18 329 000 kronor för innevarande budgetår. Kostnadsökningen är till väsentlig del av automatisk natur, men i propositionen förekommer några uttalanden som ändå ger anledning till vissa kommentarer.

Det redovisas i propositionen att organisationsnämnden har, som det uttrycks, funnit indikationer på att det inom den offentliga arbetsförmedlingen skulle finnas ungefär 100 anställda mer än som behövs. Det är tveksamt huruvida nämnden menar att det är 100 exklusive biträdespersonal eller om biträ-

despersonalen är inräknad. Det är den ena faktorn, som man har att hålla i minnet här.

Man finner för det andra i propositionen att det, som jag tror, med full rätt påpekas behov av personalökningar i fråga om vissa arbetsuppgifter såsom ungdomsförmedling, yrkesvägledning och arbetsvård. Denna omständighet föranleder ett yrkande i propositionen om anvisande av 175 000 kronor till nya tjänster. Det sägs också i propositionen beträffande arbetskraftsoverskottet att man räknar med ett successivt överförande av en del av personalen till dessa nya arbetsområden. Det är också naturligt, ifall man är tveksam om möjligheten att så särskilt snabbt kunna dra in dessa påstådda övertaliga tjänster.

Statskontoret hyser för sin del den meningen, att det finns vissa utsikter till omplaceringar. I sitt yttrande menar ämbetsverket att man inte bör pröva personalfrågan nu i annan mån än som är alldeles nödvändig, förrän organisationsundersökningen är fullständigt färdig och man alltså vet fullständigt i vad mån indragningar kan ske.

Det har fallit sig så, att jag på grund av ett uppdrag haft tillfälle att ytterligare undersöka dessa förhållanden. Jag har frågat för det första: Vad bygger organisationsnämnden sitt påstående på om att 100 befattningshavare skulle vara övertaliga? Och för det andra: Hur bedöms möjligheterna att i så fall inom de närmaste månaderna omplacera eller dra in dessa tjänster?

Svaret på dessa frågor är ganska väsentligt vid bedömandet av om det anslag som Kungl. Maj:t har begärt i sin helhet är behövt eller inte.

På den första frågan fick jag det svaret, att det har gjorts tidsstudier på ett flertal arbetsförmedlingskontor ute i landet och att undersökningar har gjorts i ett så pass stort antal fall, att de kunde anses representativa, och att man på den grunden hade kommit till detta resultat.

Den andra frågan föranledde ungefär följande besked. Det pågår redan nu

Anslag till den offentliga arbetsförmedlingen

inom arbetsmarknadsstyrelsen en undersökning om hur snabbt tjänsterna kan dras in, och enligt en uppgift, som dock inte var officiell, hade man allaredan nu kommit till det resultatet, att åtminstone ett sextiotal tjänster inom mycket kort tid skulle kunna dras in.

Dessa uppgifter har jag fått under hand, men jag har fått dem ifrån sådant håll, att jag icke har anledning att tvivla på deras tillförlitlighet. När så är fallet förefaller det mig, som om den reservation, som är knuten till denna punkt, är särdeles väl grundad. Vi föreslår där att anslaget sänks med 800 000 kronor. Om det är låt oss säga 100 befattningar som kan dras in, finns ju utrymme även för den tillfälliga förstärkning, då det gäller ungdomsvägledning, yrkesvägledning och arbetsvård, som jag tror det finns ett konstaterat behov av.

Det är med den motiveringen, herr talman, som jag först och främst vill yrka bifall till den reservation, som är fogad till p. 67.

Samtidigt ville jag också motivera vårt prutningsyrkande under nästa punkt, som avser omkostnaderna. Detta vårt yrkande är på sätt och vis en följd av det resonemang jag nyss har fört. Kungl. Maj:t har föreslagit att anslaget till omkostnader skulle höjas med 770 000 kronor. Statskontoret har dock menat att det kunde räcka med en höjning av 400 000 kronor, och det är denna statskontorets åsikt som reservanternas ansluter sig till.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall även till den reservation som är fogad till p. 68.

Herr talmannen yttrade, att med anledning av de av herr Ragnar Bergh framställda yrkandena även punkten 68 komme att nu föredragas.

Efter det sådan föredragning skett, anförde

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Som kammarens ledamöter finner, gäller det här ett förslagsan-

slag i p. 67 på 20 089 000 kronor, och detta vill, som herr Bergh anför, reservanternas minska med 800 000 kronor till 19 289 000 kronor. Dessa belopp är av förslagsanslags natur, liksom anslaget under p. 68.

Som herr Bergh anförde, har organisationsnämnden fullföljt en parlamentarisk undersökning, som gjordes för några år sedan av arbetsförmedlingsorganisationen. Vid denna organisationsnämndens undersökning har man fått, som man säger i nämnden, indikationer på att det skulle finnas ett kapacitetsöverskott på ungefär 100 befattningshavare, men man har inte kunnat precisera hur det kan ligga till.

Samtidigt som man har fastslagit detta kapacitetsöverskott indikationsmässigt, har man också konstaterat, att det föreligger ökat behov av arbetskraft på vissa områden. Kapacitetsöverskottet har man konstaterat på den allmänna verksamheten, men för de speciella verksamheterna såsom arbetsvården och ungdomsförmedlingen har man funnit, att det behövs arbetskraftsförstärkning, och man har antytt detta behov till 84 tjänster. Det skulle kunna överföras vissa tjänster, och därför kommer man fram till ett nettobehov av 78 tjänster på dessa speciella verksamhetsgrenar.

Departementschefen har sagt, att här givetvis bör göras alla de besparingar som är möjliga, men att man nog litet närmare får undersöka var besparingarna skall sättas in. Utskottet har för sin del understrukt, att man bör ta från den allmänna verksamheten och sätta in på de områden som är speciellt belastade. Om det skulle bli möjligt att entlediga några befattningshavare bör, anser utskottet, detta också ske. Utskottet har emellertid inte funnit anledning att göra några andra justeringar av anslaget eller några uttalanden i övrigt.

Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till punkterna 67 och 68 i utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositionen

Anslag till utrustning m. m. av vissa samlingslokaler

ner, först på bifall till vad utskottet i de nu ifrågavarande punkterna hemställt samt vidare på antagande av de förslag, som innefattades i de vid dessa punkter avgivna reservationerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 69—81

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 82**Anslag till utrustning m. m. av vissa samlingslokaler**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till utrustning m. m. av vissa samlingslokaler för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Pettersson* m. fl. (I: 104) och den andra inom andra kammaren av fröken *Sandell* m. fl. (II: 140), i vilka motioner hemställt, att riksdagen måtte som bidrag till utrustning m. m. av vissa samlingslokaler för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 450 000 kronor enligt fördelning och grunder som gällde för innevarande budgetår;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Cassel* och fröken *Wetterström* väckt motion (II: 488), vari hemställt, att riksdagen måtte avslå vad Kungl. Maj:t hemställt under förevarande punkt.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 104 och II: 140 samt II: 488 till Bidrag till utrustning m. m. av vissa samlingslokaler för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

a) av herr *Birger Andersson*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 104 och II: 140 ävensom med avslag å motionen II: 488 till Bidrag till utrustning m. m. av vissa samlingslokaler för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 450 000 kronor;

b) av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp och *Staxäng*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort avfattas på sätt i denna reservation angivits och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 104 och II: 140 ävensom med bifall till motionen II: 488 besluta, att reservationsanslaget till Bidrag till utrustning m. m. av vissa samlingslokaler icke skulle uppföras å riksdagen för budgetåret 1956/57.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Det här begärda anslaget på 400 000 kronor har tidigare varit uppdelat på två punkter, dels ett anslag till inventarier för vissa samlingslokaler och dels ett anslag för köksservisutrustning m. m. för sådana lokaler. I en budget, som rör sig om flera miljarder, kan det kanske synas somliga underligt att fästa något större avseende vid 400 000 kronor.

Såsom vi från vårt håll har tillåtit oss att framhålla redan tidigare, gäller det dock här ett anslag som även rent principiellt är ganska besynnerligt. Det finns ju ett stort antal kaféidkare här i landet som skall försörja sig på sin rörelse, men det har inte fallit dessa människor in att begära statsanslag till inköp av kaféstolar, kafébord, kaffekoppar, teskedar och allt sådant som de behöver för sin rörelse.

Man har velat ge den del av detta anslag som avser bidrag till inköp av servis m. m. en nykterhetspolitisk motivering. Genom att ge dessa samlingslokaler tillgång till denna utrustning hoppas

Anslag till utrustning m. m. av vissa samlingslokaler

man kunna vänja folk att söka sig dit i stället för att gå till andra lokaler, där man förtär alkohol. Besynnerligt nog krävs emellertid inte som ovillkorlig förutsättning för erhållande av bidrag från detta anslag att alkoholserving icke får förekomma inom här ifrågavarande samlingslokaler. Därmed är ju också den nykterhetspolitiska motiveringen borta.

Det är, herr talman, i huvudsak denna motivering som ligger bakom avslagsyrkandet i den reservation som jag fogat till utskottets utlåtande. Jag ber alltså att få yrka bifall till den i punkten 82 med 12 b) betecknade reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Till utskottets utlåtande har inte bara fogats den av högern avgivna avslagsreservationen utan även en reservation av mig med yrkande om en höjning av anslaget från 400 000 till 450 000 kronor.

När detta anslag på sin tid tillkom, var avsikten, såsom herr Bergh redan erinrat om, bl. a. att det skulle stimulera till nykterhetsfrämjande åtgärder för ungdomen. Anslaget har också använts till upprustning och utrustning av samlingslokaler i detta syfte, men pengarna har inte visat sig förslå. När frågan tidigare behandlats, har herr Bergh gyllat med saken — han gjorde det även i dag fastän mycket försiktigt — och sagt att det är ganska onödiga ting som man vill anskaffa med hjälp av dessa pengar. Han ansåg att man lika gärna borde ge de vanliga kaféidkarna anslag till inköp av kaffekoppar och teskedar. Nu ligger det emellertid så till, att dessa pengar inte väsentligen används för inköp av köksutrustningar. De används i främsta rummet till utrustning av lokaler som behöver få en sådan karaktär, att ungdomen verkligen dras dit. Man behöver fördenskull ofta inköpa t. ex. grammofooner, bandinspelningsapparater, bildbandapparater och annat som lockar ungdomen till här ifrågavarande samlingslokaler och förmår de unga att söka sig dit från andra skadliga miljöer.

Det har ibland talats om att de loka-

ler, som folkrörelserna skapat, utgjort verkliga centra för utbredningen av demokratin i vårt land. Nu är kanske detta inte nödvändigt längre. I stället är det så mycket nödvändigare att vi tillhandahåller de unga sådana lokaler, att de slutar att driva på gatorna och dras från miljöer som är skadliga för dem.

Min uppfattning är alldeles densamma som den departementschefen och utskottet här har redovisat. Jag har dock ansett att riksdagen borde i år anslå samma belopp som förra året, med vetskap om att pengarna inte räcker till. Jag har hört i dag att till statens nämnd för samlingslokaler har för budgetåret 1955/56 inlämnats 185 ansökningar med begäran om ett anslag om 5 000 kronor. Av dessa 185 ansökningar lär högst 20 kunna bifallas. Dessa små anslag täcker givetvis inte behovet, men de har visat sig vara goda stimulansbidrag — de har stimulerat organisationerna, framför allt de nykterhetsfrämjande organisationerna, att snygga upp sina lokaler. De har därför varit mycket gagnande för de principer, som riksdagen knäsatte, när riksdagen beslutade den nya given beträffande vår sprithantering.

Herr talman! Med dessa få ord ber jag att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade, av mig avgivna reservationen.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Den förste talaren, herr Bergh, byggde sitt anförande — liksom även reservanterna i utskottet gör — bland annat på ett uttalande av statens nämnd för samlingslokaler, vilken sammanfattat sin erfarenhet, såsom det står i reservationen, av ifrågavarande bidragsgivning så, »att, om man vägde fördelar och nackdelar mot varandra efter det första årets facit, nämnden för sin del vore benägen att avstå från att påkalla anvisande av ytterligare anslag för ändamålet».

Ja, man kanske kan dra den slutsatsen, om man inte närmare känner till det verkliga förhållandet och inte tar del

Anslag till sjukkassor m. m.

av vad nämnden säger om denna verksamhet i dess helhet. Nämnden har kommit fram till denna kritiska synpunkt på grund av att den anser att de medel, som kan anvisas för verksamheten, blir alldeles för små för var och en av de sökande. Behandlingen av varje ansökan innebär en alltför stor omgång bara för att ge några hundratal kronor i statligt stöd, menar nämnden. Nämnden har alltså frågat sig, om det är värt att kosta på en så stor administrationsapparat för så små anslagsbelopp.

Nu har det ju efter utredningar på två olika håll föreslagits, att man skall sammanföra denna bidragsverksamhet, som för närvarande är uppdelad på två olika poster, till en post och kanske också, vilket jag för min del vill rekommendera, sammanföra den med den lånegivning för lokaler som äger rum. Man skulle då kunna ge något större bidrag, så att statsunderstödet verkligen blir av något värde.

I fråga om herr Birger Anderssons inlägg har jag inte något annat att säga än att hans framställning är i stort sett riktig beträffande behovet. Att herr Bergh har kommit fram till en annan uppfattning, måste bero på att han inte har kontakt med de folkrörelser och de lokaler som det här gäller, ty om han hade haft det, skulle han inte ha kommit fram till en sådan slutsats som han har gjort. Utskottet har emellertid inte nu velat göra något med hänsyn till bostadskollektiva kommitténs förslag och det förslag som utarbetats av en särskild utredningsman. Båda dessa betänkanden ligger på Kungl. Maj:ts bord, och vi väntar att prövningen av dem skall kunna leda till positiva resultat. Sedan kommer ju kammaren, kanske möjligen redan nästa fredag, att behandla frågan om anslag till lånefonden för allmänna samlingslokaler. Vi får hoppas att för framtiden få en effektivare och bättre form för statsunderstöd till denna verksamhet.

På dessa skäl har utskottet funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Birger Andersson vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna herr Ragnar Berghs m. fl. vid punkten anförda reservation.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 83—88

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 89***Anslag till sjukkassor m. m.**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionen II: 558 till Bidrag till sjukkassor m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 260 000 000 kronor.

I motionen II: 558, av herr *Sjölin* m. fl., hade föreslagits, att riksdagen skulle till Bidrag till sjukkassor m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 000 kronor, innebärande en nedräkning av det av departementschefen föreslagna anslaget med 10 miljoner kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Ohlson, Sundelin, Ragnar Bergh, Jacobsson* och *Skoglund* i *Doverstorp*, fröken *Elmén*, herrar *Staxäng* och *Löfroth*, fröken *Ager* samt herr *Nelander*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 558 till Bidrag till sjukkassor m. m. för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 000 kronor.

Anslag till sjukkassor m. m.

Herr **JACOBSSON (fp)**:

Herr talman! Som bidrag till sjukkassorna har Kungl. Maj:t föreslagit ett förslagsanslag på 260 miljoner kronor. Riksförsäkringsanstalten föreslog ett belopp av 250 miljoner kronor och grundade detta sitt anslagsäskande på utgifterna under mars, april och maj månader 1955. Med utgångspunkt från dessa siffror skulle medelsbehovet uppgå till 240,5 miljoner. Riksförsäkringsanstalten räknade alltså med en marginal på ungefär 10 miljoner kronor.

Under ärendets behandling i utskottet har riksförsäkringsanstalten haft tillfälle att göra ytterligare beräkningar med ledning av medelsbehovet under hela år 1955, och dessa pekar på ett utgiftsbelopp för nästa budgetår på 243,4 miljoner kronor. Även om man räknar med detta belopp, finns alltså en rätt avsevärd marginal, om man stannar vid ett anslag på 250 miljoner kronor.

Även om det här är fråga om ett förslagsanslag och följaktligen det belopp, som faktiskt erfordras, också kommer att ställas till förfogande, så anser vi reservanter att det i varje fall är principiellt oriktigt att uppta förslagsanslaget till större belopp än den ansvariga myndigheten har ansett erforderligt för ändamålet.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den föreliggande reservationen.

Herr **KARLSSON, GUSTAF, (s)**:

Herr talman! Man får ju anse att det förslag till petita, som riksförsäkringsanstalten inlämnar så tidigt som kanske i augusti månad föregående år, endast kan vara en prognos när det gäller medelsåtgången för sjukkasseverksamheten. Det är således någonting ganska obestämt, och riksförsäkringsanstalten hade, om jag inte minns fel, kommit fram till ett erforderligt belopp på 240,5 miljoner kronor. Den summan justerade departementschefen upp till 260 miljoner kronor för att vara på den säkra sidan.

När utskottsavdelningen prövade ärendet, begärde den in uppgifter från riks-

försäkringsanstalten om vilken prognos beträffande medelsåtgången för nästa budgetår som den då skulle anse trolig. Riksförsäkringsanstalten förklarade att om den vid det tillfället skulle ha lämnat in förslag till anslag, skulle den ha begärt ca 243,5 miljoner kronor, alltså ett ökat belopp. Tendenserna har väl föranlett en sådan ändring av prognosen. Detta är en omständighet som talar för att man bör vara försiktig vid anslagsgivningen, så att man inte beräknar utgifterna för lågt.

En annan omständighet, som talar i samma riktning, är att sedan den första prognosen gjordes, har en uppgörelse träffats med läkarna efter förhandlingar, och denna kommer med säkerhet att medföra ökade kostnader, som beräknas till mellan 2,5 och 5 miljoner kronor. I nuvarande läge kan man alltså inte bestämt påstå att det först beräknade anslaget måste ökas med 7 eller 8 miljoner kronor, men allting pekar på att utgifterna kommer att uppgå till större belopp än man trodde, då budgeten fastställdes. Om därtill kom en ökad sjukfrekvens skulle anslaget kanske inte räcka till, och då vore det ju ingen mening i att ens i princip, såsom herr Jacobsson yttrade sig, ansluta sig till reservanternas förslag. Vi har efter en ganska noggrann prövning inom utskottet och på tredje avdelningen kommit fram till att det är förnuftigt av riksdagen att bevilja det anslag som Kungl. Maj:t äskat, nämligen 260 miljoner kronor.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till social upplysningsfilm

Herr *Jacobsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 89, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 90—107

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 108**Anslag till social upplysningsfilm**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Social upplysningsfilm för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ragnar Bergh* (I: 188) och den andra inom andra kammaren av herrar *Östlund* och *Dickson* (II: 344), hade hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 188 och II: 344 till *Social upplysningsfilm* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Ragnar Bergh*, *Skoglund* i Doverstorp, *Rubbestad*, *Staxäng*, *Löfroth* och *Svensson* i Stenkyrka, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som

i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 188 och II: 344 besluta, att reservationsanslaget till Social upplysningsfilm icke skulle uppföras å riksstaten för budgetåret 1956/57.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! Under de föregående punkterna hade det ju, såvitt jag förstår, funnits lämpliga tillfällen att spara en hel del pengar, men den uppfattningen har inte delats av kammarens flertal, och det är väl därför små förhoppningar att kammarens majoritet skulle intressera sig för att spara 30 000 kronor på den punkt det nu gäller. Emellertid är 30 000 kronor i mina ögon också stora pengar, särskilt om det är andras, och jag vill därför framhärda. Jag anser i likhet med statskontoret, att detta anslag temporärt kan utgå, och ber med denna motivering, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr 143.

Herr **KARLSSON, GUSTAF**, (s):

Herr talman! Mina gamla trätobröder herr Bergh och herr Rubbestad borde ju på något sätt uppmuntras för sin uthållighet i det här ärendet. De har ju hållit på att yrka avslag alltsedan detta anslag för ett tiotal år sedan tillkom, men denna verksamhet, som bedrivs för upplysning genom film, är dock inte betydelslös, och anslaget har reducerats till det relativt obetydliga beloppet 30 000 kronor. Vi har i utskottet ansett, att detta anslag bör bibehållas, åtminstone tills vidare, och jag yrkar således, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. direktiv för den parlamentariska försvarsberedningen*Punkterna 109 och 110*

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 111

Lades till handlingarna.

Ang. direktiv för den parlamentariska försvarsberedningen

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 59, i anledning av väckta motioner angående vissa direktiv för den s. k. parlamentariska försvarsberedningen.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Öhman* och *Norling* (I: 175) samt den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg* m. fl. (II: 340), hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att sådana direktiv måtte utformas för den tillsatta parlamentariska försvarsutredningen, att den kommande försvarsorganisationen skulle fylla uppgifterna att vara ett neutralitetsförsvar i stället för en efterrapning av stormakternas krigsorganisation, att huvudvikten skulle läggas vid den levande värnkraften, som skulle ges en god utrustning och bli oberoende av tillförsel utifrån för att under längre tid kunna fungera och även under en eventuell ockupations förhållanden kunna fortsätta försvarskampen, att alla planer på anskaffning av atomvapen skulle avskrivnas, att motsvarande hållning skulle intagas till planerna på att skaffa kemiska och biologiska vapen, att sådana besparingar skulle åstadkommas genom minskning av tekniska vapen, som reducerade de samlade försvarsutgifterna till den nivå, som riksdagen funnit rimlig 1948 — alltså minus en miljard kronor — samt att en verklig demokratisering av försvaret skulle uppnås.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet anfört bland annat:

»Avsikten med de nu föreliggande motionerna synes vara, att försvarsberedningens nuvarande frihet och obundenhet vid sina bedömanden av frågan om krigsmaktens fortsatta utveckling skulle

i väsentliga avseenden begränsas. Utskottet anser sig icke i vidare mån än vad som nu anförts böra ingå i prövning av motionerna i fråga, vilka alltså avstyrkas.

Utskottet hemställer, att motionerna I: 175 och II: 340 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Herr *ÖHMAN* (k):

Herr talman! För ungefär ett år sedan hade vi i denna fråga en tämligen långvarig och ingående diskussion. Den tid, som gått sedan dess, har inte medfört, att de argument som anförts från det håll jag representerar har blivit svagare, tvärtom har utvecklingen bevisat styrkan i dessa argument, samtidigt som svagheter i den position som majoriteten i riksdagen då intog har framträtt allt tydligare. Det finns således ingen anledning att upprepa vad jag sade i förra årets debatt, utan jag hänvisar eventuellt intresserade till kammarens protokoll från den diskussionen, men det är ett par moment, som jag vill fästa uppmärksamheten på.

Fjolårets beslut i riksdagen innehöll en mycket klart formulerad hemställan till regeringen, att den beredning, som sedermera tillsattes, skulle slutföra sitt arbete till hösten 1955, men ännu i dag föreligger inga resultat från beredningens arbete.

Däremot föreligger någonting annat. ÖB-planen — som det här gäller — genomföres steg för steg, och de militära utgifterna tenderar att bli alltmer betungande för vårt folk. Opinionsen mot denna politik växer sig också starkare inom allt bredare lager, framför allt inom arbetarklassen och bland bönderna.

Jag vill, herr talman, bara foga den reflexionen till detta utskottsutlåtande, att det enligt min mening är ännu mera orimligt i nuvarande läge än för ett år sedan, att den s. k. ÖB-planen skall ligga till grund för vår försvarsorganisations utbyggande. Hela den förutsättning, på vilken ÖB-planen bygger, har raserats av den internationella utvecklingen; den avspänning som inträtt i de mellanstat-

Ang. pensionsförhållandena vid förstatligade trafikföretag

liga relationerna är bevis nog för detta påstående.

Och att riksdagen, såsom utskottet nu hävdar, skall avstå från att öva inflytande på den beredning som har till uppgift att utforma vårt försvar, det är en sådan inkompetensförklaring som jag knappast trodde vara möjlig. Den militära expertis, som tydligen ingenting vill lära och ingenting vill förstå av de politiska realiteterna, borde verkligen inte få sätta sin prägel på vårt försvars utformning.

Det är tanken som ligger till grund för de motioner vi från kommunistiskt håll väckt, och jag ber, herr talman, att få vidhålla yrkandet i motion nr 175 i denna kammare.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Förra årets riksdag beslöt begära denna översyn av ÖB-planen. I riksdagsbeslutet sades uttryckligen, att översynen inte skulle bindas av några begränsande direktiv eller förutsättningar. På grundval av riksdagens framställning har Kungl. Maj:t tillsatt den parlamentariska beredningen, som nu arbetar efter dessa fria linjer.

Enligt utskottets mening har ingenting inträffat som skulle kunna föranleda en omprövning av förra årets riksdagsbeslut. Jag hemställer därför att kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågasvarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till motionen I: 175; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1956/57; och

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om vissa anslag för budgetåret 1956/57 under sjunde huvudtiteln jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. pensionsförhållandena vid förstatligade trafikföretag

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 63, i anledning av väckt motion om åvägbringande av full likställdhet mellan pensionärerna vid de av staten övertagna enskilda trafikföretagen och pensionärer vid statens järnvägar.

I en inom andra kammaren av herrar *Senander* och *Hagberg* väckt motion (II: 158) hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till innevarande års riksdag i syfte att i princip åvägbringa full likställdhet i pensionshänseende mellan pensionärerna vid av staten övertagna enskilda trafikföretag och pensionärer vid statens järnvägar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionen II: 158 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herrar *Karl Andersson*, *Hesselbom* och *Jacobsson*, fröken *Elmén*, herrar *Thapper* och *Löfroth*, fröken *Ager* samt herrar *Nelander* och *Mellqvist*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 158, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag i syfte att i princip åvägbringa full likställdhet i pensionshänseende mellan pensionärerna vid av staten övertagna enskilda järnvägar och pensionärer vid statens järnvägar.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Denna fråga har tidigare varit föremål för riksdagens behandling, då motioner med liknande syfte — såsom utskottet erinrar om — har behandlats av riksdagarna 1952, 1953 och 1954. Förhållandet är ju det att pensions-

Ang. pensionsförhållandena vid förstatligade trafikföretag

bestämmelserna vid de enskilda järnvägarna var olika, och när staten övertog vissa enskilda järnvägar, uppstod frågan, hur man skulle ordna pensionsförhållandena för de redan då pensionerade befattningshavarna vid dessa järnvägar. Beslutet 1948 innebar som bekant, att man garanterade sådana pensionärer vid övertagna järnvägar minst samma pension efter förstatligandet som de hade vid tillfället för övertagandet, dock lägst 80 procent av pensionen för motsvarande befattningshavare som avgått med pension vid statens järnvägar.

Hur detta verkar, framgår av den tabell som intagits på s. 18 i utskottets utlåtande. Av den kan framläsas, att pensionsvillkoren skiljer sig för f. d. befattningshavare vid SJ och vid enskilda järnvägar. Detta förhållande med olika pensionsnivåer har vållat och vållar alltjämt mycket missnöje och stor olust bland pensionärerna, som helt naturligt gör jämförelser. En stationskarl som pensionerats före ett visst datum — när det gäller exempelvis Bergslagsbanan före den 1 juli 1948 — har svårt att förstå, att han skall ha lägre pension än hans tidigare arbetskamrat, som kanske pensionerats efter nyssnämnda datum.

Det har också kommit att bli rena tillfälligheten som avgjort, huruvida en pensionär kunnat komma i åtnjutande av den högre pensionen eller inte. Som bekant fattade riksdagen sitt principbeslut om förstatligande av järnvägsnätet redan 1939, men det dröjde ytterligare nära 10 år, innan man började genomföra detta beslut i någon nämnvärd utsträckning.

När det gäller pensionärerna vid Bergslagens järnvägar kommer härtill, att det råder en tvist mellan järnvägsstyrelsen å ena sidan och pensionärerna å andra sidan om vilket pensionsbelopp beräkningarna skall grundas på. Från järnvägsstyrelsens sida hävdas, att det skall vara en tolv månaders period, under det att pensionärerna hävdar att det sista halvåret bör läggas till grund för beräkningen av pensionerna. Jag skall inte ingå på resonemangen kring denna tvist, och jag skall inte heller fälla

något omdöme om vilken ståndpunkt som är den riktiga. Men jag anser det angeläget att denna fråga göres till föremål för ett förnyat grundligt övervägande, så att man kan få detta missnöje och denna olust, som nu råder bland dessa pensionärer, ur världen och hela denna fråga avförd från dagordningen. Enligt min mening kan detta inte ske på annat sätt än att man söker komma fram till full jämställdhet med SJ:s »egna» pensionärer.

En förbättring av de äldre pensionärernas villkor, så att de blir jämställda med pensionärerna från statens järnvägar, skulle självfallet medföra en ökad belastning för SJ, men i fråga om denna anslagsfråga gäller dock i motsats till praktiskt taget alla andra sådana frågor, som riksdagen har att ta ställning till, att behovet av medelsanvisning sjunker undan för undan, då det här är fråga om gamla människor och avgången alltså måste vara mycket stor.

I den reservation, som vid utskottsutlåtandet fogats av nio ledamöter av statsutskottet, föreslås att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall anhålla om förslag i syfte att i princip åvägbringa full likställdhet i pensionshänseende mellan pensionärerna vid av staten övertagna enskilda järnvägar och pensionärer vid statens järnvägar.

Då jag, såsom jag redan sagt, anser det angeläget att denna fråga göres till föremål för en förnyad prövning, ber jag att få yrka bifall till den av herr Karl Andersson m. fl. avgivna reservationen.

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! Herr Hesselbom har redan lämnat en redogörelse för denna frågas tidigare behandling i riksdagen, och jag skall inte upprepa vad han sagt.

Jag skall här endast be att få understryka att de pensionsvillkor, som fastställts för dessa pensionsgrupper, beslöts vid 1948 års riksdag och innebar att dessa pensioner skulle uppgå till 80 och i vissa fall 90 procent av pensionerna för motsvarande personal vid sta-

Ang. pensionsförhållandena vid förstatligade trafikföretag

tens järnvägar. Pensionsregleringen år 1948 byggde på ett av järnvägsstyrelsen framlagt förslag, mot vilket Svenska järnvägsmannaförbundet förklarade sig inte ha något att erinra. Föredragande departementschefen erinrade om att pensionerna i det enskilda företaget, de s. k. kassapensionerna, i åtskilliga fall betydligt understeg pensionerna enligt de nya reglementena, och departementschefen fann att billighetsskäl talade för en pensionsreglering enligt järnvägsstyrelsens förslag. Det föreslogs också i propositionen, att det vid omregleringen skulle tillses — såsom herr Hesselbom också antydde — att vederbörande icke vid någon tidpunkt komme i åtnjutande av mindre sammanlagda pensionsförmåner än om pensionsregleringen inte kommit till stånd. Propositionen godtog av 1948 års riksdag. Ett redan då framlagt motionsförslag, som syftade till att åstadkomma i princip full likställdhet med statens pensionärer, vann inte riksdagens bifall. I utskottsutlåtandet — det var bankoutsittkottet som då hade behandlat frågan — framhölls, att förslaget innebar en icke oväsentlig genomsnittlig förbättring för denna pensionärsgrupp.

Det tycks nu närmast vara förut anställda vid Bergslagens järnvägar, som är missnöjda. Jag vet inte, om man på det håller direkt påstår, att staten inte skulle ha fullgjort sina åtaganden enligt det en gång träffade avtalet, men man anmärker i varje fall på beräkningsgrunderna, och det påstås att Kungl. järnvägsstyrelsen lämnat felaktiga uppgifter. Det förefaller nog, som om Bergslagens järnvägars pensionärsförening som den kallar sig — inte närmast syftar till vad motionen och reservationen avser, nämligen att helt jämställa dessa pensionärer med pensionärer hos staten, utan vill att dessa pensionärer skall, som det heter, tillerkännas ett förhöjt grundpensionsbelopp i enlighet med de principer och riktpunkter statsmakterna säger sig hävda, nämligen att ingen från enskilt företag övertagen pensionär skall efter övertagandet och som

statspensionär ha mindre pensionsförmåner än han förut haft.

Denna fråga om jämförelse mellan den nu utgående pensionen och vad som skulle ha utgått från det enskilda företaget har Bergslagens järnvägars pensionärsförening hos Kungl. Maj:t anhållit måtte få utredas. Kungl. Maj:t har genom beslut den 12 september 1955 lämnat denna anhållan utan åtgärd. Beslutet grundar sig på ett utlåtande i frågan av järnvägsstyrelsen. I detta utlåtande säges bl. a. följande: »Den av sökandena påyrkade utredningen syftar till att få till stånd en belysning av förhållandena sådana de skolat gestalta sig med andra principer för fastställandet av pensions grundbelopp än de som avspeglar sig i den ovan berörda överenskommelsen i juni 1948. Styrelsen anser, att en utredning med dessa bristande förutsättningar ej är sakligt motiverad.»

Inom utskottet har vi ansett, att staten i det här fallet nog fullgjort vad som överenskomms i det en gång träffade, av riksdagen godkända avtalet. Här är det ju fråga om huruvida man skall ändra på de principer, som en gång fastställdes. Det kan ju tyckas, att det är riktigt och kanske rättvist att jämställa de pensionärer det här gäller med övriga statspensionärer i motsvarande ställning, men det stöter väl också på vissa praktiska svårigheter att nu i efterhand reglera pensionerna. Hur skall man exempelvis förfara med retroaktiviteten i detta fall? Om man skulle besluta att nu fastställa pensionerna till samma belopp som gäller för statens pensionärer och besluta att de skall gälla i fortsättningen, skulle man då inte handla orätt gentemot de pensionärer, som har erhållit lägre pensioner under den gångna tiden? Eller är det meningen att man retroaktivt skulle utbetala dessa högre pensionsbelopp till pensionärerna och deras efterlevande? Detta är praktiska svårigheter som jag tror att man måste ta med i beräkningen, då man går att besluta i denna fråga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. pensionsförhållandena vid förstatligade trafikföretag

Herr NORLING (k):

Herr talman! Jag kan inte underlåta att säga några ord i anledning av detta ärende, då Göteborgs stad — som jag representerar här i riksdagen — hade aktiemajoriteten i Bergslagernas järnvägar vid tiden då järnvägarna överläts till staten. Jag måste framhålla, att Göteborgs stad inte hade den inställning gentemot pensionärerna vid dessa järnvägar, som här kommit fram.

Jag vill först och främst understryka vad herr Senander sagt i motiveringen i den motion, som han väckt i detta ämne. Han framhåller, att han kan vitsorda, att den allmänna uppfattningen i Göteborgs stadsfullmäktige var att vid överlåtelsen förknippats det villkoret, att dessa pensionärer skulle jämsättas med de statliga pensionärerna.

För att ytterligare belysa detta vill jag framhålla att pensionärerna redan år 1947 genom en skrivelse till stadsfullmäktige i Göteborg klagade över att järnvägsstyrelsen sänkt utgående tillägg på grundpensionen, och de befarade att detta skulle komma att återverka på kommande pensionsförmåner. Skrivelsen resulterade i att stadsfullmäktige i Göteborg uppdrog åt stadskollegiet att i skrivelse till styrelsen för BJ begära en sådan omreglering av pensionerna, att de komme att bli jämsättas med de statliga pensionerna. Här har således stadsfullmäktige tydligt givit uttryck åt den meningen, att Bergslagernas järnvägars pensionärer skulle i pensionshänseende jämsättas med statliga pensionärer.

Åtskilliga skrivelser växlades mellan berörda myndigheter utan att något resultat uppnåddes. Till slut beslöt stadskollegiet redogöra för ärendet i en skrivelse som överlämnades till finansministern. Man kan inte förundra sig över att de pensionärer, som avgick från tjänsten, innan staten övertog järnvägen och som nu bara erhåller 80 procent av den pension som de får, vilka avgick efter statens övertagande av järnvägen, känner besvikelse. Man frågar sig, varför en sådan kategoriklyvning skall finnas. Enligt säljarens mening

borde ju pensionärernas rätt tillvaratas på ett riktigt sätt.

På s. 18 i utskottsutlåtandet finns, som herr Hesselbom redan påpekat, en tabell som utvisar pensionerna såväl vid Enskilda järnvägarnas pensionskassa och vid Bergslagernas järnvägars pensionskassa som enligt statliga gällande pensionsreglementen. Av denna tabell framgår att skillnaden är störst när det gäller de lägre tjänstemännen. Således blir skillnaden mellan den statliga pensionen och en till 80 procent reducerad pension från Bergslagernas järnvägars pensionskassa för t. ex. en banvakt 723 kronor. Det är ganska egendomliga siffror man här har fått fram.

Nu säger utskottsmajoriteten, att det möter praktiska svårigheter att omarbeta pensionsreglerna. Ja, jag vet inte. Alla svårigheter är ju till för att övervinnas, och så kan väl ske också i detta fall.

Till slut vill jag endast påpeka, att dessa pensionärer, särskilt gäller det dem från Bergslagernas järnvägar som nu får den till 80 procent reducerade pensionen av staten, på sin låga lön hade bidragit till att bilda en pensionsfond på 168 miljoner kronor som staten har fått övertaga. Staten skulle inte göra någon större förlust, åtminstone vad gäller Bergslagernas järnvägars pensionärer, om pensionerna höjdes till samma nivå som de statliga pensionerna.

Jag anser således, att övervägande skäl talar för bifall till den reservation som här har framställts. Det gäller inte bara statens järnvägar, utan alla järnvägar som övertagits av staten.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen nr 1).

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! I anledning av de synpunkter herr Sundelin framfört i denna fråga vill jag endast säga, att den aktion, som har satts i gång från Bergslagernas järnvägars pensionärsförening, syftar till en omprövning av pensionsläget med utgångspunkt från de av riksdagen 1948

Ang. statstjänstemännens löner under år 1956 m. m.

beslutade grunderna. Det är en väg som denna förening har haft att slå in på, sedan man inte kunnat vinna framgång när det gällt att söka uppnå jämställdhet med SJ:s pensionärer. Reservanterna anser inte, att en lösning efter de grunderna är den riktigaste eller åtminstone den rimligaste, då, som herr Norling påpekade, redan nuvarande bestämmelser leder till mycket stora ojämnheter, beroende på att löneläget och därmed pensionsläget vid en rad järnvägar var så skiftande i förhållande till det vid statens järnvägar. En rättvisare och mera likformig lösning av frågan är därför den som reservanterna närmast har tänkt sig, nämligen en jämställdhet med de till SJ:s pensionärer utgående pensionerna.

Herr Sundelin visade upp en rad praktiska svårigheter. Jag tror nog, att det var de obotfärdigas förhinder. Jag är medveten om att i fall man skall få till stånd en retroaktiv lösning av frågan, kan det uppstå vissa praktiska olägenheter. Jag tror för min del, att tillfredsställande förhållanden skall kunna åstadkommas, om man inte gör ett sådant beslut retroaktivt utan låter det endast verka för framtiden. Även om detta skulle innebära vissa orättvisor för gången tid, så jämställer det i varje fall pensionärerna för framtiden, och därmed är ingalunda litet vunnet.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! Jag her i anledning av herr Norlings yttrande, att Göteborgs stad skulle ha varit mycket intresserad av att på detta område bereda bättre förmåner, bara få påpeka att löneläget för dessa järnvägstjänstemän vid tiden för övertagandet ju också är i viss mån avgörande för pensionerna. Det stadgas nämligen i överenskommelsen, att ingen skulle få sämre pensioner än han skulle fått, om han hade stått kvar i det enskilda företaget.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först

på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den av herr Karl Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hesselbom* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 63, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Karl Andersson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hesselbom* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 57.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. statstjänstemännens löner under år 1956 m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statstjänstemännens löner under år 1956 m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 81, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsproto-

Ang. statstjänstemännens löner under år 1956 m. m.

kollet över civilärenden för den 23 februari 1956, föreslagit riksdagen att fatta beslut angående statstjänstemännens löner under år 1956 m. m. på sätt i propositionen närmare angivits.

På sätt av berörda statsrådsprotokoll framgick innefattade Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag resultatet av förhandlingar, som förts mellan representanter för civildepartementet å ena sidan och statstjänstemännens huvudorganisationer å den andra.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels en vid riksdagens början inom andra kammaren av herr *Senander* m. fl. väckt motion (II: 76), vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte som sin mening ge till känna, att den icke accepterade den s. k. samordningslinjen för statstjänstemännens del och därför komme att oberoende av dess resultat pröva frågan om statsjänstemännens löner;

dels ock en i anledning av förevarande proposition inom andra kammaren av herr *Senander* m. fl. väckt motion (II: 658), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 81, att de i densamma föreslagna höjningarna av månadslöner ersattes med ett för alla lönegrader lika lönetillägg, beräknat efter 10 procent på nu utgående månadsbelopp i löneklass 15 eller i avrundade tal på 2-, 3-, 4- och 5-ort respektive 81, 84, 88 och 91 kronor, samt att pensionerna höjdes i motsvarande grad; alternativt hade hemställts, att riksdagen måtte uttala, att nya förhandlingar snarast borde upptagas med statstjänstemännens huvudorganisationer i syfte att ernå en omedelbar förbättring från och med innevarande års början av de lägre statstjänstemännens löneställning.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet hemställt,

A. att motionen II: 76 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

B. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 658,

1) besluta, att till de i statens grundlöneförordning angivna månadslöner skulle, med de undantag varom Kungl. Maj:t kunde finna gott förordna, under år 1956 läggas särskilda lönetillägg enligt de grunder, som angäves i den i statsrådsprotokollet över civilärenden för den 23 februari 1956 omnämnda överenskommelsen;

2) besluta, att sådant rörligt tillägg på pensioner m. m., som enligt av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter kunde utgå efter grunder, fastställda av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut, skulle under år 1956 — med beaktande av vad i statsrådsprotokollet anförts beträffande en fortsatt provisorisk samordning av tjänstepension och folkpension — utgå efter 71 procent av tilläggsunderlaget;

3) besluta, att kristillägg under år 1956 skulle utgå enligt grunder, som angivits i statsrådsprotokollet;

4) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna grunder besluta om höjning av arvoden till befattningshavare i statlig eller statsunderstödd verksamhet;

5) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente den 30 juni 1948 (nr 436) samt kungörelsen den 4 mars 1955 (nr 68) om obekvämetstillägg, som erfordrades för genomförande av förslagen om höjning från och med den 1 juli 1956 av sjötillägg och obekvämetstillägg;

6) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåren 1955/56 och 1956/57 medge de överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter, som kunde föranledas av vad under 1—5 föreslagits;

7) till Täckning av beräknat överskridande av anslagsmedlen för vissa löne- och pensionsförmåner å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56 un-

Ang. statstjänstemännens löner under år 1956 m. m.

der tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 45 000 000 kronor;

8) till Täckning av beräknat överskridande av anslagsmedlen för vissa löne- och pensionsförmåner för budgetåret 1956/57 under tolfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 100 000 000 kronor.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»Av utskottets ställningstagande följer, att utskottet avstyrker de i ämnet väckta motionerna II: 76 och II: 658. I anledning av den i sistnämnda motion gjorda alternativa hemställan vill utskottet erinra om att chefen för civildepartementet den 2 mars 1956 tillkallat en särskild beredning med uppdrag att hiträda vid en förutsättningslös utredning angående de lägre statstjänstemännens löner m. m.»

Herr NORLING (k):

Herr talman! Statsutskottet hemställer i detta ärende att riksdagen måtte bifalla den uppgörelse som träffats mellan civildepartementet och berörda statstjänstorganisationer, vilken i sin tur bygger på den samordnade linje som LO och Svenska arbetsgivareföreningen överenskommit om. Förbittringen bland statens tjänstemän är stor och då särskilt bland de lägre tjänstemännen, som sedan flera år tillbaka släpar efter med sina löner.

Om man ser på de statistiska uppgifterna, finner man att lönerna 1947 var ungefär jämställda för statstjänstemän och personer i enskild tjänst, men sedan dess har en stor löneskillnad uppstått, och för närvarande släpar de lägre statstjänstemännen efter med 30—35 procent i förhållande till lönerna i den öppna marknaden. Att de lägre befattningarna mer och mer blir svårbesatta är en naturlig följd av den förda lönepolitiken. Sålunda har en ordinarie stationskarl, brevbarare eller tullvakt en begynnelselön som i de olika ortsgrupperna varierar mellan 699 och 759 kronor i månaden. Jag har varit närvarande vid ett opinionsmöte av statstjänare, där man vittnade om att man måste tillgripa olika bisysslor för att klara sin ekonomi.

Det är klart, att om en statstjänare skall behöva arbeta även på sin fritid då han skulle vila sig, kan man inte heller förundra sig över att den s. k. mänskliga faktorn inte kan fungera i fullgott skick. Flertalet av de lägre befattningshavarna har tjänstealigganden som är förenade med stort ansvar, och ansvar utkräves, om det anses att de förorsakat rubbningar eller föranlett olyckor.

Även civilministern tycks ha på känn att något måste göras utöver vad överenskommelsen innebär. Enligt vad som meddelas har förhandlingar förts om speciella storstadslöner för de statstjänare som finns i storstäderna, men dessa förhandlingar har senare avbrutits, och frågan har hänskjutits till en särskild beredning som har till uppgift att förutsättningslöst utreda de lägre statstjänstemännens löner.

I motion 658 i andra kammaren har ställts ett huvudyrkande och ett alternativt yrkande om dessa förslag. Jag vill emellertid på grund av att uppgörelse nu har träffats, och det ju inte är brukligt att man i riksdagen föreslår ändring i en sådan — fastän jag inom parentes får säga att riksdagen naturligtvis har behörighet att ändra även en träffad uppgörelse — inte ställa några yrkanden eller vidhålla de yrkanden som görs i motionerna, utan i stället vill jag föreslå att ett tillägg görs till utskottets motivering. Jag föreslår således att i motiveringen efter det stycke i utlåtandet som börjar med orden »Av utskottets ställningstagande» och slutar med orden »de lägre statstjänstemännens löner» införs ett nytt stycke av följande lydelse: »Utskottet förväntar att ifrågavarande utredning bedrivs med sådan skyndsamhet att förslag till förbättring av de lägre statstjänstemännens löneläge kan föreläggas innevarande års höstriksdag.»

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! I den proposition, som nu är föremål för behandling, framläggas ju för riksdagen resultatet av förhandlingar som har förts om de statsanställdas löner under 1956. Utskottet

Ang. statstjänstemännens löner under år 1956 m. m.

har inte funnit anledning till annat yrkande än om bifall till propositionen. Det har kanske ändå, såsom säges i den motion som behandlas samtidigt härmed, förekommit en löneglidning på den allmänna arbetsmarknaden som gör att de lägre statstjänstemännens löner har kommit att släpa efter i förhållande till motsvarande löner på den privata arbetsmarknaden. Jag har här en redogörelse som utarbetats av TCO:s utredningsavdelning, vilken redovisar siffror som tyder på detta. Man torde väl inte helt kunna förneka att utvecklingen har gått i den riktningen. Nu har jag hört att civilministern i andra kammaren har tagit upp till skärskådande de siffror, som denna utredning har kommit fram till, och delvis också bemött dem. Jag vill inte på något sätt gå i god för att dessa siffror är helt riktiga, men jag tror ändå, som jag nyss sade, att man inte helt kan förneka att utvecklingen har gått i den riktning siffrorna anger. Man är väl också inom civildepartementet, skulle jag tro, fullkomligt på det klara med att en sådan utveckling har skett, eftersom det ju har tillsatts en utredning som skall ta upp spørgsmålet om de lägre statstjänstemännens löner.

Jag ber att med detta, herr talman, få yrka bifall till utskottets såväl hemställan som motivering.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Denna diskussion ger mig anledning att erinra om en interpellation som framställdes här i kammaren till kommunikationsministern för ett år sedan. Den gällde bristen på brevbärare, vilken just då var aktuell i Stockholm och Malmö och dessutom, efter vad det sedan visade sig, var rätt besvärande även på några andra håll. Man var tvungen att vidta exceptionella åtgärder för att inte alltför betydande försämringar av brevbärningen skulle ske.

Skälet till dessa svårigheter var just den låga avlöning som vissa grupper av statstjänstemän, särskilt brevbärarna,

hade, och det framgick under diskussionen att denna avlöning var så låg, att den inte bara verkade hämmande på rekryteringen, utan faktiskt även låg hotande nära eller under existensminimum.

I en liten utredning som var publicerad i Afton-Tidningen i mars eller april i fjol — jag minns inte exakt när det var — konstaterades, att om en brevbärare i Stockholm hade ett par barn och en lägenhet som kostade 175 kronor i månaden, måste han enligt fattigvårdsstyrelsens normer ha socialunderstöd för att klara sig. Jag känner inte till om fattigvårdsstyrelsens normer har ändrats efter det nya löneläget, men så mycket är väl i alla fall klart att dylika lönevillkor för tjänstemän på gränsen till existensminimum sannerligen inte stimulerar rekryteringen.

Jag träffade häromdagen en högre tjänsteman i ett statligt verk, och det visade sig under det samtal vi förde att vi konkurrerade om en person som sökte anställning dels hos honom, dels i ett företag som jag hade med att göra. Den högre tjänstemannen sade då, att om den sökande var klok och duktig, valde han mig, och i annat fall skulle han välja det statliga verket. De löner staten har möjlighet att erbjuda på den tjänst det gällde, sade han, är så låga, att staten inte kan konkurrera, utan har oerhörda svårigheter att klara både den totala tillgången på folk och en hygglig kvalitet inom kåren.

Med dessa ord, herr talman, vill jag inte alls rikta någon anmärkning mot det avtal som har träffats. Det har tvärtom varit naturligt att man träffat avtalet i denna form under återopande av den samordnade lönerörelsens krav. Jag har med mitt anförande bara så att säga velat lyfta denna fråga över avtalsplanet och säga, att alldeles oavsett vad man kan bli tvungen att ge efter eller vad man kan vinna vid förhandlingsbordet, har detta problem för staten som arbetsgivare ett rent egoistiskt framtidsperspektiv. Staten måste ju ha ett eget intresse av att de villkor som bjuds blir så pass bra, att personalkad-

Ang. statstjänstemännens löner under år 1956 m. m.

erna kan fyllas, att kvaliteten blir fullgod och att den anställde inte skall behöva lita till socialvården eller överanstänga sig med dubbeltjänster, som emellanåt förekommer, för att kunna få även en mycket blygsam familjbudget att gå ihop.

Denna fråga om de lägre statstjänstemännens löner är nu föremål för en utredning. Utskottet erinrar i sitt utlåtande om denna utredning. Jag vill uttala den förhoppningen att utredningen sker så snabbt, att man inte behöver alltför länge dröja kvar i nuvarande förhållanden, vilket sannerligen inte är nyttigt. Det leder till sådana svårigheter för staten på vissa områden, att en ändring snarast möjligt bör komma till stånd. Jag hoppas att civilministern har möjlighet att här meddela, huruvida denna utredning kan bli klar i så god tid, att man redan vid nästa löneförhandling kan ha ett annat utgångsläge än man har haft hittills.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Då vi i år har att diskutera resultatet av de avtalsförhandlingar som förts, sker det under något andra förhållanden än de vi hade förra året. Jag tror att det var en del lärdomar, som vi då gjorde, som starkt har påverkat de strävanden som gjorde sig gällande redan föregående höst, då man eftersträvade en samordning av avtalsrörelsen, som skulle sikta till att man genomförde en löneökning som låg inom ramar för de reala resurserna och samtidigt på det viset bidrog till strävandet att hålla priserna i schack och söka bevara penningvärdet.

När man i dag summerar resultatet av den uppgörelse som har träffats och ser den mot bakgrunden av vad som har hänt i bland annat våra grannländer, tror jag vi har all anledning att känna oss relativt tillfredsställda. Det är ett uttryck för en inre styrka och mognad hos de stora fackorganisationerna i vårt land, som vi fått bevittna.

Då det gäller den rent statliga sidan

är det ganska naturligt, att den liksom övriga offentliga arbetsgivare i detta läge också har sökt att vid sina förhandlingar komma till ett resultat, som låg i paritet med vad man hade nått hos den enskilde arbetsgivaren. Det förslag, som nu ligger på riksdagens bord och som redan är godkänt i andra kammaren, innehåller ett försök att sammanjämka de olika meningsriktningar som finns.

Tyvärr är det så att man på den statliga sidan har ett betydande antal organisationer. Vi har fyra huvudorganisationer, där intressegrupperingarna skiljer sig vid vissa tillfällen, och så har vi att sammanjämka dessa motstridiga intressen till ett gemensamt resultat. Såvitt jag kan förstå har det lyckats relativt väl, och man har samtidigt lyckats att ge de lägst avlönade tjänstemännen en något bättre lönehöjning än den som en ren procentlinje skulle ha inneburit.

Då vi i dag diskuterar det nu framlagda förslaget är det inte utan intresse jag tar del av herr Norlings anförande, där han gjorde vissa statistiska utredningar och konstaterade, att om man tog en jämförelse från år 1947 skulle man komma fram till det resultatet, att statstjänstemännens löner skulle släpa efter med inte mindre än 35 procent. Jag tänkte mig då, att herr Norling något närmare skulle precisera på vilket sätt han kommit fram till dessa 35 procent. Tyvärr gjorde han inte det. Jag förutsätter, att herr Norling på något sätt har en beräkningsgrund som han stöder sig på.

Nu kan man förstås hantera statistik nästan hur som helst. Om man med statistik vill nå vissa resultat och är tillräckligt fördomsfri när man utnyttjar statistiken, kan man naturligtvis få fram sådana produkter som exempelvis dem herr Norling presenterade här i dag. Om man t. ex. kopplar bort ett års lönehöjning för statstjänarna, när de i själva verket gått före den öppna marknaden, och sedan börjar räkna parallellt, då haltar jämförelsen givetvis. Om man i stället tar med det tidigare året, blir bilden något annorlunda. Sedan finns andra faktorer, som mycket starkt påverkar statistiken. Vad statstjänarna beträffar

Ang. statstjänstemännens löner under år 1956 m. m.

ligger det så till, att där återspeglas icke löneklassförändringarna, ej heller sådant som kallortstillägg och andra extra inkomster vid sidan av löneplanslönerna, under det att på den öppna marknaden alla sådana ting ingår i den lönesumma man rör sig med.

Man kan sedan ta hänsyn till även en annan faktor. Herr Norling förde inte fram den synpunkten här, men den förekom i andra kammaren. Där tog man ett exempel ur Konjunkturjournalen, som gick tillbaka till 1938. Med stöd av densamma ansåg man sig kunna visa huru- som statstjänarnas löneutveckling har varit sämre än industriarbetarnas. Detta kan man givetvis göra rent procentuellt, men man måste väl ändock se vilka realiteter det finns bakom procentsiffrorna. Om jag tittar på det löneläge som förelåg på 1930-talet, så befann sig exempelvis järnbruksarbetare, sågverksarbetare och massaarbetare bland de verkliga låglönegrupperna. I dag kan man inte säga att järnbruksarbetarna tillhör de låglönegrupper, som de då hade samband med, utan snarare tvärtom. Genom konjunkturläget har de kunnat uppnå en mera rättvis lönesättning, enligt mitt sätt att se. Men om man nu, som herr Norling, binder sig vid den procentuella utvecklingen, förutsätter detta givetvis att man anser att de relationer, som var rådande vid det tillfället, var riktiga, eller med andra ord att det var riktigt att exempelvis järnbruksarbetarna skulle ligga i botten på löneskalan. Ett sådant resonemang kan jag för min personliga del inte godta. Ser man på industriarbetarlönens utveckling finner man att grupper av den art, jag här beskrivit kanske i vissa fall har kommit upp på den övre delen av skalan och på så vis påverkat den procentuella utvecklingen mycket starkt. Detta är emellertid inte något uttryck för att statstjänarna har blivit sämre behandlade utan visar endast att grupper, som tidigare har legat mycket lågt, i dag har fått en bättre relation till statstjänarnas löneläge.

Jag menar därför att ett utnyttjande av statistiken på det sätt som har skett från kommunistiskt håll i diskussionen om

statstjänarnas löner ingalunda är av den arten att det kan rekommenderas.

När sedan herr Norling i fortsättningen av sitt anförande förklarade sig avstå ifrån att yrka bifall till sin motion, vill jag för min del ge uttryck åt min tacksamhet för att även herr Norling vill ansluta sig till dem, som är beredda att respektera ett förhandlingsresultat. Å andra sidan måste jag ju säga att den lilla reservation, som låg i fortsättningen av herr Norlings resonemang, ingalunda innebar ett helt accepterande av principen om att genom fria förhandlingar träffa uppgörelse om löne- och anställningsvillkor.

Nu är det ju så, att det parti herr Norling tillhör under den senaste tiden har levat mycket högt på att statstjänarna inte skulle ha full förhandlingsrätt. Det är därför som jag inte utan visst intresse konstaterar, att herr Norling i denna debatt markerar att det är riksdagen som har att besluta. Detta måste i så fall innebära, att herr Norling här tar avstånd från den agitation som herr Norling bedriver bland statstjänarna. Det borde observeras på statstjänarhåll att man på den kanten tydligen för ett språk när man är ute på folkmöten och ett annat då man befinner sig i riksdagen.

Herr talman! Herr Lundström anförde några synpunkter, där han knöt an till det resonemang som har förts om att de lägre statstjänarna egentligen utgjorde en samling av socialvårdsfall. Det har förekommit några artiklar härom i olika tidskrifter, t. o. m. i en tidskrift där jag vet att de anställda har väsentligt lägre lön än just den kategori statstjänare som man talar om. Man får väl då hoppas att denna tidskriftsartikel skall påverka förhandlingsdelegationen inom den organisation som tidskriften tillhör på ett sådant sätt, att de anställda där får åtminstone den lön som de lägre statstjänarna i dag åtnjuter.

När man resonerar om de låglönade grupperna har man kopplat in enbart de statligt anställda i blickfånget. Under debatten i andra kammaren lämnades en uppgift om den svenska verkstadsindu-

Ang. statstjänstemännens löner under år 1956 m. m.

strien, som i och för sig bär vittnesbörd om att löneläget är lågt jämväl inom den öppna marknaden. Det lär finnas 38 000 verkstadsarbetare i detta land som har en lön understigande 3:68 i timmen, alltså en lön som ligger under de lågt avlönade statstjänarna. Och häromdagen läste jag en uppgift i pressen, enligt vilken textilarbetarna skulle ligga ett par tusen kronor under den årsinkomst som skulle vara normal för de lägre avlönade statstjänstemännen.

Jag har inte sagt detta, herr talman, som ett försvar för att vissa grupper skulle ha ett relativt lågt löneläge i statstjänst, utan jag har endast velat peka på att låglönade grupper finns inom alla områden inom det svenska näringslivet. Det är alltså ingenting som är utmärkande enbart för staten, utan det kanske förekommer i större utsträckning hos enskilda företagare än hos de statliga företagen.

Det har i denna diskussion ställts en fråga till mig, nämligen när den löneberedning som jag har tillsatt beräknas bli färdig. Enligt de intentioner som vi har räknar vi med att den skall vara klar frampå höstkanten, så att det arbete som den har utfört skall kunna utgöra underlag för de förhandlingar, som skall föras om 1957 års löner. Jag kanske för säkerhets skull också skall tillägga, att denna löneberedning träffade vi överenskommelse om i samband med uppgörelsen om den 4-procentiga löneökningen.

Ja, herr talman, detta är vad jag för tillfället har att anföra i denna debatt.

Herr NORLING (k):

Herr talman! Statsrådet Lindholm anmärkte på att jag återopade en viss statistik utan att samtidigt klargöra, hur denna statistik tillkommit. Jag vet verkligen inte om man behöver misstro Konjunkturjournalen. Mina uppgifter är hämtade ur nr 2 av Konjunkturjournalen, som ligger på bordet alldeles utanför plenisalen.

Jag förundrar mig vidare storligen över att statsrådet vill ta de sämst avlönade grupperna inom industrien för

att med utgångspunkt från deras löneläge söka bevisa att statstjänarna inte ligger sämre till i löneavseende. Det är väl ändå inte meningen att statstjänarna alltid skall ligga i botten när det gäller löner. Den statistik som jag anförde avsåg genomsnittslönen bland arbetarna, och där hade man således räknat in både högre och lägre lönegrupper. Även för de lägre statstjänarna finns det ju olika löneskalor.

Vad sedan beträffar den uppgörelse som träffats och samordningen måste jag säga, att det under hela den tid som jag varit organiserad i fackföreningsrörelsen — jag har varit det ända sedan 20-årsåldern och således under mer än 40 år — aldrig varit brukligt att arbetsgivarparten fått bestämma efter vilken linje som förhandlingarna skall föras när det gäller statstjänarnas löner. Men denna gång har arbetsgivarna gjort det, ty arbetsgivarna och LO har träffat en uppgörelse, som LO har gått med på under arbetsgivarnas tryck för att över huvud taget få en uppgörelse. Jag kan tillägga, att enligt ett uttalande i pressen av LO-ledaren anser LO:s chef att vi ännu inte är mogna för en sådan samordning, utan att löneförhandlingarna i fortsättningen måste föras på annat sätt.

Vidare har jag, herr statsråd, naturligtvis inte förnekat att statstjänarna har rätt att förhandla om sina löner, vilket statstjänarna naturligtvis bör få göra lika väl som andra grupper. Men det viktiga här är att statstjänarna också själva bör få besluta om huruvida de vill godta en uppgörelse eller inte. Det är ju en princip som är ganska brännande inom hela fackföreningsrörelsen för närvarande.

Vad sedan beträffar det yrkande om ett tillägg till motiveringen, som jag här framställt, vill jag endast försäkra, att jag inte på något sätt avser att rubba den uppgörelse som är träffad. I mitt tilläggsförslag understryks endast, att riksdagen bör uttala sig för att utredningen utföres så snabbt att man snarast genom förhandlingar och följande godkännande av riksdagen kan få till stånd en förbättring av de lägre statstjänarnas löner.

Ang. statstjänstemännens löner under år 1956 m. m.

Herr statsrådet LINDHOLM:

Herr talman! Jag har inte på något sätt sökt ta de sämst ställda arbetargrupperna som utgångspunkt och jämförelseobjekt, då det gäller lönesättningen för de statligt anställda. Jag reagerar emellertid mot det sätt att argumentera, som jag möter ibland och som innebär att man söker ge en bild av att statens löner skulle vara så låga att statstjänarna åtminstone i de lägre grupperna kan betecknas som en samling socialvårdsfall. För att bemöta det resonemanget har jag tillåtit mig att se på löneläget på den enskilda marknaden, varvid jag måst konstatera att det där är ännu sämre ställt än på den statliga sidan.

I den motion, som för en stund sedan behandlades i denna kammare och som väckts av herrar Senander och Hagberg i andra kammaren, har det också från kommunistiskt håll vitsordats, att de statsanställda ingalunda är de sämst ställda. I den motionen heter det nämligen: »Till detta kommer att förstalligandet av flera trafikföretag, trots principbeslut, uppskjutits undan för undan, vilket medfört dels att möjligheterna till förbättrade löne- och pensionsförmåner under väntetiden varit mindre än eljest och dels att åtskilliga befattningshavare kommit i det ogynnsamma läget att pensioneras på sämre villkor än dem som skulle ha gällt, om inte uppskoven skett.» I denna motion framhåller man alltså från kommunistiskt håll den statliga lönesättningen vid SJ såsom ett mönster och såsom i viss utsträckning värd att eftersträva. Nu vet jag ju att det går rätt fort med åsiktsförskjutningarna inom det kommunistiska partiet. Men nog hade jag trott, att en uppfattning som man där hade i januari skulle stå sig åtminstone i dag.

Jag fick heller inget klart besked av herr Norling beträffande spørsmålet om eftersläpningen. Det kan inte ha undgått herr Norling att man vid förra årets avtalsuppgörelse delade upp de 8—10 procent, som det då gällde, i två olika procentsatser. Det träffades då den uppgörelsen, att av den löneökning som den gången tillkom statstjänarna skulle 3

procent utgöra kompensation för den eftersläpning som statstjänarna hade. Förra årets avtalsuppgörelse innebar alltså, att man nollställde läget på den punkten. I den mån herr Norling kan tala om en eftersläpning måste den således gälla den löneutveckling som inträffat efter förra årets uppgörelse.

Herr Norling klagade vidare över att arbetsgivarna skulle ha bestämt innehållet i den i år träffade uppgörelsen. Det uttalandet vittnar ändå om att herr Norling är ganska främmande för vad som förekom vid förhandlingsbordet. Det var absolut icke så, att arbetsgivarna ensamma bestämde.

Slutligen säger herr Norling att han beträffande förhandlingsresultatet inte velat rubba uppgörelsen. Det är riktigt i så måtto, att herr Norling har avstått från att yrka bifall till den motion som hans partivänner väckt och som skulle innebära ett avsteg från avtalsuppgörelsen.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det meddelande som civilministern här lämnat om att löneberedningen beräknas vara klar framemot hösten, så att man alltså kan ha resultatet av dess arbete såsom underlag när man nästa gång skall dryfta dessa frågor. Jag tror att detta meddelande kommer att mottagas med tillfredsställelse i vida kretsar.

Därutöver vill jag säga, att jag för min del försökte att väsentligen lägga rekryteringssynpunkter på denna fråga. Jag är medveten om att det finns många andra, som har mycket dåliga löner, men det är ändå ett intresse att arbetsgivarenstatens löner är sådana, att rekryteringen kan ske på ett tillfredsställande sätt. Därvidlag finns det ostridigt på många håll betydande brister.

Jag har inte hämtat uppgifterna om förhållandet mellan löner och socialunderstöd ur några mer eller mindre tveklaktiga tidskrifter, utan jag har hämtat dem ur den LO-ägda Afton-Tidningen, och jag såg för en tid sedan också liknande uppgifter i en intervju i Koopera-

Ang. statstjänstemännens löner under år 1956 m. m.

tiva förbundets tidskrift Vi. Jag trodde att det var relativt vederhäftiga tidningar.

Herr AMAN (s):

Herr talman! Statstjänstemännen har all anledning att vara tacksamma för det intresse som deras frågor ägnas. Jag kan för min del inte underlåta att göra den lilla kommentaren, att intresset alltid är starkare valår än andra år.

Beträffande det spörsmål, som vi nu talar om, hade det funnits skäl för herr Norling och andra att ta upp det vid en tidpunkt, när vi haft ett något rörligare läge än i år. I år har ju en samordning ägt rum — icke genom ett arbetsgivar-nas diktat utan genom långvariga och ingående underhandlingar och överläggningar — där resultatet, hur det nu än kan betraktas, kanske ur reallönesynpunkt inte är mycket sämre än det resultat, som man skulle ha vunnit med några procents ytterligare höjning. Vi befinner oss ändå i det läget, det vet vi alla, att vi ständigt måste väga nominallönen mot reallönen, och där är vi inte hjälpta bara genom att få en högre procentsats.

Jag är emellertid den förste att verifiera vad som här redan sagts, att en del av statstjänstemännen ingalunda har sådana löner att rekryteringen kan anses vara betryggande. Detta gäller inte bara de anställda vid posten och inte heller bara låglönegrupperna, om någon till äventyrs tror det. Det har nämligen varit så hittills, att de mest utrednings-påkallande områdena har varit topplönerna och bottenlönerna. Här pågår exempelvis en utredning hur staten skall kunna lösa rekryteringsfrågan när det gäller civilingenjörer, eftersom industrin tycks ha en större konkurrenskraft när det gäller att dra till sig denna arbetskraft. Vi har oerhörda vakanser när det gäller försvarets underbefäl, något som vi i längden inte kommer ifrån att ta ställning till om vi skall kunna hålla våra försvarsanstalter vid makt. Vi har besvärligheter också på flera andra områden.

Det är klart att man kan säga att det vore önskvärt om organisationerna, som bland annat även jag företräder, kunde utöva en hårdare press och se till att alla dessa frågor löstes på en gång. Men bristen på arbetskraft på hela fältet avhjälpes inte lönepolitiskt. Om brist råder över hela fältet blir frågan bara den, vem som skall ha den arbetskraft som finns. Därför är det ett lika stort intresse att söka rikta in krafterna på sådana åtgärder, som jag gärna skulle vilja förorda, exempelvis inom postens område, nämligen arbetskraftbesparande åtgärder. Ty det är klart att det *kan* diskuteras — jag vill inte säga att jag har någon bestämd mening därom — om staten i en situation, när vi är i starkt behov av arbetskraft för att kunna höja vår levnadsstandard, fortfarande skall ta i anspråk mycken arbetskraft för en viss bättre service, som allmänheten visserligen har vant sig vid men som ur ekonomiska synpunkter icke är så påkallad. Det skulle till äventyrs kunna tänkas att man inte så där prompt behövde ha alla nuvarande brevturer. Det är naturligtvis svårt att vänja allmänheten av med en anordning som den vant sig vid, men vi måste väga serviceyrkenas större eller mindre behövlighet mot tillgången på arbetskraft, och då uppstår frågan vilket som är det väsentligaste, det ena eller det andra. Jag vill med detta bara ha sagt att man skulle kunna på vissa områden — såväl posten som vissa andra områden — ägna uppmärksamhet å arbetsbesparande åtgärder.

Herr Norling ställde yrkandet, att den utredning som är tillsatt bör vara färdig i så god tid att vi skulle kunna behandla frågan redan vid höstriksdagen. Jag vill då säga, att herr Norling inte alls behöver vara orolig. Organisationerna skall nog se till att denna fråga blir handlagd på sådant sätt, att de löner som skall fastställas att gälla från den 1 januari 1957 medför den här eftersträfvade rättelsen.

Jag kan inte, herr talman, lämna denna plats utan att något beröra min gamla käpphäst, nämligen svårigheterna när

Ang. statstjänstemännens löner under år 1956 m. m.

det gäller Stockholm och Göteborg. Jag har haft anledning att i andra sammanhang påtala dem, och jag vill göra det nu också.

Sedan vi på sin tid krympte spänningen i den statliga dyrortsskalan från 16 till 12 enheter har det visat sig att detta inte haft den ringaste effekt på spännvidden när det gäller industriarbetarlönerna. Den har förblivit oförändrad. De som den gången trodde att man skulle kunna åstadkomma någonting, som gick över hela fältet, har misstagit sig. Låt oss bara kallt och nyktert konstatera att det är på det sättet och att staten följaktligen får lov att anpassa sin lönepolitik med hänsyn till att man på den privata arbetsmarknaden har en spännvidd, som är dubbelt så stor som den som förekommer på den statliga och kommunala. Den som vill sörja för en hygglig rekrytering på de statliga områdena måste beakta detta faktum.

Jag har nämnt detta därför att när det gäller spørsmålet om hur dessa de sämst ställda, som man naturligtvis i första hand får i blickfånget, skall kunna hjälpas till en bättre ställning, så är det ju ingen tvekan om att en anpassning till det faktiska läget på industriarbetarområdet ögonblickligen skulle medföra en förändring. Genomsnittsindustriarbetarlönen i Stockholm är i dag 11 000 kronor. Det är mot den bakgrunden man skall se brevbärarnas och vissa andra gruppers löner. Och det är klart att om vi nu höjer i botten, så återstår ju nästa problem, nämligen lönekraven från deras sida som har vant sig vid att ha en lönedistans till dessa grupper och som har mera kvalificerade tjänster. Tror någon att de kommer att nöja sig med oförändrade löner och säga, att det är riktigt att de andra fått en förbättring och att de själva inte bryr sig om att skillnaden mellan den egna gruppen och de andra praktiskt taget har försvunnit? Nej, det är självklart att också dessa grupper skulle komma att anmäla ökade anspråk. Om man tittar litet mer ingående på frågan finner man alltså att den är mycket stör-

re än den vid första aspekten förefaller att vara.

Civilministern har i de resonemang med organisationerna, som förevarit, ådagalagt en starkt positiv inställning till den här frågan, men han är ju lik-som vi andra låst av det faktiska förhållandet att vi i år inte kan göra saker och ting på det statliga området hur som helst, då vi är moraliskt förpliktade att följa en generallinje, som bland annat skall gälla också de privatanställda, som han här hänvisade till och som har ett lika dåligt eller sämre löneläge. Vi kan alltså i dag inte agera hur som helst på detta område, och det är väl anledningen till att civilministern inte har kunnat gå längre i detta fall än han i år gjort.

Men här finns — jag vill med glädje konstatera det — både i civildepartementet och hos de förhandlande organisationerna en samstämmig uppfattning att någonting bör göras och göras snart. Varför det inte har kunnat ske i år, har jag redan förklarat. Att det kommer att ske till nästa år, är jag övertygad om. Jag tror också att man då kommer att ha fått klart för sig i riksdagen, att problemet kanske har litet större räckvidd än vad den här diskussionen har givit vid handen. Ty det är fråga om den statliga lönenivån över hela linjen och om ganska intrikata spörsmål om hur avvägningen bör göras mellan de högre dyrortsgrupperna och de lägre. Man får inte glömma bort, att de, som har vant sig vid att betrakta dyrortsgrupperingen och det underliggande materialet som en faktisk och pålitlig utgångspunkt, av naturliga skäl håller fast vid att lönerna bör grundas på den skillnad i levnadskostnaderna som därigenom fastslagits. Det är den ena sidan av saken.

Den andra sidan är det förhållandet att lönerna på den privata arbetsmarknaden — vissa områden därav i varje fall — inom olika dyrortsgrupper är väsentligt olika. Varför de är det, finns det ingen som kan förklara. Man kan bara konstatera att det är på det sättet.

Ang. statstjänstemännens löner under år 1956 m. m.

Vilka de egentliga orsakerna är till olikheten i utvecklingen, har såvitt jag förstår ännu inte utforskats.

Det hör till bilden, att ju högre upp på löneskalan man kommer, desto mindre försvinner denna spännvidd. Det finns t. o. m. statliga och privata tjänster som är mycket lättare att rekrytera i Stockholm än i landsorten, och det är ju inte märkvärdigt att de tjänsterna i regel tillhör dem, som ligger högre upp på skalan, medan man kan räkna med att den för industriarbetarna gällande spännvidden i större eller mindre grad smittar av sig i fråga om de tjänster som ligger på den nedre hälften av löneskalan.

Allt detta är problem, som man kommer att få ta ställning till i samband med den nog så välbehövliga åtgärden att se om de lägre statstjänstemännens intressen. Detta kommer inte att kunna inskränka sig bara till deras mycket brännande problem, utan det kommer att gälla ett vidare fält, och det är detta, herr talman, som jag gärna här har velat påpeka.

Herr NORLING (k):

Herr talman! Jag tror att som förhållandena är åtminstone under detta tidskede kan man genom en blick på arbetsmarknaden observera, vilken industri som har de största lönerna, och man kan också se hur den privata industriens löner till arbetarna och statens löner till statstjänarna förhåller sig till varandra. Ty den industri som har någorlunda höga löner får alltid folk, medan de som betalar dåligt inte får det.

Nu vill jag fråga civilministern, om tillströmningen av arbetskraft till statstjänsterna är stor, I så fall är det tydligen riktigt, som civilministern säger, att lönerna inte är dåliga. Men om tillströmningen är dålig, måste lönerna också vara dåliga. Man kan inte komma ifrån att detta förhållande belyser läget bättre än statistiken.

Beträffande den procentuella löneökningen får man ju säga, att för de lägre befattningshavarna inom statsverket lik-

som för de lägst ställda arbetarna inom industrien är den av ondo, ty den medför ju att den som redan har bra betalt får den större höjningen, medan den som har dåligt betalt får en mycket mindre förbättring i förhållande till den högre betalde.

Herr Åman sade, att jag inte behövde vara orolig för att organisationerna inte skulle se till att statstjänarna blir belåtna med den uppgörelse som kommer att träffas nästa år. Jag vill då säga herr Åman, att jag hoppas att de skall bli mera belåtna än de är i år, när de ju anordnar protestmöten över hela landet. Men även jag vill, som sagt, uttala min förhoppning att det skall bli betydligt bättre till nästa år.

Herr ÅMAN (s):

Herr talman! Jag har aldrig uttalat någon försäkran om att statstjänstemännen nästa år skulle bli belåtna med resultatet av lönerörelsen. Jag har ännu aldrig träffat någon som har varit det, och jag tror inte att jag kommer att göra det! Jag har endast sagt att vad man kan vara övertygad om från herr Norlings sida är att organisationerna kommer att göra allt för att ställa det rätt, som nu är krokigt. I vilken utsträckning man kommer att kunna göra det, det vet man inte nu, men att man skulle kunna göra det i sådan utsträckning att alla skulle kunna bli belåtna, det tror jag inte på.

Herr Norling sade också, att man inte borde följa den väg man här valt med procentuella höjningar. Den vägen har man emellertid i vårt land i motsats mot vissa andra nordiska länder följt ända sedan dyrtidskompensationen infördes vid början av kriget — jag tror det var 1940 eller 1941, som vi slog in på den linjen. Och att den i och för sig skulle vara orättvis, det vill jag i viss mån bestrida. Chefen för ett av våra större verk har t. ex. fått en löneförhöjning, som, räknat i behållen inkomst, inskränker sig till 2 procent i stället för de 4 procent som hans underlydande fått. Vi får inte glömma bort, att vi har ett utjämningsförfarande skattevägen — det

Ang. statstjänstemännens löner under år 1956 m. m.

kan väl herr Norling och jag vara överens om — som gör, om man nu skall tala om en standardhöjning, att en del av de nominella lönehöjningarna försvinner. Detta är anledningen till att i varje fall jag har slagit vakt om den procentuella linjen för att över huvud taget kunna hålla en linje, som inte skapar nya problem vid lönesättningarna. Vi får ju inte glömma bort att det finns folk med likartad utbildning — låt oss säga högskoleutbildning — av vilka en del går in i statlig och privat tjänst som löntagare, medan andra blir fria företagare. Även om vi vet, att det kanske finns vissa differenser i fråga om den faktiska beskattningen av fria företagare och löntagare, så kan vi för exemplets skull utgå ifrån att bägge dessa grupper är likställda. Båda får finna sig i en viss utjämning skattevägen till följd av skatteskalans progressivitet. Skulle vi nu dessutom säga till löntagarna: Ni får utom denna utjämning vara snälla och finna er i en extra utjämning, som vi åstadkommer genom lönepolitiken på det sättet att vi inte höjer lönerna procentuellt, så skulle detta betyda att vi ytterligare skulle accentuera den orättvisa, som redan kan finnas mellan folk i löntagarställning och folk i likartad ställning som är fria företagare. Detta är anledningen till att jag för min del och den organisation, som jag företräder utanför denna kammare, inte kan acceptera något annat än en procentuell linje.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Norling*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i motiveringen, att näst efter det stycke, som började med orden »Av utskottets» och slutade med »löner m. m.», tillades ett nytt stycke av följande lydelse: »Utskottet förväntar, att ifrågavarande utredning bedrivs med sådan skyndsamhet, att förslag till förbättring av de lägre statstjänstemännens löneläge kan föreläggas innevarande års höstriksdag.»

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Norling* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 68, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med det av herr *Norling* under överläggningen påyrkade tillägget till motiveringen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Norling* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat. Sedan därvid befunnits, att fel uppkommit å omröstningsapparaten, förklarade herr *Norling*, på fråga av herr talmannen, att han återtog sin begäran om rösträkning. På grund härav och då ingen annan av kammarens ledamöter påkallade rösträknings anställande, förklarades frågan därom hava förfallit.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.;

nr 9, i anledning av väckt motion om anskaffande av en samling porträtt i olja av svenska statsministrar;

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 57 och 60 §§ lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, m. m.;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av valutalagen den 22 juni 1939 (nr 350); och

nr 14, angående användande av riksbankens vinst för år 1955.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölles.

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckta motioner om höjning av de allmänna barnbidragen.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft åtta inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna nr 6 i första kammaren av fru *Wallentheim* m. fl. samt nr 7 i andra kammaren av fru *Eriksson* i Stockholm m. fl.;

dels de likalydande motionerna nr 129 i första kammaren av herrar *Öhman* och *Norling* samt nr 134 i andra kammaren av fru *Nilsson* m. fl.;

dels de likalydande motionerna nr 348 i första kammaren av herr *Wahlund* m. fl. samt nr 375 i andra kammaren av herr *Pettersson* i Dahl m. fl.;

dels ock de likalydande motionerna nr 462 i första kammaren av herr *Lindblom* m. fl. samt nr 493 i andra kammaren av herr *Ohlin* m. fl.

I motionerna I: 6 och II: 7 hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag

så skyndsamt som möjligt till en höjning av de allmänna barnbidragen.

I motionerna I: 129 och II: 134 hade föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag snarast möjligt till höjning av de allmänna barnbidragen, med riktpunkt

a) att senast från 1957 minst återställa deras ursprungliga realvärde,

b) att de allmänna barnbidragen indexreglerades,

c) att åldersgränsen för utbetalande av allmänt barnbidrag höjdes till 18 år i de fall ungdomarna studerade eller underginge yrkesutbildning.

I motionerna I: 348 och II: 375 hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning och förslag till 1957 års riksdag rörande återställande av barnbidragens realvärde och ursprungliga ekonomiskt utjämnande effekt.

I motionerna I: 462 och II: 493 hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsamt utredning om höjning av de allmänna barnbidragen som komplettering till införandet av barnavdrag vid beskattningen, varom utredning begärts av motionärerna i annan ordning, i syfte att åstadkomma den på lämpligaste sätt avvägda förbättringen av barnfamiljernas ställning.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, nämligen

1. I: 6 och II: 7,
2. I: 129 och II: 134,
3. I: 348 och II: 375 samt
4. I: 462 och II: 493,

mätte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till 1957 års riksdag om en höjning av de allmänna barnbidragen.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Nils Elowsson*, *Axel E. Svensson*, *Grönkvist*, *Nilsson* i Göteborg och *Bengtsson* i Varberg, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ly-

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

delse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner, nämligen

1. I: 6 och II: 7,
2. I: 129 och II: 134,
3. I: 348 och II: 375 samt
4. I: 462 och II: 493,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2) av herrar *Mannerskantz* och *Hagard*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den avfattning, som i denna reservation angivits, och avslutas med en hemställan, att förevarande motioner, nämligen

1. I: 6 och II: 7,
2. I: 129 och II: 134,
3. I: 348 och II: 375 samt
4. I: 462 och II: 493,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr WAHLUND (bf):

Herr talman! Jag var ju i tillfälle att säga åtskilligt om barnbidragen under remissdebatten, och jag skall naturligtvis inte nu upprepa vad jag då yttrade. I huvudsak skall jag, herr talman, hålla mig till det material som nu ligger på riksdagens bord i andra lagutskottets utlåtande nr 20.

Låt mig då först konstatera, att jag tror att om vi motionärer hade väckt våra motioner vid förra årets riksdag, så skulle de inte alls ha blivit lika gynn- samt mottagna som de nu blivit. Det är inte tu tal om att någonting har skett under det sista året i opinionen kring de familjestödande åtgärderna. Intresset för dessa ting har hastigt blommat upp.

Det har också hänt någonting som man kanske inte omedelbart lägger märke till, nämligen att innehållet i idébilden bakom kraven på en aktiviserad befolkningspolitik successivt har förändrats. Det ser man tydligt vid ett studium av den diskussion i dessa ting, som har ägt rum under de 20 år problemet varit aktuellt inom svensk politik.

Här i Sverige går vi ju inte till några

överdrifter, och när det gäller befolkningspolitiken har vi alltid ansett, att människan är målet, inte medlet. Sådana företeelser som barnvagnsparader och medaljerade barnaföderskor — som minsann förekommit i många länder, också demokratiska — har vi i Sverige varit befriade från.

Men nog brukar man i debatten hänvisa till att vår befolkningsituation är allvarlig, eller, om man vill uttrycka sig riktigt målande, att det är risk för att den svenska folkstammen utdör — vi måste skaffa flera barn till världen, säger man, vi måste därför stödja barnfamiljerna. Denna attityd förekommer emellertid inte lika ofta nu som förr.

År 1935 yttrade dåvarande socialministern i direktiven för den Wohlin-Myrdalska befolkningsutredningen, att intet folk med oförsvagad livsvilja och livskraft kan underlåta att göra någonting åt en så låg nativitet som vår. Något sådant skulle icke en minister av i dag skriva.

Jag har inte sagt detta för att på något sätt förlöjliga socialministern av år 1935. Fastmer anser jag, att det kanske har gått för mycket materialism i befolkningspolitiken, liksom i politiken på många andra områden. Men jag vill slå fast, att när vi motionerar i barnbidragsfrågan, så är vår inställning en annan — den är av socialpolitisk natur, man skulle kunna säga humanitär, då med särskild tanke på de inkomstfattiga barnrika familjerna. Vi vet mycket väl, att befolkningsituationen i dag är mer kritisk än för 20 år sedan, men vi säger: Detta är en fråga för sig, det har primärt inte med den här saken att göra. På sin höjd kan vi någon gång tillåta oss en stillsam reflexion, att det inte är så underligt om barnfamiljerna i viss utsträckning etablerar födelsestrejk i en åtminstone ur ekonomiska synpunkter barnfientlig miljö.

I stället önskar vi av *rättsviseskäl* en förstärkning av familjepolitiken. Men när vi går att omsätta våra önskemål i praktisk politik, märker vi att inte ens de i och för sig tungt vägande socialpolitiska motiveringarna egentligen be-

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

hövs. Det räcker i dag med att hänvisa till att barnfamiljerna är eftersatta i beskattningshänseende; jag påminner om att den vida övervägande delen av barnfamiljerna befinner sig skatteräjongen.

Från denna utgångspunkt har högerreservanterna alldeles rätt, när de anlägger skatteaspekterna. Men jag kan inte följa högerreservanterna, när de sedan fortsätter och talar om vilka medel som här skall tillgripas och framlägger ett förslag om att barnavdragen skall återinföras i beskattningen. Jag trodde att ortsavdragssystemet hade vittrat samman och att ingen var betänkt på att bygga upp det på nytt. Jag trodde inte att man skulle behöva ta upp hithörande frågor till diskussion, men det är tydligen nödvändigt.

Systemet med ortsavdrag för barnen kan redan av *tekniska* skäl inte användas. Vi vet ju alla, att enligt detta system en viss inkomst undantages från beskattning och att på så sätt skattefrihet åstadkommes i de lägsta inkomstskikten upp till den gräns, som ortsavdraget markerar. Så till vida är ju allt gott och väl, men när man kommer högre upp på inkomstskalan får ortsavdraget den funktionen, att det tar bort bara en del av inkomsten från beskattning. Och vi vet ju av all erfarenhet, att det inte går att förena detta ortsavdrags två funktioner, nämligen att åstadkomma skattefrihet i botten och skatteavvägning högre upp i inkomstskikten. Det är ganska lätt att illustrera den saken. Antag att vi inför ett ortsavdrag på låt oss säga 1 000 kronor per barn. Det blir naturligtvis då inte någon subvention till de barnfamiljer, som inte betalar skatt. Om vi kommer upp i skatteräjongerna, ligger skatten där vid ungefär 10 procent, och då är detta ortsavdrag på 1 000 kronor värt 100 kronor för en barnfamilj. Högre upp blir marginalskatten 20 procent och barnsubventionen 200 kronor, och med skattens mycket hastiga progressivitet kommer vi mycket snart upp till 30 procent i marginalskatt, och barnsubventionen blir 300 kronor, o. s. v. Detta kan inte vara rimligt.

Nu kan högerreservanterna med allt skäl säga, att barnkostnaderna förändras med inkomsten, att de blir större med stigande inkomst. Det är en sak, men barnkostnaderna växer ju ingalunda progressivt med inkomsten liksom skattesatserna. Man vet genom gjorda undersökningar, att de inte stiger ens proportionellt.

Nej, skall man införa något slags barnavdrag vid beskattningen, måste man gå fram på en annan väg, nämligen att göra ett avdrag för barnen på skattsedelns slutbelopp. Det blir någonting helt annat. Man räknar ut skatten brutto och gör ett avdrag i kronor för ett, två, tre barn o. s. v. och får på det sättet fram vad vederbörande netto skall betala i skatt. Man kan gentemot ett sådant system säga, att barnsubventionen i skatteräjongerna inte kommer modern till del. Vi anser det betydelsefullt, att barnbidraget går ut till modern. Jag tror visserligen inte detta har så stor praktisk betydelse, men det är utan tvekan av psykologisk vikt. Men om vi bortser från detta, är det klart att vid barnavdrag — i denna nya mening — contra barnbidrag det endast är en bokföringsfråga, om man gör ett avdrag på skattsedelns slutbelopp eller om man ger ut pengarna kontant. Men det finns här ett villkor sine qua non, nämligen att när man kommer under de inkomster, där man betalar skatt, måste ett avdragssystem som detta fullföljas med barnbidrag, och i föreliggande situation med utökade barnbidrag. Men jag måste konstatera, och jag gör det med stor ledsnad, att här tycks inte alls högerreservanterna vara så heta på gröten längre. Om vi ser på reservationerna vid utskottsutlåtandet, säges det i den med 1) betecknade reservationen följande: »Utskottet förväntar, att frågan om de allmänna barnbidragen härvid kommer att lösas på sådant sätt, att förslag om en höjning av desamma kan framläggas till 1957 års riksdag.» Går man sedan över till den med 2) betecknade reservationen, finner man att den i långa stycken är precis likalydande med den förra reservationen, med undantag av att den av

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

mig citerade meningen inte finns med i högerreservationen. Det finns då ingen annan möjlighet än att tolka detta så, att man från högerhåll inte anser att det är så bråttom med att höja barnbidragen. Jag går ut från detta och konstaterar, att högern varit med oss andra när det gällt att förbättra folkpensionerna. Jag skall därför göra en liten jämförelse mellan barnbidragen och folkpensionerna i anslutning till reciten i utskottsutlåtandet. Men låt mig först säga att när jag gör det, innebär det ingen som helst missunnsamhet mot folkpensionärerna! Folkpensionen är barnbidragens äldre bror, och i hyggliga familjer brukar det vara så att man unnar äldre bror allt gott, men lille bror vill ändå snegla på vad äldre bror får — och det är vad jag tänker göra nu.

Man skulle naturligtvis kunna säga, att det vore rimligt att barnbidragen i de *lägsta* inkomstskikten skall tillförsäkra barnen samma levnadsstandard som folkpensionen tillförsäkrar folkpensionärerna. Detta är inte alls någon orimlig ståndpunkt. Men om man räknar på det sättet, skulle det bli så stora barnbidrag, att krav på sådana inte skulle innebära praktisk politik. Vi motionärer har inte alls så stora pretentioner, och vi går inte ens så långt att vi säger att det vore rimligt att ökningen av barnbidragen, sedan den tidpunkt då de kom till, skulle bli lika stor som den samtidiga ökningen av de förmåner som utgår till folkpensionärerna, utan vi nöjer oss med ännu mindre. Det finns ju i dag olika bud i olika motioner, men håller jag mig till bondeförbundets partimotion, förklaras i den, att vi önskar återställa barnbidragets realvärde och att vi därutöver vill återställa barnbidragens ursprungliga inkomstutjämnande effekt.

Nu finns det ju andra möjligheter till familjestöd att tillgripa än att höja barnbidragen; jag hänvisar till direktiven för den beredning, som försiggår departementalt. I högerreservationen pekas på en möjlighet, nämligen att vidta bostadspolitiska åtgärder. Jag skall inte alls ge mig in i några funderingar över anledningen till att högern i detta samman-

hang är så intresserad av bostadspolitik, utan jag vill helt sakligt säga, att går man in på sådana linjer, är *ett* säkert, nämligen att det inte blir den snabba förbättring av barnfamiljernas förmåner som vi önskar! Jag vill dock säga, att det naturligtvis är rätt att barnfamiljerna har det mycket besvärligt i bostadshänseende, även om detta mera utgör symptom på den egentliga sjukan — barnfamiljernas sämre ekonomi.

Jag vet nu att statsrådet Ulla Lindström mycket snart kommer att ställas inför uppgiften att undersöka olika familjesociala åtgärder och väga dem emot varandra. Jag anser att det då kan vara på sin plats att vi från vårt håll deklarerar, hur vi ser på dessa ting. Det är ju klart, att det måste bli fråga om högst allmänna reflexioner, eftersom vi inte har några konkreta förslag framför oss. Vi från bondeförbundshåll är inte så litet tveksamma inför åtgärder av naturart eller, som det så ofta kallas, konsumtionsdirigerande åtgärder. Det föreligger många skäl härför. Ett skäl är naturligtvis att man av erfarenhet vet att det är mycket svårt att vidta sådana åtgärder till lika nytta för alla folkgrupper och inte minst svårt att föra ut åtgärderna till landsbygden. Vi vet dessutom att det mycket ofta uppstår höga administrationskostnader, som måste bestridas av de begränsade medel, som kan anvisas till barnfamiljerna. Men någonting som för oss härvidlag ter sig mest väsentligt är, att vi i princip inte vill binda konsumtionen — det skall föreliggande alldeles särskilda skäl om man skall göra det.

Om vi håller oss till skatterajongen, ligger vår motivering helt på det planet, att skatten bör utgå efter bärkraft och att en skattesänkning för barnfamiljerna kan substitueras genom ökade barnbidrag. Det är nu klart att de konsumtionsdirigerande åtgärderna inom dessa räjonger inte får så stort utrymme, utan när man talar om konsumtionsredigering, måste detta gälla de fattiga barnfamiljerna i de inkomstskikt där skatt inte betalas. Vi drar oss alldeles särskilt för att binda konsumtionen just här. Vi vill

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

ha kvar friheten i vardagstillvaron också för fattiga familjer. Vi anser att den slant, som kan delas ut till barnfamiljerna, blir mera värd, om man — jag talar fortfarande rent allmänt och principiellt — överlämnar bidraget i reda pengar till husmor och förtroendefullt låter henne stoppa in pengarna där de bäst behövs i den hårt trängda familjebudgeten. Jag har velat säga detta, och sedan har jag, herr talman, inte så mycket att tillägga.

Jag har inte så mycket att säga om den med 1) betecknade reservationen. Rent substantiellt innebär den ju det samma som utskottsutlåtandet. Skillnaden är bara att utskottets majoritet anser, att det bör bli en skrivelse till regeringen, under det att det i den med 1) betecknade reservationen säges, att man förväntar en höjning av barnbidragen, varför någon skrivelse till regeringen inte behövs.

Detta representerar inte någon stor fråga, men jag undrar, *varför* vi inte kan avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t. När vi avfattade våra motioner, var läget det att det i statsverkspropositionen stod något om att en omedelbar höjning av barnbidragen inte var aktuell. Vi hade alltså anledning att motionera. Sedan har en departemental beredning tillsatts. Jag fäster mig inte alls vid att det i beredningens direktiv inte nämnts någonting om barnbidragen; det tror jag inte har någon reell betydelse. Men vad jag mera fäster mig vid är, att denna beredning inte har fullmakt att framlägga förslag om ökade barnbidrag.

Nog tror jag, att statsrådet Lindström har lagt märke till formuleringen i vår motion. Det syntes oss angeläget att motionen inte skulle kunna uppfattas som en kritik mot statsrådet, vilket vi skulle anse vara orättvist. Jag vill, herr talman, säga, att det är med fullt förtroende för statsrådet Lindström som jag nu slutar med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Den majoritet, som har dikterat motiveringen till detta utskotts-

utlåtande, har en något ovanlig sammansättning. Den består, som vi finner, av tre socialdemokrater, fyra folkpartister och två bondeförbundare. Det är ju en konstellation som inte är så vanlig.

Anledningen till att det blivit på det sättet har ju visst samband med den behandling frågan fått i utskottet. Och det hör väl också något samman med det som hänt under den tid som frågan varit under behandling. Det är ju inte mindre än fyra olika yrkanden i de motioner, som utskottet haft att behandla, dels det socialdemokratiska som går ut på en höjning snarast möjligt av barnbidragen, dels det kommunistiska om att man skall återställa realvärdet av barnbidragen senast 1957, dels bondeförbundets, som vi nyss hörde herr Wahlund redogöra för, dels ock folkpartiets, som går ut på såväl en höjning av barnbidragen som samtidigt en utredning rörande möjligheten att införa barnavdrag vid beskattningen, varvid förutsattes att dessa båda ting skall utredas samtidigt så att den avvägning som skulle vara behövlig kan komma till stånd.

Som vi vet har familjeutredningen avgivit sitt betänkande 1955. Betänkandet har varit ute på remiss under tiden där-efter. När vi började behandla nu förevarande ärende i utskottet, granskades remissutlåtandena över betänkandet samtidigt i departementet, och efter hand blev inom departementet en särskild delegation med mycket vida direktiv tillsatt för att behandla utredningens förslag och vad som framkom av remissyttrandena.

Det framstår under sådana förhållanden för oss, som undertecknat reservationen nr 1, som fullkomligt meningslöst att avgiva en skrivelse till Kungl. Maj:t och begära utredning av denna sak, ty en sådan utredning har ju redan presterats av familjeutredningen. Vi ansåg det inte heller vara någon som helst mening med att skriva till Kungl. Maj:t och begära en utredning rörande barnavdrag, eftersom vi var på det klara med att en utredning skulle ta ganska lång tid i anspråk och att den sannolikt, om den även skulle taga upp frågan

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

om förhöjt barnbidrag, inte skulle göra det möjligt att få en höjning till stånd av barnbidragen 1957. Det var av den anledningen vi motsatte oss att riksdagen skulle skriva till Kungl. Maj:t i en sak, som det inte fanns någon anledning att skriva om. Det är därför som vi har avgivit den till utskottets utlåtande fogade reservationen nr 1.

Om man ser närmare på saken, skall man emellertid finna, att i föreliggande utskottsutlåtande klämman inte går ihop med motiveringen. Ser vi på motivering och kläm finner vi vidare, att ingendera av dem överensstämmer med den motion som folkpartiet framlagt och som går ut på både en höjning av barnbidragen och barnavdrag. Det har nämligen blivit en glidning från de olika motionärsgruppernas sida hän mot en punkt, som man från början inte tänkt sig. På det sättet har man kommit fram till det märkliga förslag som utskottets hemställan onekligen utgör. Vad som i övrigt framförts under utskottets behandling av denna sak har inte på något sätt kunnat rubba oss i vår absoluta övertygelse om att det är en överloppsgärning att skriva till Kungl. Maj:t i denna fråga. Vi finner det så mycket mera onödigt som statsrådet Lindström klargjort, att förslag kommer att framläggas till 1957 års riksdag om barnbidragen. Följaktligen talas det om en sak som man kan betrakta som i realiteten redan avgjord.

En annan sak är också anmärkningsvärd. I ett ärende av samma karaktär som det nu föreliggande, som vi behandlat tidigare i dag i samband med socialhuvudtiteln och över vilket statsutskottet avgivit utlåtande, var frågan uppe att höja barnbidragen, men ett enligt utskott uttalade, att eftersom frågan är under behandling i departementet finns det ingen anledning att föregripa det resultat som man kommer fram till där.

Det är precis samma mening som vi kommit fram till när vi avgivit reservationen nr 1, till vilken jag ber, herr talman, att få yrka bifall.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Detta utskottsutlåtande skulle kunna behandlas på två sätt. Det ena är att diskutera huruvida en särskild skrivelse till Kungl. Maj:t är erforderlig eller inte, och det andra sättet är att gripa tillfället att starta valrörelsen och låta de olika partierna här deklara sin allmänna inställning till de skilda familjestödjande åtgärderna. Man kan säga att den förste ärade talarens inlägg i denna debatt kanske var en sådan allmän deklARATION.

Jag tycker annars att det riktigaste är att här befatta sig mest med klämmarna innehåller. Då vill jag säga att reservation nr 2 är precis likadan som reservation nr 1. Reservanterna röstade också gemensamt när det gällde att fastställa vad utskottet skulle uttala sig för. Egentligen skulle väl saken ha kunnat skötas så, att vi kommit till samma kläm. Sedan hade man kunnat få skriva litet olika motiveringar, det hade kanske inte gjort så mycket.

Jag säger liksom min granne här närmast till vänster att under alla de år som jag har varit i riksdagen har man alltid varit mycket noga med att så snart man kunnat få reda på någon utredning som pågått i ett ärende man behandlat, har man inte velat sända en särskild skrivelse till Kungl. Maj:t, utan i stället har man velat avvakta vad den utredningen kan komma att ge. I detta speciella fall är det väl så att man sällan träffar på ett så intensivt utredningsarbete som det här är fråga om. Ibland har man sett att ett utskott nappar på de mest avlägsna utredningar som endast kan snudda litet vid det ämne det gäller och där det är mycket tveksamt huruvida de egentligen har sammanhang med ärendet. Men i detta fall har vi faktiskt fått boken »Samhället och barnfamiljerna», som avhandlar hela familjepolitikens utformning i framtiden, kartlägger och redogör för olika åtgärder som skulle kunna vidtas. Sedan har statsrådet Lindström behövt hjälp för att behandla alla de remissutlåtanden som har kommit in. Ärendet har alltså

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

varit ute på remiss. Jag vet inte hur många remissyttranden som lämnats in, men jag hörde i utskottet att det var minst 150, och jag förvänar mig därför inte alls över att det behövs några som ordnar upp detta.

Till yttermera visso har vi ju här kunnat referera direktiven för den särskilda beredning som är tillsatt. Det sätt på vilket utskottsmajoriteten läser dessa direktiv tycker jag är ganska märkligt. Jag skulle möjligen tro att orsaken därtill är att vi hade fattat ett preliminärt beslut. Vi röstade, om det skulle avsändas en skrivelse till Kungl. Maj:t eller inte, och detta skedde på ett tidigt stadium, då vi ännu inte hade de där direktiven tillgängliga. När sedan majoriteten hade fastnat för sitt underliga förslag hade den inte annat att göra än att ur direktiven försöka läsa ut det den ville. Det är nog detta som gör att det blivit en något oriktig tolkning. Det kan ju hända att det skulle vara möjligt att här få statsrådet Lindström att bestyrka att utskottet kan vara tryggt för att förslag kommer att läggas fram, och då kanske till nästa års riksdag. Om förslag inte kan läggas fram då, måste det väl bero på att inte beredarna har hunnit få fason på detta stora material och på att man inom departementet behöver ännu mera tid på sig. Då undrar jag vad man skall göra åt den saken. Dessa ting måste väl i alla fall bli färdigutredda. Därför är jag fullkomligt enig med herr Elowsson om att avsändandet av en skrivelse till Kungl. Maj:t inte bara är obegripligt och onödigt utan nästan litet löjligt, sett ur synpunkten av vanlig riksdagsutskottspraxis.

Det hade nog varit möjligt att få en gemensam reservation för oss som ansett att man inte skulle avlåta en särskild skrivelse. Vad som egentligen förhindrade detta var uttalandet i reservation nr 1 att man förväntar att just frågan om de allmänna barnbidragen skall komma att lösas på ett sådant sätt att förslag om höjning av desamma kan framläggas för 1957 års riksdag.

Jag har därmed inte sagt att inte högerpartiet kan tänka sig att vara med om

en höjning av de allmänna barnbidragen. Det är mycket möjligt att så kan bli fallet. En sak som man behöver överväga är om denna höjning skall ske över hela linjen med lika barnbidrag för alla, oavsett antalet barn eller inte. Det är en sak som man behöver överväga, men det är ju också många andra ting, som man gemensamt måste överblicka. Vi har därför inte nu i april 1956 velat binda oss för ett uttalande om vilka åtgärder som kan anses vara de lämpligaste för att förbättra barnfamiljernas förhållanden — ett beslut härom skall fattas kanske först i april 1957 eller möjligen 1958. Det förhåller sig nämligen på det sättet, att den allmänna inkomst- och förmögenhetsbeskattningen påverkar barnfamiljernas ställning i mycket stor utsträckning. Om skatten är särskilt hög, kommer det att fattas ett antal kronor, som dragits ifrån deras inkomster. Detta verkar ju hårdast på de familjer, som har stora utgifter för sina barn. Bland annat på grund därav spelar det en viss roll, hur stor den allmänna skattesänkningen kan bli.

Jag tycker inte heller att man skall bortse från följande mening, som står på sid. 8 i utskottsutlåtandet: »I sammanhanget må erinras om familjeutredningens uttalande, att Sverige vederligen är det enda land, där barnantalet — bortsett från vissa specialfall — inte har något som helst inflytande på skattens höjd». Vi menar alltså, att det torde vara klart att i någon form ta hänsyn till beskattningen av barnfamiljerna, eftersom det väl inte är sannolikt, att Sverige skulle vara den enda förståndiga nationen i världen i detta avseende. Om det i kanske 25 andra länder har ansetts vara klokast att förena stödet åt barnfamiljerna med någon form av lindring i själva beskattningen, kan vi inte nonchalera en sådan påtaglig företeelse. Därför har vi menat, att man inte bör i år binda sig så, att man inte kan tänka sig också en sådan lösning.

Sedan finns det ju, såsom har framhållits i reservationen nr 2, också andra sätt att hjälpa barnfamiljerna. Det kan ju inte undvikas, att man kanske måste

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

gå fram på flera vägar, ty olika typer av familjer kan ha olika bekymmer för sina barn. Det kan gälla barnens uppfostran och studiekostnaderna, där man kan lämna hjälp på olika sätt och där man kanske gör större nytta genom att ingripa med skattelättnader än med bara ett generellt ingripande — det enkla men dyra sättet att höja de allmänna barnbidragen lika över hela linjen och inte göra någonting annat.

Vi har tyckt, att det vore riktigast att för vår del hålla oss obundna för att till nästa år eller när statsrådet Lindström eljest är färdig att lämna fram sina förslag kunna föreslå mera differentierade åtgärder.

Det är också på det sättet, att om man satsar alltför många miljoner kronor på höjning av barnbidragen, har man därigenom kanske statsfinansiellt berövat sig möjligheten att göra ingripanden, som i övrigt skulle vara lämpliga och behövliga — man kan måhända inte balansera budgeten, om man har gjort av med för mycket pengar på en enda åtgärd.

Detta har jag sagt, herr talman, för att belysa och motivera den reservation, som är avgiven av mig och herr Hagård.

Vad herr Wahlund yttrade kanske i och för sig inte tarvar några kommentarer nu, om vi inte önskar ta upp barnfamiljernas problem mera allmänt här. Jag skall därför inte utbreda mig ytterligare, utan har velat begränsa mitt inlägg i debatten till en motivering för reservation nr 2, vilket delvis är detsamma som en motivering för både reservation nr 1 och reservation nr 2.

Innan jag slutar, skulle jag, herr talman, vilja säga, att om man känner ett behov inom de olika partierna att redan nu redovisa sin uppfattning om och inställning till barnfamiljerna, så att man sedan i valrörelsen kan lägga fram för väljarna, vad partierna har uttalat i riksdagen, är ju detta ett mycket legitimt och riktigt intresse. Det är bara den nackdelen, att det väl är svårt för partierna att i nuvarande läge, med arbetande beredning o. s. v., precisera vad man önskar göra för barnfamiljerna. In-

formationen till väljarna blir därför kanske ofullständig. Jag skulle nästan vilja säga att det under de senaste månaderna visats en sådan yra att tala om att man vill hjälpa barnfamiljerna. Jag tycker, att man inte behövde flåsa så mycket om detta. Det är bättre att noga och samvetsgrant tänka över, hur vår gemensamma kaka skall fördelas. När så skett och alla omständigheter, som inverkar på saken, är klarlagda, skall man lugnt och sansat ta ställning.

Man skulle kanske kunna tillägga en sak — jag gör det i anledning av herr Wahlunds anförande. Det finns ju många sätt här i livet att skaffa sig glädje och tillfredsställelse. Somliga människor väljer rent av att låta bli att gifta sig, och tycker det är en friare tillvaro. Då får de ofta en bättre ekonomi och kan ge sig ut och röra sig fritt i världsalltet litet hur de vill och kan spendera sina inkomster på ett sådant sätt som gör att man säger, att har man en fru så är det dubbla kostnaden och halva nöjet. Men det kan också vara andra som tycker att en fru är bra att ha och som är beredda att ta på sig den dubbla kostnaden och kanske finner att det är dubbla nöjet. Skaffar de sig sedan inte barn, har de också bättre ekonomiska möjligheter än de som skaffar sig en barnskara. De förra skaffar sig lättare en bil och ett bibliotek, reser till Italien o. s. v.

Men de som valt både en fru och att skaffa sig barn måste väl fråga sig om inte den glädjen och tillfredsställelsen också har en valör, som är högre än detta som ungarlar och gifta utan barn skaffar sig på olika sätt genom att de kan spendera pengar och skaffa sig glädje av dem. Kan man inte säga att glädjen att se sina barn växa upp och att försöka bibringa dem en god uppfostran och goda förutsättningar i livet i sig självt har ett sådant värde att man inte kan räkna bort det?

Det finns en annan sak som jag tycker man bör reagera en smula emot. Det har inte framförts här i kammaren, men det har framförts i vissa andra sammanhang. Man säger att vår befolkningsutveckling är så oroväckande nu, att vi behöver

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

satsa pengar på att bevara vår folkstam, alltså på att öka nativiteten. Då skulle man locka med barnbidrag och sådant, så att folk kan få ekonomisk reventy av att de gagnar samhället genom att sätta fler barn till världen. Den inställningen tycker jag inte är särskilt uppmuntransvärd, om och i den mån den förekommer.

Detta sista, herr talman, kan anses vara onödigt att säga på detta stadium i behandlingen av barnfamiljernas problem, men det kan väl sägas någon gång det också.

Under den debatt som har förevarit nu har jag inte blivit övertygad om att det finns någon anledning för mig att ställa något annat yrkande än om bifall till reservation 2).

Herr WAHLUND (bf) kort genmäle:

Jovisst, herr Mannerskantz, det är glädjande att ha barn! Det är ingen som sagt något annat. Men den glädjen får nog litet annan nyans när man kommer en bit upp på inkomstskalan än då det gäller den fattiga familjen. Modern ser barnet i vaggan, och visst är hon glad att ha det, men glädjen kanske grumlas en smula vid tanken på den grå framtid som hon har möjlighet att bereda den lilla.

Herr Mannerskantz ville inte diskutera problemen i stort, utan sade att det är vissa detaljproblem han här ville föra fram. Han nämnde möjligheterna att lindra studiekostnaderna. Javisst! Det har framförts förslag i den riktningen, fast med olika nyans, av högern och kommunisterna. Det kanske kan bli någon allians mellan högern och kommunisterna på den punkten, och jag skall i så fall inte tveka att vara med.

Men jag begärde egentligen ordet främst därför, att återigen detta problem dyker upp: vi kanske inte behöver ge barnbidragen och andra familjesociala åtgärder till första barnet, utan vi kan vänta till det andra eller kanske till det tredje. Ah, vad jag känner igen det där! Jag var i kontakt med den Wohlin-Myrdalska befolkningskommissionen på sek-

reterarplanet, och jag var med i den Erlanderska utredningen, och det är klart att frestelserna kom att undantaga första eller kanske också andra barnet från åtgärderna, men vi föll inte för dem.

Det är klart att det kostar pengar, om man tar med alla barn. Enbarnsfamiljerna är de flesta. Visserligen kan vi säga att det här är fråga om en i huvudsak skattemotiverad åtgärd, men man kommer inte ifrån att »kostnaden» belastar budgeten.

Men jag vill på den här punkten varna. Låt oss titta på saken principiellt. Det borde te sig som självklart att man vill stödja en *fattig* familj, även om den bara har ett barn. Vad beträffar dem som betalar skatt är det likaledes självklart, när man lägger den aspekten att skatten skall utgå efter bärighet, och att barnbidragen utgör substitut för en skattesänkning, en familj med ett barn har lägre levnadsstandard och därmed mindre skattekraft än en barnlös familj. Det är t. o. m. så att i fråga om vissa kategorier, exempelvis de yrkesverksamma hustrurna, betyder just första barnets ankomst en mycket stor påfrestning på levnadsstandarden.

Herr SUNNE (fp):

Herr talman! Det har ju, som tidigare nämnts, under denna riksdag från samtliga partier med undantag av högern motionerats om höjda barnbidrag. Den socialdemokratiska motionen var under-tecknad av mindre än, om jag minns rätt, 26 personer.

Eftersom herr Wahlund här redogjorde något för innehållet i bondeförbundets motion tar jag mig också friheten att något redogöra för innehållet i folkpartiets motion. I folkpartimotionen betonas att det är i familjen som individen får sin första sociala fostran. Det är där den blivande samhällsmedborgaren får lära sig känna, tänka och handla i ett samspel med andra människor. Om-sorgen om familjen är därför en uppgift som intet samhälle kan försumma utan oersättliga förluster. Det måste därför ankomma på samhället att föra en stöd-

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

jande, familjevänlig politik, som ökar möjligheterna för unga människor att bilda hem, lättar barnförsörjarnas ekonomiska börda och främjar tillkomsten av goda uppväxtvillkor för barnen.

Folkpartiet har också en del andra motioner vid denna riksdag, t. ex. om ungdomens målsparande för bostadsändamål. Detta är något som herr Mannerskantz var inne på nyss. Vi tror att ungdomens sparlust skulle stimuleras om den finge konkreta mål att inrikta sitt sparande på.

Familjepolitiken har enligt vår mening sin väsentligaste uppgift i att förbättra barnens uppväxtförhållanden. De vägar som man bär kan gå fram på är dels ett rimligt hänsynstagande till barnfamiljernas försörjningsbörda vid beskattningen och dels socialpolitiska stödåtgärder av kontant eller servicenatur. Vi har i motioner till denna riksdag föreslagit bl. a. höjning av förvärvsavgiften för gifta kvinnor, utvidgning av hemhjälpverksamheten och utbyggnad av småbarnsinstitutionernas verksamhet. Den frågan diskuterade vi ju tidigare här i dag då det gällde daghem och förskolor, vilka ju har mött stor uppskattning från hemmens sida. Vid förskolorna blev föregående år inte mindre än 17 000 barn avvisade, vilket var ungefär hälften av de sökande. Därför behövs det, som vi tidigare också framhållit här i dag, en ökad statlig kreditgivning eller snarast möjligt förstatligande av förskoleseminarierna för att dessa skall få möjlighet att utbilda ett större antal lärarkrafter.

Samhället bör på allt sätt underlätta och förbilliga barnens studiegång. Utvecklingen av skolmåltidsverksamheten bör gynnas och stipendiemöjligheterna utökas.

Man måste också ordna det så att principen om skatt efter förmåga kommer till sin rätt när det gäller barnfamiljerna. Familjeutredningen har ju påvisat den minskning i den ekonomiska bärkraften, som kännetecknar barnfamiljerna. Utredningen tycks betrakta barnbidragen närmast som ett socialpolitiskt instrument och inte som ett led i skattedifferentieringen. Det kan

därför inte betraktas som någon dubblering, om man vid sidan av de allmänna barnbidragen har ett skattesystem med barnavgift. Jag tror nog att man skulle kunna konstruera ett system som kan gynna barnfamiljerna. Ett sådant system finns, som herr Mannerskantz anförde, i andra länder där kontanta barnbidrag utgår.

Värdet av de 1947 beslutade allmänna barnbidragen har emellertid starkt försämrats på grund av penningvärdets fall. Vi har därför ansett det oundgängligt att en höjning av de allmänna barnbidragen sker i en nära framtid. Det är också detta vår motion går ut på. Inställningen till denna fråga måste bli beroende av de skattelättnader, som eventuellt kan komma att beredas barnfamiljerna.

Andra lagutskottet tog definitivt ställning till dessa motioner den 21 februari i år. Utskottsmajoriteten beslöt föreslå att i anledning av de förevarande motionerna i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till nästa års riksdag om en höjning av de allmänna barnbidragen.

Här har det sagts, framför allt av herr Elowsson, att motiveringen och klämman inte går ihop. Jag kan inte förstå annat än att de gör det. Här blev det visserligen en kompromiss, man sökte att komma överens, och det lyckades ju också. Det måste då bli så att vissa motionärer har måst ge efter på vissa krav som framkommit i respektive partiers motioner.

Protokollet justerades den 23 februari, och först den 2 mars tillsatte statsrådet Lindström en beredning som skulle ha till uppgift att genomgå de familjepolitiska problemen. Beredningen skulle enligt direktiven bedrivas med skyndsamt, och resultaten skulle redovisas i sådan tid att förslag på familjepolitikens område skulle kunna föreläggas 1957 års riksdag.

I utskottsmajoritetens motivering heter det:

»Av direktiven framgår, att beredningen icke har att gradera olika åtgärder och att den ej skall upptaga

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

problem på skattepolitikens område. Beredningens uppgifter är alltså, ehuru kvantitativt omfattande, i sak synnerligen begränsade. Det ankommer således icke på beredningen att exempelvis föreslå en höjning av de allmänna barnbidragen; dessa har för övrigt över huvud taget icke särskilt omnämnts i beredningens direktiv. Ehuru beredningen visserligen må kunna framlägga resultaten av sitt arbete i etapper har icke i direktiven antytts, att de allmänna barnbidragen skulle komma att förtursbehandlas. Tillsättandet av beredningen kan uppenbarligen icke föranleda någon slutsats om huruvida man inom departementet avser att framkomma med något förslag till höjning av de allmänna barnbidragen.»

I årets statsverksproposition uttalar, såsom redan tidigare påpekats, föredraganden, statsrådet Ulla Lindström, att i fråga om de allmänna barnbidragens belopp f. n. icke föreligger förutsättningar för ett ställningstagande. Utskottet säger sig kunna »dela denna uppfattning endast så till vida, att man icke torde böra utan närmare utredning fastställa, med vilket belopp de allmänna barnbidragen bör höjas. Såsom utskottet redan uttalat, anser utskottet det emellertid ofrånkomligt att en höjning kommer till stånd redan under år 1957. Storleken av denna höjning röner givetvis inflytande av vilka familjepolitiska åtgärder i övrigt som genomföres.»

I både bondeförbundets och folkpartiets motioner yrkas nu att en särskild utredning skall verkställas. Vi har emellertid för vår del inte hållit på detta krav, för att få en överenskommelse till stånd. I kompromissen ingår att utskottet begränsar sig till att nu föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1957 års riksdag om en höjning av de allmänna barnbidragen. Detta är alltså den överenskommelse som majoriteten kommit fram till. Tillsättandet av beredningen med dess vaga direktiv har självfallet inte kunnat förmå utskottsmajoriteten att ändra mening.

Jag tycker att det föreligger en ganska väsentlig skillnad mellan de båda reser-

vationerna. Den kanske viktigaste meningen i reservation 1): »Utskottet förväntar, att frågan om de allmänna barnbidragen härvid kommer att lösas på sådant sätt, att förslag om en höjning av desamma kan framläggas till 1957 års riksdag», är helt och hållit struken i reservation 2). Man gör där alltså icke någon framställning om att höjningen av barnbidragen skall ske vid 1957 års riksdag. Herr Mannerskantz har ju också här utvecklat sina synpunkter. Jag har fått den uppfattningen trots herr Mannerskantz' försäkran i dag, att man från högerns sida inte har något större intresse för barnbidragen, åtminstone inte som en familjepolitisk stödåtgärd. I pressen såg jag häromdagen att högerns ungdomsförbund i en nyutkommen broschyr »Med sikte på 60-talet» under rubriken »En familjevänlig politik» påyrkar omedelbart stöd åt barnfamiljerna, som hårdast drabbats av dyrtiden, genom höjda allmänna barnbidrag från tredje barnet. Det är sannerligen inga stora förhoppningar man från högerns sida här inger barnfamiljerna. Absolut sett är det naturligtvis dyrare att ha två barn än ett och att ha fyra barn än tre. Men man glömmar bort att det första barnet är det mest tyngande för barnfamiljens ekonomi, ty det omöjliggör för hustrun att ha förvärvsarbete. Det är därför knappast befogat att genomföra en differentiering efter tredje barnet eller över huvud taget en differentiering efter barnantal.

Jag tycker också att detta »utskottet förväntar» i reservation 1) är ganska underdånigt sagt. När jag såg reservanternas uttalande erinrade jag mig en skildring från 1686 års riksdag som jag läste nyligen. I den skildringen berättades att prästeståndets talesman förklarade, att Kungl. Maj:ts ständer voro komna för att höra vad Hans Maj:t behagade förelägga och av kunglig mildhet befalla.

Vad sedan beträffar herr Mannerskantz' senaste yttrande, där han talade om hur ett giftermål i vissa fall kan inverka på människornas ekonomi, tycker jag nog att det något erinrar om en historia av Gahlin som jag häromdagen läste i en tidning: »Att vara gift är att

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

vara förbunden med ett kvinnligt väsen som deltar i ens glädje, fördubblar ens sorger och tredubblar ens utgifter.»

Herr talman! För att återgå till mera allvarliga ting kan jag inte finna annat än att det är lämpligast att i denna fråga följa utskottsmajoritetens förslag. Detta konstaterande innebär på intet sätt någon kritik mot statsrådet Ulla Lindström utan tvärtom ett understödande av de avsikter som hon väl, förmodar jag, har när det gäller barnbidragen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsätande kl. 19.30.

Herr **MANNERSKANTZ** (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sunne hade älskvardheten att börja sitt anförande med att konstatera, att alla partier utom högern har väckt motioner om höjning av de allmänna barnbidragen vid årets riksdag. Jag tackar herr Sunne för detta konstaterande, ty det ger mig tillfälle att tala om för kammarens ledamöter, att vi tydligen är de enda som läser tidningarna och följer med vad som händer. Här har det ju gång på gång talats om att familjeutredningen framlagt ett betänkande. Det har varit en väldig remissflod. Det har talats om att statsrådet Ulla Lindström har ett brinnande intresse för dessa frågor. Vi har faktiskt trott att det varit ett levande och uppriktigt intresse — jag hoppas statsrådet är beredd att bestyrka det. Men då är vi väl också de enda som bedömt saken riktigt.

Herr Sunne säger att högern tydligen inte har något större intresse för en höjning av de allmänna barnbidragen. Jag har inte sagt någonting därom, utan herr Sunne får göra vilken tolkning han vill. Jag vill bara konstatera en sak, nämligen att vi inte vill åtaga oss att konkurrera med folkpartiet i att plocka poäng runt hela horisonten på varenda huvudtitel, bland annat av den orsaken att vi vill lämna full ekonomisk täckning för alla

våra förslag. Då kanske man handlar med något större eftertanke än om man bara inriktar sig på vad jag här kallar att plocka poäng.

Herr talman! Tack för ordet!

Fru **CARLQVIST** (s):

Herr talman! I de motioner, som andra lagutskottet haft att behandla, har pekats på hur de allmänna barnbidragen släpat efter och barnfamiljernas läge blivit väsentligt försämrat. Samma mening framföres i 1954 års familjeutrednings betänkande, och samma mening skulle jag tro är till finnandes hos de flesta kammarens ledamöter. Att något bör göras är vi kanske också överens om och likaså att frågan inte längre går att skjuta åt sidan. Trots vetskapen om den av statsrådet Ulla Lindström den 2 mars i år tillsatta särskilda beredningen med uppgift att inom departementet biträda med handläggningen av frågor om samhällets stödåtgärder för barnfamiljerna och därmed sammanhängande spörsmål har utskottet föreslagit en skrivelse till Kungl. Maj:t. Beredningens uppgifter synes oss i sak vara ganska begränsade, och utskottet har inte kunnat finna att det i direktiven står någonting om att de allmänna barnbidragen bör ha förtursrätt.

Utskottsmajoriteten har i sin skrivning velat understryka, att den anser det önskvärt och behövt med en höjning av de allmänna barnbidragen och att förslag bör föreläggas 1957 års riksdag. Till herr Elowsson skulle jag vilja säga att det inte någonstans står i utskottets hemställan, att vi begär en utredning.

Kammarens ledamöter har ju hört de båda manliga reservanternas förlöjlighande av utskottets ställning i denna fråga, men trots detta, herr talman, ber jag med dessa få ord att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **SUNNE** (fp):

Herr talman! Till herr Mannerskantz vill jag säga med anledning av vad han sade om att plocka poäng, att om det

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

är någon som vill plocka poäng, så är det väl högern, fastän det ibland blir negativa poäng. Jag vill därvidlag erinra om debatten i förra veckan. Jag tror inte att folkpartiet vill vara med om högerns förslag, när det gäller att pruta på anslagen till säkerhetsanordningarna vid våra järnvägar eller utbyggandet av vattenfallen.

Herr BERGH, RAGNAR, (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag känner mig uppkalad av herr Sunnes referat från fredagens debatt om kommunikationsverkens kapitalbudget. Herr Sunne uttryckte sig på samma sätt som ett flertal folkpartitidningar i landet, och återgav den felaktiga tolkning av vårt yrkande som herr Pålsson i Lit tillät sig göra under debatten. Herr Sunne säger, såsom det står i ett flertal tidningar, att vi velat pruta på säkerhetsanordningar inom SJ. Man har vidare satt detta vårt förslag till prutning i samband med de järnvägsolyckor som skett på senaste tiden. Jag vill uppmana herrarna att läsa igenom utskottsutlåtandet från i fredags och själva förvissa sig om att vårt förslag gällde *signalsäkerhetsanordningar*. Ingen av olyckorna har haft med signalanordningarna att göra.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Utskottet har uttalat att en höjning av allmänna barnbidragen bör ske 1957, oavsett vilka andra familjestödjande åtgärder som kan förekomma. Beredningen uttalar en förväntan i samma riktning. Det finns en gradskillnad i uttrycksättet, men såvitt jag läst och förstått av diskussionen här i kammaren inte i den positiva inställningen till syftet med bland annat den motion, som jag och andra väckt i båda kammarna. Det är en sak som vi naturligtvis är glada för.

Jag ännu mindre än någon annan, som talat här, har någon som helst ängslan för att inte regeringen så fort den kan kommer att lägga fram förslag till en ny familjepolitisk giv, som skall ge oss

ett barnvänligare samhälle, och jag kan av den anledningen inte finna att det finns något särskilt skäl att nu ta upp ett resonemang över hela fältet och inte heller att inlåta sig på en fäktning med herr Mannerskantz, även om jag måste säga att det kunde vara ganska lockande. Auktoritativa uttalanden från högsta nivå har nämligen gjorts om att stödet till barnfamiljerna kommer att ökas. Det har också antytts att förslag skall presenteras till 1957 års riksdag.

Efter motionsavlämnandet har också en beredning tillsatts för att biträda departementet i dess arbete med de här frågorna. Man kan naturligtvis under sådana förhållanden fullt förstå reservanternas ståndpunkt att utskottsmajoriteten genom att hemställa om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om en höjning av barnbidragen slår in öppna dörrar. Vi rör oss redan med ett helt system av familjestödjande åtgärder. Den beredningen anbefallda genomgången av fakta och uppslag i utredningsmaterialet liksom remissgranskningen kan måhända ge upphov till helt nya stödformer. Man kan inte säga att beredningens arbetsuppgifter är få, och troligen är inte heller alla så lätt avverkade. Beredningen skall konkretisera och närmare motivera tänkbara åtgärder, men dessa skall enligt direktiven inte angelägenhetsgraderas. Därav följer att beredningen anbefallda kostnadsberäkningar kan komma att behöva uppgöras rörande ett flertal olika uppslag. Sak samma gäller klarläggandet av den administrativa apparatur, som kan komma att behövas, liksom de författningsbestämmelser som kan komma att bli erforderliga.

Beredningen har ålagts skyndsamhet för att förslag på det familjepolitiska området skall kunna föreläggas 1957 års riksdag, men såsom här förut sagts har ingenting nämnts om att prioritet skall ges åt barnbidragen. Utskottsmajoritetens slutsats att tillsättandet av beredningen i och för sig inte ger något avgörande stöd för att ett förslag om höjda barnbidrag kommer att framläggas år 1957, finner jag vara fullt logisk. Det

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

kan vara andra ting som man av olika skäl vill skjuta i förgrunden. Omfattningen av beredningens arbete kan bli större än som förutsatts. Departementet kan i väntan på att få en önskad överblick av alltihop tänkas inte vilja bryta ut just barnbidragen, om inte riksdagen ger sin önskan därom till känna. Utskottsmajoriteten har föreslagit att riksdagen skall göra det, och det är en linje som jag med glädje ansluter mig till. Formbundenheten i detta hus är väl många gånger ett ankare som är bra att ha, men att rucka på den en aning när det gäller en sak, som inte kan skada och som alla är med på, kan man väl ändå göra utan att man, som kineserna säger, behöva tappa sitt ansikte.

Jag ber att få yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Andra lagutskottet framhåller i sitt utlåtande här att barnbidragens realvärde har minskat, att de uppenbart inte längre ger barnfamiljerna det stöd, som avsågs när reformen genomfördes, och att barnfamiljernas läge därmed har försämrats. Det är en riktig beskrivning som ingen kan ha något att invända mot. Inte heller slutsatsen, att barnbidragen behöver höjas, har det rests några invändningar mot här i riksdagen, i varje fall inte som jag har hört. Men bakom denna insikt om barnfamiljernas ekonomiska situation och de slutsatser man vill dra därav ligger en ganska färsk opinionsbildning.

1954 års familjeutredning presenterade som bekant sitt betänkande i september i fjol. Det gick omedelbart ut på remiss. Därunder blev det läst och diskuterat i organisationer och kommunala samfälligheter av alla slag — stora städer och små landskommuner — och naturligtvis diskuterades det också i tidningspressen. Först den 15 januari i år började dock de första remissyttrandena inkomma med synpunkter, som visade var den upplysta opinionen verkligen befann sig i barnbidragsfrågan. En månad senare — omkring den 15

februari — var tendensen fullt tydlig. Remissvaren över familjeutredningens betänkande — inalles cirka 240 — var så gott som samstämmiga för en höjning av de allmänna barnbidragen i någon form med endast några enstaka röster mot. Ståndpunktstagandena hade skett så att säga i princip och i allmänhet inte med tanke på, om praktiska och ekonomiska möjligheter förelåg eller inte att höja barnbidragen inom den närmaste framtiden. Att samhällsekonomin inte tillåter att man på en gång förbättrar hela raden av de åtgärder, som ingår i vår familjepolitikens brokiga mönster, har flertalet remissinstanser varit nog verklighetssinnade att inse, och de har därför graderat de olika tingen såsom de funnit dem angelägna, angelägnare eller angelägnast. Barnbidragen, den till storleksordningen största av stödåtgärderna, har därvid stått i centrum. De har också i stor utsträckning sammanlänkats med skattefrågan.

Detta har skett dels på samma sätt som andra lagutskottet här gjort i sin skrivning, där det heter att barnbidragen är en form av justering av skattestrycket efter skattebetalarnas bärkraft. Höjning av barnbidragen eller återinförande av barnavdrag vid beskattningen framstår då som två alternativ att välja mellan, ett val som åtskilliga remissinstanser har övervägt, ehuru flertalet har avvisat en återgång till de gamla barnavdragen. Höjda barnbidrag och skattelättnader efter barnförsörjningsbördor placerar remissopinionen så att säga i var sin ände av den samhällsekonomiska gungbrädan: ökar man vikten på den ena sidan, så förlorar den andra beröringen med marken och verkligheten. Dels sammanställs barnbidragen med skatterna även ur den rent statsfinanssiella synpunkten om vi har råd att höja barnbidragen eller ej och hur mycket. Remissinstanserna över familjeutredningens betänkande har naturligtvis inte kunnat uttala några egna meningar om detta sista. De har ju inte haft tillgång till det material, varpå en finansminister får bygga sina prognoser.

En barnbidragshöjnings beroende av

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

och sammanhang med skattestrycket har däremot belysts direkt i en annan parallell remissbehandling, den nämligen av statsskatterevisionsen betänkande. LO:s, TCO:s och KF:s m. fl. synpunkter på den föreslagna skattesänkningen som en åtgärd, vilken kanske inte borde ha getts förtur framför en barnbidragshöjning, förstärkte intrycket av att en förskjutning i opinionen ägt rum. Men detta opinionens utslag blev alltså inte tydligt förrän i februari månad detta år. Innehållet i regeringens finansplan och i statsverkspropositionen i övrigt bestäms emellertid som bekant redan under höstens budgetarbete. Vid jultiden, när den sista handläggningen sker av de huvudtitlar, som utskottet yttrar sig om nu på värkanten — som i dag — måste regeringen tyvärr konstatera att om dess löfte om ett skattesänkingsförslag till 1956 års riksdag skulle kunna hållas, samtidigt som man måste hålla en bestämd front mot inflationsfaran genom en sträng sparsamhet och genom en viss överbalansering av budgeten, så fanns det inget ekonomiskt utrymme för en höjning av barnbidragen under 1956. Detta konstaterades då i statsverkspropositionen, där jag framhöll, att beträffande de allmänna barnbidragens belopp inte för närvarande förelåg förutsättningar för ett ställningstagande. Andra lagutskottet har förstått detta och instämt däri, samtidigt som utskottsmajoriteten i stället gör en beställning om förslag i ämnet till 1957 års riksdag, sedan närmare utredning skett beträffande höjningsbeloppet.

Att räkna ut vad det kostar att höja barnbidragen med olika procentsatser — generellt och lika för alla barn eller differentierat efter barnantalet i familjerna — är en mycket enkel sak. Det finns redan i familjeutredningens betänkande en tabell, som redovisar de olika utgiftssummorna vid olika alternativ. Däremot är de administrativa komplikationerna, om man till äventyrs skulle differentiera barnbidragen efter familjernas barnantal, i behov av närmare utredning liksom även de tekniska, administrativa och ekonomiska verk-

ningarna av de många andra familjepolitiska åtgärder, där uträkningarna är svårare att göra, därför att de är förbundna med inkomstprövning, inkomststreck eller den olika förekomsten av samhällsinstitutioner såsom daghem, hemvårdarinnor, skolmåltider och dylikt. Det är också med dessa ting, som det för närvarande arbetas inom den tjänstemannaberedning, som tillsattes den 2 mars. På beredningen ankommer det inte — såsom lagutskottet riktigt påpekat — att komma med förslag om höjning av de allmänna barnbidragen. Inte heller anger direktiven för beredningen, att de allmänna barnbidragen skall komma att behandlas i förtur. Anledningen har jag redan antytt här: barnbidragshöjningens belopp måste bestämmas i sammanhang med den allmänna budgetuppläggnings för det budgetår, som börjar den 1 juli 1957, och det måste till storleken bli beroende av de inkomstberäkningar, konjunkturbedömningar och konkurrerande anslagsbehov, som hör allt budgetarbete till. Det är bedömningar, som bara regeringen kan göra själv och som riksdagen sedan kan godtaga eller korrigera efter sitt omdöme. Men det är inte ägnat att vara ett tjänstemannaarbete eller ett kommittéuppdrag. Sin avsikt att höja barnbidragen fr. o. m. den 1 juli 1957 — alltså utan att nu kunna bestämma beloppet — har regeringen som bekant redan givit till känna. Redan den 26 februari uttalade sig finansministern och jag tillsammans i pressen om denna regeringens avsikt och meddelade, att förslag om barnbidragens höjning kunde väntas till 1957 års riksdag. Detta var sedan remissbehandlingen av familjeutredningens och statsskatterevisionsens respektive betänkanden stärkt regeringens förhoppningar på att få en förankring i den bredare folkopinionen av ett blivande förslag om höjda barnbidrag.

Har då verkligen regeringen behövt övertyga sig om folkmeningen härvidlag, finns det de som undrar. Ja, säkert. Tidningsopinionen är en sak, allmänhetens föreställningar om vad som är behövt och rättvist en annan. Även vad

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

riksdagsopinionen beträffar måste man säga, att den inte varit entydig förut. Alltsedan 1954 års val, då oppositionens krav på skattesänkningar snarast möjligt kom att bli det centrala i valdebatten, har skattesänkningar varit huvudtemat för de principdebatter vi haft här i riksdagen. Kraven på skattesänkningar upprepades både vid höstens remissdebatt i fjol och vid vårriksdagens remissdebatt i januari. Vid det senare tillfället var det första gången på många år, som barnfamiljernas problem togs upp jämsides inför detta forum, och sammanlagt ett 20-tal talare i båda kamrarna uttalade sina sympatier för ökat stöd åt barnfamiljerna. Men oppositionsledarna var tämligen fåordiga i denna punkt; de talade alltså mest om skattelättnader. Högern lät förstå, att den önskar ett ökat stöd till barnfamiljerna över en skattelättnad med höjda ortsavdrag för barnfamiljer, måhända med en höjning av barnbidragen från och med tredje barnet i flerbarnsfamiljer. Partiets senaste förslag till skattesänkning har en sådan volym, att jag har svårt att se att vid dess sida skall kunna klämmas in någon marginal för barnbidragshöjning i år eller nästa år. Även folkpartiet har nu velat öka på den av regeringen föreslagna skattesänkningen och genom förslaget att göra folkpensionshöjningen retroaktivt visat upp att något utrymme för höjda barnbidrag i år har det inte räknat med. Folkpartiet har nöjt sig med att lägga fram en motion om utredning i barnbidragsfrågan med sikte på ett kommande år. Vidare har vi regeringspartiernas intresse för barnfamiljerna, demonstrerat i motioner med begäran om förslag i barnbidragsfrågan till 1957 års riksdag, en begäran som regeringen är fullt inställd på att effektuera och kommer att effektuera, nota bene om svenska folket efter höstens val har samma regering och om inte någon konjunkturpolitisk force majeure uppstår.

Med hänsyn till det här sagda är en riksdagskrivelse till Kungl. Maj:t såsom andra lagutskottets majoritet förordar knappast behövlig. I Kungl. Maj:ts intresse för denna sak finns täckning för

den Elowssonska reservationens skrivning, att utskottet »förväntar» förslag till nästa års riksdag. Å andra sidan kan ju majoritetsskrivningen bli ett kraftigt uttryck för riksdagens vilja att stödja barnfamiljerna med en höjning av barnbidragen och kan kanske vara en nyttig erinran härom nästa år, om riksdagen efter höstens val skulle komma att få en delvis ny sammansättning. Vilken ståndpunkt kammaren än behagar intaga — till förmån för utskottsmajoriteten eller den Elowssonska reservationen — kommer jag att tolka ståndpunkten så, att riksdagen har ett positivt intresse för att det snart nog bör bli en standardlyftning för barnfamiljerna.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Bara några ord!

I andra lagutskottets skrivning förekommer en sats, som väckt ett visst genljud här i debatten. Utskottet skriver, att Sverige vederligen är det enda land, där barnantalet inte har något inflytande på skattens höjd. Ett sådant uttalande kan vara formellt riktigt, men de flesta av oss vet — kanske även andra lagutskottets majoritet — att det reellt är fullständigt oriktigt. År 1947 infördes i stället för statliga barnavdrag ett system med barnbidrag, som för flertalet fall kom att per barn täcka vad vederbörande eljest hade i skattelättnad, till och med litet mer. Man ersatte alltså ett skattemässigt bestämt barnavdrag med någonting som motsvarade detta och kallade det barnbidrag. Vi måste därför bedöma vår skattelagstiftning med hänsyn till vad som skedde år 1947, alltså skatten minus barnbidraget. Vad hände sedermera år 1950? På förslag av ortsavdragskommittén och sedermera regeringen beslöt riksdagen, att de kommunala barnavdragen skulle ersättas med ett höjt barnbidrag. Förut utgick 260 kronor för varje barn. Det blev nu i stället 290 kronor, och de 30 kronorna motsvarade genomsnittligt vad de gamla kommunala avdragen betydde. Formellt kan man därför säga att barnantalet inte spelar någon som helst roll vid vår skatteberäk-

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

ning, men i alla resonemang, som förts i riksdagen under de sista tio åren i denna fråga, har man sagt precis motsatsen, vilket andra lagutskottet tydligen fullständigt glömt bort.

Vad som gjorde att man lämnade barnavdragslinjen och gick över på barnbidragslinjen var dessutom det förhållandet, att ju större inkomster man hade, desto större lättnad fick man i skatten genom barnavdraget. Om man nu skulle återinföra barnavdrag, skulle det med den skatteskala, som regeringen har föreslagit och som med all sannolikhet blir riksdagens beslut, betyda att det i skikt upp till 14 000 kronors inkomst, om barnavdraget är 1 000 kronor, skulle bli en skattelättnad på 110 kronor. Vid en inkomst på 50 000 kronor skulle skattelättnaden bli 430 kronor, och den skulle sedan kunna stiga upp till 650 kronor. Man skulle alltså åt de minsta inkomsttagarna ge det minsta bidraget, och ju större inkomsten är, desto större skulle bidraget bli. Orättvisan i detta system gjorde att man lämnade barnavdragslinjen och gick över på barnbidragslinjen.

Det är även en annan passus i utskottets utlåtande, som har gjort mig mycket betänksam, alltså inte bara den jag förut berörde, som är historiskt oriktig, ehuru den formellt kan ha ett visst fog för sig. Jag syftar på uttalandet i utskottsutlåtandet, att i den mån barnavdrag införes i beskattningen påverkar detta självfallet också frågan om barnbidragens höjning. Ja, mina socialdemokratiska vänner i utskottet, de två eller tre damerna, och mina vänner inom bondeförbundet har kanske måst ta denna skrivning för att något litet smeka folkpartiet om kinderna, ty folkpartiet har ju i sin motion tydligen sagt ifrån, att det visserligen vill ha systemet med barnbidrag, men samtidigt också barnavdrag. Jag vet inte från vilket håll kurtisen kom, men i alla fall föll damerna och gick med på denna lilla sak!

Nå, de bäge av mig nu berörda omständigheterna gör, herr talman, att jag för min del inte kan stödja utskottets utlåtande. Och efter statsrådet Lindströms yttrande nyss är det väl ingen

som över huvud taget tror annat än att vi — såvida inte en fullständig ekonomisk katastrof drabbar landet — får höjda barnbidrag nästa år.

Såsom gammal språkman får jag kanske också tillåta mig att ställa uttrycken i de olika yrkandena till kammarens beskådande. Utskottets majoritet föreslår riksdagen att »anhålla» om förslag — man väntade sig nästan: »i underdånighet» — medan den första reservationen »förväntar» att Kungl. Maj:t lägger förslaget på riksdagens bord. Rent språkligt tycker jag att det starkaste av uttrycken är, att vi *förväntar* att få förslaget nästa år.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till herr Elowssons reservation.

Herr SUNNE (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sjädhals yttrande gav intrycket, att det var ett uttalande av andra lagutskottet han läste upp. Detta är alldeles felaktigt — det rör sig om ett citat från familjeutredningen. Andra lagutskottet har inte skrivit detta, och därför kan vi ju inte ta åt oss anmärkningen.

Herr Sjädhals talade också om någon »smekning» av folkpartiet. Det är nog en fullständig feltolkning av herr Sjädhals — jag har verkligen inte kunnat märka någonting sådant i utskottet.

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! Jag tycker att vi inom alla partier har anledning att hälsa med tillfredsställelse, att denna debatt nu har kommit till stånd här i kammaren. Den visar, att under årens lopp en ny situation har mognat fram på detta område. Från alla sidor erkännes för närvarande, att disproportionen mellan barnfamiljernas och andra kategoriers ställning i samhället har blivit för stor; den har ju sina givna orsaker, särskilt i penningvärdeförändringen.

Det föreligger utan tvivel en viss risk för att det skall uppstå en spänning mellan de äldsta åldersgrupperna i samhället — de tillhör ju den tärande delen,

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

som det brukar heta — och de ålders-kategorier, som statistiskt kallas närande och som bl. a. även har att svara för kostnaderna för de äldres försörjning. Alla, som har sysslat med befolknings-politik, känner igen detta resonemang. Det har uttalats farhågor för att i fram-tidens samhällen — som eventuellt kom-mer att starkare än dagens vara präglade av fenomenet att de äldre åldersklasser-na ökar och de yngre minskar — den-na spänning skall bli allt starkare och slutligen leda till en nästan olidlig at-mosfär. Jag vill inte uttala mig om vär-det av sådana spådomar, men de åter-speglar väl ändå ett känsloläge, som har något att säga även på det realistiska planet. Därför måste vi alla vara intres-serade av överväganden av det slag vi här i debatten står inför.

Vad kontroversen här gäller är jag in-te riktigt på det klara med. Man före-brår det parti, jag har äran tillhöra, att vi inte strikt har uttalat oss för en höj-ning av barnbidragen. Herr Manner-skantz har redan påpekat, att vi tills vi-dare lämnar den saken förtroendefullt i Kungl. Maj:ts händer — och det vill i den föreliggande situationen förefalla, som om detta vore en ganska trygg till-lykt.

Statsrådet Lindström betygade i sitt inlägg, att hon fann, att invändningar mot höjning av barnbidragen icke rests från något håll. Jag tror, att detta är en riktig karakteristik, tills vi sett försla-get. Regeringen har, sade statsrådet Lindström också, förklarat sig villig att höja barnbidraget, men icke bundit sig för beloppet. Detta är nog en mycket klok inställning från regeringens sida. Tills vidare får vi ju nöja oss med att vänta på regeringsinitiativet. Vad som emeller-tid sagts i reservation 2 är, att det skulle kunna tänkas, att man i samband med korrigeringar av barnbidraget inför and-ra arrangemang, där bl. a. övervägan-dena beträffande användandet av barn-avdraget såsom en regulator i detta sam-manhang kunde ha en viss betydelse. I några av de föreliggande motionerna föreslås exempelvis, att man skulle höja det nuvarande barnbidraget till att mot-

svara dagens realvärde, alltså en höjning upp till 65 procent. Detta skulle inte till varje pris behöva ske på det sättet, att man bara höjer det kontanta barn-bidragsbeloppet, utan man skulle också kunna tänka sig att den eventuella dif-ferensen täcktes genom ett för alla lika tillägg, som skulle fylla i upp till de 65 procenten men i form av rätt till av-drag vid deklarationen. Det är ju en av de möjligheter, som här föreligger.

Sedan tror jag, att det inte finns någon anledning att här vara alltför självsäker när det gäller att plötsligt ta ställning till vad som kan vara det riktiga och för barnfamiljerna i varje läge bästa, ty dikussionen pågår alltjämt. Även per-soner, som tillhör — för att citera vad fru Wallentheim nyss sade — den »högsta nivån», har visat sig vara ganska osäkra, när det gäller att bestämma vilka vägar som skall väljas.

Jag erinrade mig, när jag hörde de kärleksförklaringar, som i detta sam-manhang nyss avgavs, ett referat av ett föredrag som för 14 dagar sedan hölls av förre statssekreteraren i socialdepar-tementet, nuvarande landshövdingen i Göteborg, Per Nyström inför soc. dem. studentklubben i Göteborg. Han förklarade, att han för sin del inte var an-hängare av en utvidgning av statsbi-dragssystemet. Han sade, att hela detta resonemang avtecknade sig mot en helt annan tidshorisont — han menade 30-talet — och inte hade någonting med dagens samhällstyp att göra. Vad han menade med detta resonemang, vet jag inte, men det innebär i varje fall inte, att han ställde sig på barnbidragslinjen och ansåg, att en höjning av bidraget var det allena saliggörande medlet härvid-lag. Han sade vidare, att dagens sam-hällstyp i stället krävde, att man lättade barnuppfostringsbördan för barnfamil-jerna. Det ligger måhända mycket ock-så i det resonemanget, fastän det före-faller mig, som som det dock vore att helt bygga på ett delproblem. Som jag, av förklarliga skäl, inte hade nöjet att själv höra vad herr Nyström i det sam-manget sade, kan jag emellertid bara göra denna antydning om i vilken rikt-

Ang. höjning av de allmänna barnbidragen

ning hans tankar gick. Självfallet utan något sammanhang med denna episod anvisas en liknande möjlighet att hjälpa barnfamiljerna i reservationen nr 2. Jag kan, som sagt, inte finna att den i de här sammanhangen på något mer väsentligt sätt skiljer sig från *avsikterna* och den *goda viljan* hos andra meningsriktningar att hjälpa barnfamiljerna. Det är ju ändå därpå, herr talman, som det till syvende og sist kommer an.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats 1:o) att vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Elowsson, Nils*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Mannerskantz*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av honom och herr Hagård vid utlåtandet anförda reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med överbäggande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med överbäggande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Nils Elowssons yrkande.

Herr *Mannerskantz* äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontrapositionen i huvudvoteringen angående andra lagutskottets utlåtande nr 20 antager bifall till herr Nils Elowssons yrkande i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Mannerskantz* yrkande i frågan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat. Enär därvid befanns, att omröstningsapparaten visade felaktigt resultat, företogs ny votering medelst nämnda apparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 60;

Nej — 60.

Därjämte hade 14 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Enär alltså de avgivna rösterna befunnits lika delade, nedlade herr talmannen i kammarens därtill avsedda rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika till storlek och utseende, tryckta och omärklata samt var för sig slutna och hoprullade, varefter på anmodan av herr talmannen herr *Thun* ur rösturnan upptog den ena av röstsedlarna, och befanns denna vara nej-sedeln.

Kammaren hade således fattat beslut i enlighet med nej-propositionen.

I följd härav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herrar *Mannerskantz* och Hagård vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition änyo uppläst, verkställdes omröstningen

Förordningsförslag om kontroll å ädelmetallarbeten

genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Förordningsförslag om kontroll å ädelmetallarbeten

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om kontroll å ädelmetallarbeten.

Genom en den 9 december 1955 dagtecknad proposition, nr 7/1956, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t anhållit om riksdagens yttrande över vid propositionen fogat förslag till förordning om kontroll å ädelmetallarbeten.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet under återopande av det däri anförda hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande proposition, nr 7, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet i utlåtandet anför.

I motiveringen hade utskottet bland annat uttalat, att utskottet icke ville motsätta sig en i propositionen föreslagna jämkning av den lägsta tillåtna finhalten för guldarbete och minimihalten för 18 karats guld från 760 till 750 tusendelar.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Huss*, *Mannerskantz* och *Hagård* ansett, att utskottets motivering bort i vissa delar hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits. I det av reservanterna föreslagna yttrandet hade bland annat uttalats, att utskottet ansåge, att några bärande skäl för en ändring av den hävdvunna haltbestämelsen icke föreläge, och därför förordade, att denna bestämmelse skulle bibehållas oförändrad.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Denna fråga är kanske inte lika omfattande som den föregående, men på det område det här gäller kommer det i alla fall att ha en viss betydelse hur kammaren i dag ställer sig. Saken rör ett förslag till förordning som Kungl. Maj:t har överlämnat till riksdagen

för yttrande. Det är sålunda ingen lag som beslutas av riksdagen. Men jag förmodar, att Kungl. Maj:t kommer att rätta sig efter riksdagens ställningstagande.

Det rör en ny förordning om kontroll å ädelmetallarbeten vilken innebär modernisering och precisering av en äldre förordning i ämnet. Det är också många lämpliga ändringar som nu föreslås. I femte paragrafen och i en följdparagraf till denna föreslås emellertid, att 18 karat guld, som förut skulle hålla en finhalt av 760/1000 rent eller »fint» guld, nu skall få sin finhalt sänkt till 750/1000. Det kan ju tyckas vara en ganska liten ändring, en ändring som saknar betydelse. Vi är emellertid några reservanter, som anlagt följande syn på saken.

Det gäller här en bestämmelse, som har upprätthållits här i vårt land till skillnad från de flesta andra länder ända sedan 1752. Vi har då menat, att skall man göra en ändring på en sådan gammal och vördnadsvärd sak som hela vår guldhandel har varit inriktad på i alla tider så att säga, skall det vara mycket starka skäl för att ändra det. Vi vill alltså vända på saken och inte säga, som utskottet och Kungl. Maj:t att detta bör ändras, därför att det inte finns några skäl som talar för att ha bestämmelserna kvar. Vi tycker, att när det gäller en sådan här gammal, nästan vördnadsvärd bestämmelse, är det riktigare att säga att det skall föreligga mycket starka skäl för att man skall ändra den, då den har ägt bestånd i mer än 200 år. Detta är det ena skälet till att vi har velat behålla denna finhetsgrad för gullet. Frågan har ju också en historisk uppkomst som finns relaterad både i utskottsutlåtandet och i reservationen. Det skulle egentligen vara 18 karat och 4 grain, d. v. s. 763,9 tusendelar. Men man har av rent praktiska skäl tillämpat regeln om 760 tusendelar.

Det finns också en annan orsak. En ändring kommer otvivelaktigt att påverka handeln med guldsmedsvaror här i landet. Utlandet har som jag nyss nämnt — i allmänhet för 18 karats guld

Förordningsförslag om kontroll å ädelmetallarbeten

en halt av 750 tusendelar, och det är därför svårare att tillverka varor med 760 tusendelar i utlandet. Det är alltså besvärligare att importera färdiga guldarbeten hit till landet. Om man så önskar måste man i utlandet se till att de tillverkas med 760 tusendelars finhetsgrad.

Vidare är att märka att vi här i landet har en guldransonering som inte har sin motsvarighet överallt. Därför skulle våra guldsmedsverkstäder få ett särskilt besvär att driva sin hantering. Man kan befara att bara på grund av denna ändring i finhetsgraden det skall bli svårt att uppehålla arbetet inom vår guldsmedsindustri.

I varje fall får man kanske säga, att så länge vi har en guldransonering, är det oförsiktigt att utsätta yrket för risken av arbetslöshet. Vi tycker därför också att det är oriktigt att man på sådan här grund skall blottlägga vår inhemska näring för en kanske ganska förödande konkurrens, varvid det inte är säkert att det alltid blir kvalitativt högststående varor som importeras och säljs här, vilket vår guldsmedsindustri väl i allmänhet har kunnat prestera.

Detta är huvudskälen till att vi har velat bibehålla den guldhalt som har förekommit under så lång tid.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr HUSS (fp):

Herr talman! Att jag i likhet med herrar Mannerskantz och Hagård har reserverat mig i ett par punkter beträffande utskottets motivering och förslag, nämligen i fråga om finhalten av guld i guldarbeten, har flera orsaker, av vilka herr Mannerskantz redan har berört några.

Man säger att en sänkning av finhalten från 760 till 750 tusendelar, d. v. s. med en procent, inte kan ha någon nämnvärd betydelse i kvalitetshänseende. För att göra en jämförelse med ett annat, kanske inte fullt jämförligt område, vill jag framhålla att enligt våra nuvarande bestämmelser får smör inte

innehålla mindre än 82 procent fett. Jag är övertygad om att det skulle komma att resas högljudda och för övrigt fullt berättigade invändningar om man sänkte denna fetthaltsgräns med en procent. Att det här rör sig om en kvalitetsför-sämring är alltså uppenbart, och den torde i sin tur medföra en mindre lämplig stegring av priset på de guldvaror som har tillverkats, innan denna sänkning kommer till stånd.

Men om man nu sör om en följd av önskemål om liberalisering av handeln på detta område, vilket i och för sig är en riktig princip, sänker finhalten från 760 till 750 tusendelar i guldvaror av 18 karat, så vore det väl konsekvent att också liberalisera handeln med silvervaror, men här vill man inte sänka finhalten, så att det blir möjligt för Finland, Danmark, Västtyskland, Schweiz, Österrike och Frankrike att konkurrera på den svenska silvermarknaden.

Detta är ju så mycket egendomligare, som vi har guldransonering men inte silverransonering här i landet. Guldbranschen har alltså inte någon möjlighet att genom en rationaliserad och kvantitativt utbyggd tillverkning av guldvaror kompensera den våldsamt ökade konkurrens på guldvarumarknaden, som vi hädanefter måste räkna med.

Därmed är jag inne på ett annat område, nämligen frågan om denna reforms inverkan på den svenska guldsmedsbranschens sysselsättning. Det är en fråga som herr Mannerskantz redan har berört. Svenska metallindustriarbetarförbundet har avstyrkt ändringen, men dess yttrande redovisas inte. Där- emot redovisas arbetsgivarförbundens yttranden, och av dessa framgår enstämigt, att företagna undersökningar inom guldsmedskåren visar, att man väntar en avsevärd arbetslöshet, inte bara för företagarnas del, utan också för arbetarna i branschen.

Denna fråga har emellertid märkligt nog inte tagits upp till diskussion av departementschefen. Han berör den endast på det sättet, att han säger: »Frågan i vilken mån den svenska guldsmedsna- ringen kan vara i behov av skydd mot

Förordningsförslag om kontroll å ädelmetallarbeten

utländsk konkurrens torde sålunda få prövas på samma sätt som sker beträffande andra varor, alltså i samband med tullskyddets avvägning.» Detta yttrande kan väl inte tolkas på annat sätt än att statsrådet lovar att öka tullskyddet för guldvaror. Men — och jag riktar frågan direkt till herr statsrådet — förhåller det sig inte i stället så, att kommittén kommer att föreslå en minskning, låt vara inte så betydande, av tullen på guldvaror? Ätminstone säger ryktet så.

Då jag utgår från att tullkommittén, om nu detta rykte är sant, inte utför sitt arbete utan att stå i nära kontakt med finansministern, måste jag inför den förbryllande samling av argument för och emot — huvudsakligen emot — en sänkning av finhalten guld i guldvaror, som propositionen innehåller, yrka bifall till reservationen. Denna innebär ju inte något annat än att man bibehåller guldfinhalten vid 760 tusendelar.

Herr **ELOWSSON, NILS**, (s):

Herr talman! Vi har här i riksdagen alltemellanåt att syssla med små frågor, men jag undrar, om inte denna fråga är den minsta som vi har haft att ta itu med på mången god dag. Det gäller 10 tusendelar i fråga om finhalten på 18 karats guld. Det är säkert en sak, som kommer att gå den köpande allmänheten fullkomligt spårlöst förbi. Det är väl inte många köpare av vare sig guldringar eller annat som har funderat över hur stor guldhalten är, och det kommer man förmodligen inte att göra i fortsättningen heller. Det är alltså enligt min mening att göra aldeles för mycket väsen av denna sak, när man reserverar sig och talar så som reservanterna här har gjort. Jag tycker faktiskt inte att saken är värd att spilla så många ord på.

När man säger, att det är en tradition att det skall vara just 760 tusendelar i vårt land, medan det är bara 750 tusendelar i andra länder, frågar man sig, om det verkligen finns någon anledning att hålla på en sådan tradition. Jag föreställer mig, att man lika gärna kan

förorda en sänkning och som motiv anföra, att det är angeläget att det finns en enhetlig internationell regel, så långt det är möjligt att åstadkomma en sådan, så att guldvarorna har samma halt i vilket land man än köper dem. Då blir det betydligt lättare för den köpande allmänheten att finna sig till rätta, om den vill skaffa sig guldvärden. Ett sådant resonemang tycker jag väger lika tungt som talet om traditionen.

Sedan säger man, att det skulle uppstå svårigheter för guldhandeln. Det är möjligt — det vet vi ingenting om — men det finns ju redan nu ett tullskydd. Om det skulle vara så, att det behövs ett skydd för en viss vara, i detta fall guldet, bör — såsom departementschefen uttalar — detta skydd ges på samma sätt som för alla andra varor. Det finns ingen anledning att genom en kvalitetshöjning eller kvalitets-sänkning öka eller minska konkurrensmöjligheterna, utan de olika varorna bör väl behandlas enhetligt. Utskottet har funnit detta resonemang så rimligt, att utskottet inte ansett det vara någon anledning att frångå departementschefens förslag. Man bör i detta sammanhang också tänka litet grand på konsumenterna, på det sättet att man gör det möjligt för dem att köpa under gynnsammare betingelser än de skulle kunna göra under andra förhållanden.

Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **MANNERSKANTZ** (h):

Herr talman! Jag vill bara vända mig mot herr Elowssons uttalande, att frågan är så liten, att man därför inte behöver ägna sig så mycket åt den. Frågans litenhet är inte så utpräglad för dem som har sitt levebröd i denna bransch, företagare såväl som anställda. För dem är det en mycket stor fråga. Jag vill bara stryka under, att ändringen kan ha den verkan, att de kommer att berövas sitt levebröd eller att det blir en betydande minskning av sysselsättningsgraden. Därför bör vi inte vidtaga denna åtgärd, som även i övrigt kan vara tveksam.

Ang. utredning om svenska privatkapitalisters engagemang i andra länder

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner angående dels fördelning i vissa fall av kostnader för anordningar i korsningar av järnväg och väg, dels ock framläggande för 1957 års riksdag av förslag till lag om skyldighet för järnvägsinnehavare att upplåta mark till ny övergång m. m.; samt

nr 10, i anledning av väckta motioner om rätt att vid uppskattning av normalavkastning vid ecklesiastiskt boställe göra avdrag för kostnad för skogsarbetarbostad.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om rätt för annan personal än televerkets att företaga vissa installationer inom televerkets arbetsområde, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. utredning om svenska privatkapitalisters engagemang i andra länder

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner angående en utredning om svenska privatkapitalisters engagemang i andra länder.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 400 av herrar *Öhman* och *Norling* och II: 470 av herr *Hagberg* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en skyndsam och grundlig utredning om svenska privatkapitalisters engagemang i andra länder.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 400 och II: 470 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Herr talman! Några korta kommentarer med anledning av utskottets utlåtande! Vi har nämligen begärt en grundlig utredning om svenska privatkapitalisters engagemang i andra länder. Utskottet har avstyrkt med bl. a. den motiveringen, att en grundlig utredning skulle bli för kostsam, och därtill hänvisar utskottet till valutakontorets yttrande som bland annat går ut på att man år 1943 föreskrev deklarationskyldighet för kapitalengagemang i andra länder. Såvitt jag förstår, hyser även utskottet den meningen, att en grundlig utredning förutsätter mer än självdeklarationer — detta är ju alldeles riktigt — och avstyrker samtidigt vårt yrkande i vår motion.

Utskottet säger vidare att i motionerna icke har nämnts för vilket ändamål

Ang. utredning om svenska privatkapitalisters engagemang i andra länder

utredningen skulle verkställas, och jag ber därför att å läsa upp ett avsnitt ur vår motion, där det heter: »Dessa svenska företags engagemang i utlandet har givetvis ett allmänt intresse för Sveriges folk. När svenska kapitalister engagerar sig i andra länders ekonomiska liv drivs de helt naturligt också att intressera sig i dessa länders politik. De drivs dessutom till att använda sitt inflytande över svensk politik för att främja sina egna ekonomiska intressen i andra länder. Med kännedom om det avgörande inflytande på svensk politik, som storfinansens har, ligger det nära till hands att antaga att storkapitalister med svenskt medborgarskap och väsentliga ekonomiska intressen i utlandet lockas att använda sina möjligheter att öva inflytande över svensk politik för att främja sina egna intressen i utlandet. Att därvid även det svenska folkets intressen kan skadas är uppenbart.»

Ur det upplästa bör det inte vara svårt att dra den slutsatsen att svenska folket i sina bedömningar av utrikespolitiken även bör få med frågan om kapitalexporten i blickfältet. Det kapital, som exporteras, är ju resultatet av svenska folkets arbete, och då bör det också få säga till om var kapitalet skall investeras och framför allt säga sin mening, om det inte är nödvändigare att göra vissa kapitalinvesteringar här i landet.

Jag vill i detta sammanhang erinra om den miljard, som Grängesberg har betingat sig vid inlösen av stamaktierna i LKAB. Jag erinrar vidare om att i debatten här i riksdagen i maj månad i fjol menade man ifrån bl. a. folkparti-håll att Grängesberg nog kommer att utvidga sin gruvdrift i Afrika. Men är det nu så säkert att det ligger i svenska folkflertalets intresse att så sker? Jag vill understryka att vår motion bl. a. syftar till att låta det svenska folket få någonting att säga till om när det gäller kapitalexporten, bestämma om inte kapitalet i första hand skall investeras i det svenska näringslivet.

Det finns flera stora koncerner och bolag i detta land, som har dubbelt så många anställda i sina utländska före-

tag som i de inhemska företagen. Jag kunde här dra en rad exempel på kapitalexporten, sådan den försiggår, men jag skall på grund av den långt framskridna tiden inte dra dessa siffror och exempel. Jag kan emellertid inte underlåta att citera någonting om hur det egentligen förhåller sig med kapitalflykten från detta land och problemen i samband därmed. Jag skall citera en inom storfinansiella kretsar mycket intresserad person, nämligen Torsten Kreuger, som i en skrift som utkom 1948 bl. a. skrev följande: »... erfarenheterna i olika länder genom tiderna har lärt, att kapitalflykt aldrig går att förhindra, vilka restriktioner man än försöker sig på, och våra få verkliga kapitalister, d. v. s. de som icke är beroende av tillgångar i Sverige, har för länge sedan säkerställt sig.» Vidare skriver Kreuger: »Industrin gör dotterbolag utomlands, och vinsterna kommer givetvis att läggas där kapitalet har större skydd ... givetvis låter redarna en del av inseqingarna stanna kvar i utlandet ... industrin ordnar dotterbolag i utlandet och när tiden blir mogen flyttas produktionen över till sådana länder där skatterna icke tar bort vinsterna.» Beträffande kapitalflykten och förberedelser till kapitalflykt fortsätter Kreuger med att säga att »de flesta välskötta bolag har skaffat sig försäljningsbolag, dit vinsterna dirigeras, och de valutor som samlas där vet varken riksbanken eller regeringen om och kan aldrig komma åt.»

Här säger en inom storfinansiella kretsar mycket initierad person att riksbanken och regeringen egentligen litet vet om den kapitalflykt som har ägt rum och äger rum. Nog måste man väl säga, att det är en angelägen sak för det svenska folket, för den svenska riksdagen och regeringen att ha detta klart för sig och att skapa en sådan ordning, att man kan kontrollera och dirigera det. Bland annat är detta nödvändigt för att kunna bemästra den ekonomiska politiken. Den kapitalflykt, som här har ägt rum, har ju bl. a. skapat en rad stora svårigheter när det gäller att bemästra den ekonomiska politiken i vårt land.

Ang. utredning om svenska privatkapitalisters engagemang i andra länder

Med det anförda vill jag, herr talman, yrka bifall till föreliggande motioner.

Herr **HOLMQVIST** (s):

Herr talman! Även om jag försökte lyssna på herr Persson för att av hans anförande få ut ett slags motivering för denna utredning som han ville igångsätta, måste jag konstatera att jag fann anförandet i alltför hög grad utgöras av helt allmänna talesätt, och herr Persson kom inte fram till att konkretisera vad en sådan här utredning skulle tjäna till.

Det är alldeles klart att man kan påstå ungefär som sker i motionen, d. v. s. att man kan antaga att svenska storkapitalister »lockas att öva inflytande över svensk politik för att främja sina egna intressen i utlandet». Ja, herr Persson, man kan anta förfärligt mycket. Man kan faktiskt anta att det finns politiker och andra i landet, som utan att ha ekonomiska intressen i utlandet dock i vissa frågor uppträder, som om de i verkligheten hade sina intressen bundna utomlands.

Man bör enligt min mening inte beställa en utredning av det omfattande slag som det här gäller. Det är ju ganska väl dokumenterat från remissinstansernas sida, att man kanske inte kan komma fram till ett sådant resultat som herr Persson åsyftar. Man har ju bland annat att ta hänsyn till vissa sekretessbestämmelser som jag föreställer mig att kammaren utan vidare inte vill sätta sig över. Även i övrigt hade vi den mycket bestämda uppfattningen inom utskottet, att denna fråga icke kan lösas på det sätt som herr Persson föreställer sig, i varje fall inte utan att det skulle bli förenat med mycket stora kostnader och ansträngningar. När förslagsställarna inte kunnat närmare dokumentera, varför en dylik utredning bör ske, har utskottet stannat vid att yrka avslag på motionen.

Jag ber, herr talman, att i korthet få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Herr talman! Vad beträffar kravet på motiveringen för vår begäran vill jag en-

dast erinra om att jag ju här läst upp ett avsnitt av motionen. Vårt krav kan dessutom motiveras med att det faktiskt sker en export från landet av kapital som svenska folkets majoritet har slitit ihop men där folket inte har ett dugg att säga till om beträffande var kapitalet sedan placeras. Jag har vidare hävdad och styrkt med uttalanden från initierat håll att denna kapitalflykt till utlandet försiggår genom sådana kanaler, att riksbanken och regeringen inte kan kontrollera den. Jag är övertygad om att i varje fall socialdemokraterna här i kammaren nog är medvetna om svårigheterna att bemästra den ekonomiska politiken, när sådant som denna kapitalflykt får försiggå utan att några egentliga krafttag tas för att stävja den taktiken.

Jag vill vidare erinra om vad den engelske premiärministern Eden sade för inte så länge sedan. Vad som står på spel för England i Mellersta Östern är, yttrade Eden, våra kapitalinvesteringar i oljekällorna där. Det yttrandet visar klart vilka faror som kan uppstå vid kapitalexport av denna art.

Under alla förhållanden bör svenska folket få kännedom om hur det egentligen ligger till. Riksdagen och regeringen måste få veta det.

Till sist vill jag erinra om den diskussion vi i fjol hade här i riksdagen angående Torpshammar. Där har man byggt en ny tändsticksfabrik och investerat 5 miljoner kronor utan att en enda tändsticka tillverkats. Samtidigt investerar tändstickskoncernen stora kapital i utlandet och bygger fabriker utomlands. Det exemplet visar väl att systemet med fri kapitalexport många gånger inte är enbart till nytta för svenska folket.

Herr **HOLMQVIST** (s):

Herr talman! Det är ju ändå så, att svenska medborgare och företag i detta land på vissa punkter äger en väsentlig frihet. Det är alldeles uppenbart att svenska företag har rätt att arbeta inom den ram som är uppdragen i det

Om enhetliga bestämmelser för kommunal upphandling m. m.

svenska rättssamhället. Det ligger också mycket i vad som framhållits av Industriförbundet, nämligen att erövring av utländska avsättningsmarknader icke skulle varit möjlig utan betydande svenska investeringar i utlandet. Jag tycker därför att det inte finns anledning att i denna diskussion ge sig in på speciellt frågan om kapitalflykt ur landet. Vad herr Persson betecknar som kapitalflykt förmodar jag i många fall utgör fullt legitima åtgärder från företagsamhetens sida.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Jag vill bara helt kort erinra om att hösten 1939 emigrerade en av vårt lands största kapitalmagnater från Sverige. Samtidigt skedde ett väldigt kapitalöverförande till andra länder. Även den tidningspress, som herr Holmqvist håller sig med, har uttryckt sin förtrytelse över detta.

Jag nämner detta fall bara för att ytterligare illustrera, hur det hela ligger till.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om enhetliga bestämmelser för kommunal upphandling m. m.

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner om utredning angående enhetliga bestämmelser för kommunal anskaffning och upphandling.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 396 av herr *Weiland* m. fl. och II: 472 av herr *Carlsson* i Stockholm m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om tillsättande av

en utredning under medverkan bland annat av Svenska stadsförbundet, Landskommunernas förbund, Landstingsförbundet och företrädare för näringslivets organisationer i syfte att klarlägga, hur enhetliga och ur rättssynpunkt tillfredsställande bestämmelser för kommunal anskaffning och upphandling bäst borde åstadkommas.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 396 och II: 472 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herr *Lundström*, som dock ej antytt sin mening.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! När jag till detta utlåtande fogat en blank reservation har det närmast skett för att jag med några ord skall få kommentera utskottets utlåtande.

Den, som läser utskottsutlåtandet, får måhända den uppfattningen att motionärerna uttalat sig för en lagstiftning rörande den kommunala upphandlingen. Så är emellertid inte fallet. Motionärerna har diskuterat olika alternativ. De konstaterar, att det inte är bra som det är, och menar att en förändring bör komma till stånd genom tillskapande av vissa enhetliga riktlinjer. Men vilken väg man skall välja — lagstiftningsvägen eller någon annan väg — lämnas öppen. Man säger att en lagstiftning kan ha vissa fördelar, men man har samtidigt diskuterat också andra vägar.

Det är därför klart att avsikten med denna motion inte har varit, att staten med sin makt skall genomföra någon lagstiftning som beskär den kommunala självbestämmanderätten. Meningen har däremot varit att man skall stimulera till ett initiativ för att få en bättre tingens ordning än som för närvarande råder. Det har förutsatts att detta skulle kunna ske genom en utredning i samverkan med de kommunala förbunden. När nu de kommunala förbunden ansett sig vilja klara denna sak själva och

Om enhetliga bestämmelser för kommunal upphandling m. m.

icke tillsammans med staten, kan jag förstå att man inte har kunnat tillstyrka motionen. Men jag vill begagna tillfället att uttrycka den förhoppning, som också utskottet självt uttalar i sitt utlåtande, att någonting skall ske, att det verkligen skall bli en förändring.

Att någon förändring bör ske, tycks alla vara ense om. Vem som skall ta initiativet är däremot inte klart. Då det är olika organ som måste samordnas, hoppas jag att närmast inrikesministern har ögonen på detta problem och undersöker, om det inte går att på ett eller annat sätt stimulera Stadsförbundet, Landskommunernas förbund och Landsningsförbundet att gemensamt ta upp en utredning om enhetliga riktlinjer för den kommunala upphandlingen. Jag tror att det skulle vara av betydelse för själva saken. Det är inte heller en alldeles oväsentlig fråga för staten. Det nämndes ju exempelvis i ett av remissvaren, nämligen från handelskammaren, att under den kommunala upphandlingen på sätt och vis kan föras den upphandling som företas av kommunala byggnadsföretag, till vilka ju staten bidrar med subventioner och lån upp till 100 procent.

Det är alltså inte bara ett kommunalt utan i viss mån även ett statligt intresse, att ordning och reda råder på detta område. Det är i stort sett fallet redan nu, men åtskilliga missförhållanden finns, och det hela kan därför bli bättre.

Herr WEILAND (fp):

Herr talman! Att kommunerna under de senaste åren på grund av de växande kommunala uppgifterna blivit en allt större kund hos industri, handel och hantverk är för alla, som något sysslat med de kommunala angelägenheterna, en känd sak. Upphandlingen för olika kommunala ändamål rör sig om en så betydande del av de olika kommunala enheternas budget, att det är av stor betydelse, hur den skötes rent ekonomiskt sett. Dessutom bör det vara ställt utom all diskussion, att denna upphandling skall skötas med absolut oväld och på sådant sätt, att ingen får tillfälle att

utnyttja ovidkommande intressen till sin egen fördel på samhällets bekostnad.

I allmänhet har det väl också förhållit sig så, att någon anledning till befogade anmärkningar mot dem, som fått sig uppgifterna på hithörande område anförtrödda, icke förefunnits. Detta konstaterande, att det i allmänhet förhållit sig så, hindrar dock icke att vid ett och annat tillfälle oroande tendenser kommit till synes i vissa sammanhang och även offentligt diskuterats i pressen. Det bör särskilt ses till, att företag som vill och kan lämna anbud också får göra detta och att anbud som vid objektiv prövning visat sig förmånligast blir antaget. Regler för tillämpning av dessa principer och till skydd mot obehöriga inflytelser i sådana sammanhang, som det här är fråga om, har, såsom framhållits i motionen, för den statliga upphandlingsverksamheten fastslagits i särskild förordning.

För den kommunala upphandlingen finns inte några sådana i lag fastställda bestämmelser, och det är denna brist som motionärerna vill ha avhjälpt. I större eller mindre utsträckning förekommer det väl inom de olika kommunerna, att kommunerna själva har bestämt regler eller att det har utbildats en praxis som man har följt, men alldeles oavsett detta torde väl skäligheten i rättskravet på att alla företag i sina affärsförbindelser med de kommunala myndigheterna skall känna säkerhet för att inga obehöriga intressen skall få göra sig gällande anses obestridlig. Detta vitsordas också av utskottet, men längre vill man icke gå. Visserligen har, säger utskottet i sitt utlåtande, missförhållanden undantagsvis förekommit, men de utgör icke tillräckliga skäl för särskilda regeringsingripanden. Utskottet fortsätter dock omedelbart i detta sammanhang och yttrar: »Vissa grundläggande, enhetliga regler för kommunernas upphandling skulle dock vara önskvärda.» Hur stora missförhållandena skulle vara för att utskottet skulle vilja gå från ord till handling, får man dock inte reda på, och det kan man kanske inte heller begära. Det har som bekant under

Om enhetliga bestämmelser för kommunal upphandling m. m.

de senaste åren icke saknats både små och stora belägg för att motionärerna icke varit ute i ogjort väder.

Ett litet fall kanske jag här kan få omnämna. En sjukhusavdelning stod färdig för invigning någonstades i vårt avlånga land. Med anledning härav tog sig direktionen för sjukhuset — som icke hade haft något med vare sig byggnationen eller möbleringen att göra — en stund för att bese såväl bygghuset som inredningen. Det var särskilt en av direktionens ledamöter som intresserade sig för möbleringen, och detta berodde på att han hade anställning hos en av de största möbelfabrikerna i landet. Detta företag hade nämligen icke fått vara med om att lämna offert, ehuru det enligt hans mening borde ha varit naturligt att det också fått vara med om att tävla. När han sedan kom litet längre fram i det rum, där man uppehöll sig, och tog en stol och vände upp och ned på den, fann han att stolen var tillverkad i Danmark. Denna upptäckt gjorde honom inte vidare glad, ty det företag, där han själv var anställd, hade vid tillfället inte något överflöd på arbetsmöjligheter att erbjuda sina arbetare. I sjukhusstadgan, som gäller för av landsting och kommuner drivna sjukhus, har emellertid föreskrivits, att de för den statliga verksamheten gällande reglerna skall iakttagas vid upphandling av inventarier, matvaror och förbrukningsartiklar m. m. Man gör sig nog inte skyldig till någon överdrift, om man påstår att detta i åtskilliga fall förbises. Stockholms handelskammare, som yttrat sig i ärendet, framhåller också att lagstiftning bör tillgripas, när man därigenom skulle erhålla säkrare rättsgarantier.

Utskottets i viss mån välvilliga skrivning understrykes i slutet av utskottets yttrande med följande uttalande: »Av vad ovan anförts torde framgå, att det står klart för utskottet att ett visst behov av större fasthet och enhetlighet i formerna för den kommunala upphandlingen förefinns.» Detta uttalande noteras med tacksamhet, och steget härifrån till motionärernas förslag är icke långt.

Herr talman! Jag tar mig därför friheten att yrka bifall till motionerna.

Herr STRANDLER (s):

Herr talman! Herr Lundström sade, att det inte gällde en lagstiftningsfråga. Det är emellertid märkligt, att de, som har yttrat sig, Landskommunernas förbund, Landstingsförbundet och Stadskommunernas förbund, i varje fall har uppfattat det som om åtminstone ett av alternativen vore lagstiftning. Sedan har herr Weiland, som ju också är motionär, framhållit att det gällde just en lagstiftning. Detta har utskottet inte ansett sig kunna gå med på, och en lagstiftning har också bestämt avstyrkts särskilt av Landskommunernas förbund, och utskottet ifrågasätter om icke en reglering lagstiftningsvägen till och med skulle vara ett ingrepp i den kommunala självbestämmanderätten.

Naturligtvis finns det också ett annat alternativ, nämligen att det blir en utredning om generella regler för anbuds-förfarande m. m., men även i det fallet framskyntade det, såvitt jag kunde finna i herr Lundströms anförande, att en utredning om sådana regler skulle företagas genom staten, t. ex. genom departementet och i samverkan med Landskommunernas förbund, Landstingens förbund och Stadsförbundet. Vi anser att kommunerna själva genom de nämnda förbunden bör kunna göra en sådan utredning, om den anses påkallad, och det finns ju motionsrätt. Jag förmodar att herr Weiland har motionsrätt i Svenska stadsförbundet, och då går det att väcka en motion där. Om ärendet anses vara angeläget, så kommer väl en sådan utredning till stånd. Utskottet känner naturligtvis till, att en del missförhållanden beklagligtvis förekommer vid den kommunala upphandlingen. Men det har vitsordats här även av motionären herr Weiland att det i allmänhet går riktigt till på detta område. Jag tror att det förhåller sig så.

Vad sjukhusen beträffar är det ju så, att dessa skall följa de bestämmelser, som gäller för den statliga upphandlingen.

Om enhetliga bestämmelser för kommunal upphandling m. m.

Dessa bestämmelser följes i regel också, och det finns de som skall övervaka att så sker. Direktionerna kan ju inte handla hur som helst. Det är klart att om icke gällande jävsregler iakttagas och om inte revisorerna fyller sina uppgifter, då kan mycket hända, men under sådana förhållanden hjälper det knappast, att det finns några instruktioner eller t. o. m. lagparagrafer.

Det sades nyss att utskottets skrivning delvis är ganska välvillig, och det kan man ju säga. Jag skulle tro, att det kanske finns ett behov av större fasthet och enhetlighet, när det gäller formerna för den kommunala upphandlingen. Men utskottet anser, att det är kommunerna själva och deras organisationer som bör vidtaga de åtgärder som kan finnas lämpliga.

Herr talman! Jag vill därför yrka bifall till utskottets förslag.

Herr WEILAND (sp):

Herr talman! Motinärerna har, såsom här tidigare framhållits av herr Lundström, inte yrkat på lagstiftning. Det var Stockholms handelskammare som ansåg att det var lämpligt att en lagstiftning infördes på detta område, varigenom de, som brukade inge anbud och på annat sätt kom i kontakt med upphandlingsväsendet inom kommunerna, skulle kunna känna sig säkra att få sin rätt respekterad.

Jag tror också att vi, som har varit med under åtskilliga år, har funnit att det ändå i vissa fall skulle ha varit angenämt, om man hade haft någonting sådant att falla tillbaka på.

Jag ber därför herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr LUNDSTRÖM (sp):

Herr talman! För att det inte skall behöva råda någon tvekan om denna sak tillåter jag mig att läsa upp ett par meningar ur motionen. Där står: »I och för sig ligger det nära till hands att tänka sig lagfästa bestämmelser i detta avseende även för kommunernas del. Utan

föregående utredning vill vi emellertid icke bestämt förorda en sådan lösning. Kommunerna själva och deras organisationer, Svenska stadsförbundet och Landskommunernas förbund samt Landstingsförbundet, har givetvis möjligheter att gemensamt utarbeta normer för den kommunala upphandlingen, som sedan kan antagas av de olika kommunerna». Efter detta följer ett resonemang, där motionärerna säger att även lagstiftningsvägen bör prövas vid en utredning, och så slutar motionen med yrkandet att en sådan utredning skall företagas för att »klarlägga hur enhetliga och ur rättsynpunkt tillfredsställande bestämmelser för kommunal anskaffning och upphandling bäst bör åstadkommas».

Jag måste säga att det är oförklarligt att man av en sådan motivering och en sådan kläm kan draga den slutsatsen att en lagstiftning har förordats. Men herr Strandler har naturligtvis rätt i att den utvägen har nämnts som ett alternativ som bör undersökas.

När man har att göra med flera huvudmän, måste ju någon av dem ta initiativet till en sådan undersökning, och det var detta vi äsyftade med den här motionen. Då det nu inte går att ta initiativet på detta sätt, får man väl hoppas att något av de kommunala förbunden själva tar initiativet eller möjligen att regeringen försöker att stöta på om saken. Om det skulle visa sig att ingenting sker och att olägenheterna kvarstår, får vi väl återkomma i saken ett annat år.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av väckt motion angående utredning av frågan om den andliga vården vid sjukhusen m. m.;

Interpellation ang. systemet med s. k. delade telefonledningar

nr 19, i anledning av väckta motioner om en kartläggning av de lägsta inkomstgrupperna och deras ekonomiska läge;

nr 20, i anledning av väckta motioner dels om åtgärder med anledning av den ekonomiska kris som för närvarande övergår ett flertal trafikföretag i skogs- och glesbygderna och dels om tillgodo-seende och säkerställande av behovet av ändamålsenliga och väl förgrenade omnibusförbindelser på landsbygden; samt

nr 21, i anledning av väckt motion angående ersättning till bilägare för dem vid trafikolyckor utan eget förvållande tillskyndad skada eller föriust.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Herr talmannen hemställde nu, att behandlingen av det återstående ärendet på föredragningslistan måtte få uppskjutas till ett annat sammanträde samt att de anslag, som utfärdats till det pågående sammanträdet fortsättande på aftonen, måtte få nedtagas.

Denna hemställan bifölls.

Herr TALMANNEN anförde:

Jag vill meddela kammaren att nästa arbetsplenum kommer att hållas på fredag med början klockan 13. Det är icke avsikten att ha något kvällsplenum denna dag.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 159, med förslag till lag angående ändring i lagen den 15 juni 1935 (nr 337) om kommunalstyrelse i Stockholm; och

nr 164, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1956/57 till statens jordbruksnämnd m. m.; och

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 159, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statstjänstemännens löner under år 1956 m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 68 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksbanken inkommit framställning om vissa ändringar i gällande tjänste- och personalförteckningar i riksbanken.

Interpellation ang. systemet med s. k. delade telefonledningar

Herr PALSSON (bf) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Antalet telefonabonnenter i Sverige var den 1 januari 1955 enligt uppgift från televerket i runt tal 1,7 miljoner. Av dessa hade drygt 57 000, d. v. s. något över 3 procent, s. k. delad ledning, vanligen enligt systemet med A- och B-nummer. Som bekant innebär detta att två eller flera abonnenter är hänvisade till att begagna sig av samma ledning. Självfallet medför detta en mindre god service än den som kommer abonnenter med »egen» ledning till del, enär varje ledning ju kan befordra bara ett samtal åt gången. En abonnent med delad ledning kan alltså inte använda sin telefon när en »medabonnet» sam-talar.

Abonnemangsvgiften för telefon med delad ledning är visserligen något lägre

Interpellation ang. systemet med s. k. delade telefonledningar

— 5 å 6 kronor per kvartal — än avgiften för vanlig telefon, men inträdesavgiften är densamma, d. v. s. 300 kr. Systemet med delad ledning motiveras med att televerkets kostnader för att anlägga särskild ledning för varje abonnent i vissa fall skulle bli för stora. Som följd härav är det främst bland glesbygdernas abonnenter som delade ledningar förekommer. I en del fall lär ända upp till 10 abonnenter vara hänvisade till en och samma ledning.

Önskvärt vore att de olägenheter, som är förenade med delade telefonledningar, kunde undanröjas och samtliga abonnenter såvitt möjligt kunde beredas likvärdig service. I varje fall synes det skäligt att den höga inträdesavgiften minskades för abonnenter med delad ledning. Lämpliga åtgärder i sådan riktning bör vara motiverade som ett led i det allmännas strävan att ge glesbygdernas befolkning samma sociala förhållanden som tätorternas.

Med stöd av det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att fråga statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet:

Anser herr statsrådet att nuvarande system med delade telefonledningar medger en fullgod och från rättvisesynpunkt godtagbar service?

Om så inte är fallet, ämnar herr statsrådet vidta åtgärder för att åstadkomma en mera tillfredsställande ordning?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 552, av herr *Andersson, Karl*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för sjöräddningsväsendet;

nr 553, av herrar *Lundström* och *Söderquist*, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition med förslag till allmän ordningsstadga, m. m.;

nr 554, av herr *Lindblom* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän ordningsstadga, m. m.; samt

nr 555, av herr *Larsson, Sigfrid*, och herr *Nilsson, Alfred*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronoegendomar m. m.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens första kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta befattningshavare hos kammaren, den 10 april 1956.

Föredrogs en från stenografen hos kammaren, assessorn hos Stockholms rådhusrätt K. E. Skarvall inkommen ansökning, däri han, med förmälan att han enligt beslut av Svea hovrätt icke vidare ägde med sin tjänstgöring hos rådhusrätten förena befattningen som stenograf hos kammaren, anhållit om entledigande från sistnämnda befattning.

Ansökningen bifölls; och till stenograf hos kammaren från och med den 11 innevarande månad antogs juris kandidaten Johnny Sköldvall, vilken anmält sig som sökande till befattningen och vid anställda prov visat sig äga företräde framför övriga anmälda sökande.

År och dag som ovan.

In fidem

G. H. Berggren

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.40.

In fidem

G. H. Berggren